

A-10315

A.KIMMEL O.KEREM E.NURM

VESTIBULUM
LINGUAE
LATINAE* I

TARTU EESTI KIRJASTUS

ESTIOA

~~A-10315~~

O. KEREM, A. KIMMEL, E. NURM

VESTIBULUM
LINGVAE LATINAE

I

LADINA KEELE ÕPIK GÜMNAASIUMI
KLASSIKAHARU I EELKLASSILE

4-A

14628

NOOR-EESTI TRÜKIKODA
TARTUS, KASTANI 98

TARTU EESTI KIRJASTUS

LADINA KEELE ÕPIKUD GUMNAASIUMILE.
PEATOIMETAJA: MAG. E. NURM.

O. Kerem, A. Kimmel, E. Nurm: Vestibulum linguae Latinae I. Ladina keele õpik gümnaasiumi klassikaharu I eelklassile.

Ernst Nurm: Ladina keele grammatika gümnaasiumile.

Anton Häрма: Ladina keele lugemik gümnaasiumi III klassile.

Ernst Nurm: Valimik rooma autoreid gümnaasiumile.

Ernst Nurm: Lühike ülevaade rooma kirjandusest.

42615653

29733

A-10315

EESSÕNA.

Ühenduses klassikaharu avamisega mõne gümnaasiumi juures tekis tarvidus uue õpperaamatu järele esialgu selle haru esimesele eelklassile. See vajadus on tingitud esmajoones asjaolust, et klassikaharus asuvad õpilased ladina keele õpinguile tunduvalt nooremas elueas (5. õppeaastal) kui gümnaasiumi humanitaarharus. Vastavalt sellele erinevusele nii õpilaste vanuses kui ka arenemistasemes olid käesoleva õpperaamatu koostajad oma töö juures juhitud järgmistest nõuetest: 1) pakkuda materjali sellises valikus, mis oleks vastuvõetav selle astme õpilaste huvidele ja eelteadmiste; 2) esitada uut niisuguses ulatuses, mis ei nõuaks õppijailt liigseid pingutusi selle omandamiseks; 3) aine käsitlusel jääda kooskõlla ladina keele algõpetuse üldise sihiga, s. o. anda küllaldasi grammatilisi ning leksikaalseid eelteadmisi ladina autorite lugemiseks.

Pakutava materjali valikul oli piiravaks tarvitatavate sõnade hulk ja grammatilise ainese jaotus, mis ei lubanud liiga suurt rõhku asetada lugemispalade sisule ja mõtte seosele. Tuli sageli loobuda soovist pakuda sisuühtlasi palasid ning esitada nendes katkeid nii rooma üldisest kui ka kultuuriajaloost, kuigi see moodustab osa ladina keele õpetamise eesmärgist. Grammatika alalt on toodud ainult kõige olulisem, jättes kõrvale vähem tähtsad ja harvemini esinevad nähtused. Vormiõpetuse ja sõnavara kindlama omandamise hõlbustamiseks on iga lugemispala juurde antud tõlkeharjutused eesti keelest ladina keelde, mida aineõpetaja võib kasutada oma äranägemise järgi tõlkimiseks klassis kui ka koduseiks ülesandeks.

Õpperaamatu koostamisel on kasutatud eeskujuna uuemaid välismaa, eriti saksa vastava astme õpikuid.

Raamatu käsikirjaga tutvumisel antud tulusate näpunäidete eest avaldavad autorid tänu Haridusdirektooriumi ametlikule arvustajale mag. Ervin Roos'ile.

Tallinnas augustis 1942.

AUTORID.

1. Ladina alfabeet ehk tähestik. Häälamine.

Ladina alfabeedis on 24 tähte:

A a, B b, C c, D d, E e, F f, G g, H h, I i, K k, L l, M m,
N n, O o, P p, Q q, R r, S s, T t, U u, V v, X x, Y y, Z z.

V o k a a l e ehk täishäälikuid on 6: a, e, i, o, u, y (üpsilon);
k o n s o n a n t e ehk kaashäälikuid on 18.

D i f t o n g e ehk kaksiktäishäälikuid on ladina keeles 4:
ae, oe, au, eu. Neist hääldatakse ae kui ää, oe kui öö: *laetus* (loe:
läätus), *aes* (l.: ääs); *poena* (l.: põona), *foedus* (l.: föodus).

M ä r k u s. Mõnes sõnas kuulub häälikühendis ae või oe
kumbki häälik eri silpi; sääraseis sõnus asetatakse õpiraamatuis e
kohale kaks punkti: *aëneus* (l.: aeeneus), *poëta* (l.: poeeta).

y = ü või üü: *lyra* (l.: lüra), *Lydia* (l.: lüüdia).

i = j sõna algul vokaali ees: *iam* (l.: jam), *iungere* (l.: jun-
gere). Samuti hääldatakse vokaalieelset i-d ka liitsõnus: *adiun-
gere* (l.: adjungere).

i = jj sõna keskel vokaalide vahel: *maior* (l.: majjor), *Pom-
peius* (l.: pompejjus).

x = ks (nagu saksa keeles): *vix* (l.: viks), *Alexander* (l.:
aleksander).

z = dz: *Zama* (l.: dzama).

B, d ja g on helilised häälikud (nagu saksa keeles).

e = ts, kui talle järgneb e, i, y, ae või oe: *certus* (l.: tsertus),
Cicero (l.: tsitsero), *Cyrus* (l.: tsüürus), *Caesar* (l.: tsääsar),
coepit (l.: tsööpit); muil juhtumel c = k: *campus* (l.: kampus),

concordia (l.: konkordia), *cum* (l.: kum), *ductus* (l.: duktus), *clam* (l.: klam), *nunc* (l.: nunk), *haec* (l.: hääk), *carcer* (l.: kartser), *accipe* (l.: aktsipe).

ch = hh (tugev h; vrd. saksa ch): *Antiochus* (l.: antiohhus), *schola* (l.: shola).

ph = f: *Philippus* (l.: filippus), *philosophia* (l.: filosophia).

qu = kv (nagu saksa keeles): *quattuor* (l.: kvattuor), *aqua* (l.: akva).

ngu vokaali ees = ngv: *lingua* (l.: lingva), *sanguis* (l.: sangvis).

sua = sva: *suavis* (l.: svaavis).

sue = sve: *Suebi* (l.: sveebi).

ti vokaali ees = tsi: *Pontius* (l.: pontsius), *pretium* (l.: pretium). Kuid *ti* hääldatakse alati *ti*-na: 1) ühendeis *sti*, *tti* ja *xti*: *bestia*, *Attius*, *mixtio*; 2) kreeka sõnades: *Miltiades*, *Boeotia* (l.: böootia).

Aeger. Saepe. Aestas. Aër. Moenia. Proelium. Poëma. Pyramis. Syllaba. Persuadeo. Consuetudo. Unguis. Iulius. Eius. Iuppiter. Caelum. Coetus. Graecia. Medicina. Census. Cyprus. Colonia. Ancora. Fructus. Cultus. Lac. Occultus. Accedo. Accipio. Caecus. Duc. Schola. Charta. Chorus. Machina. Elephantus. Triumphus. Sphinx. Nympha. Antiquus. Aequor. Quoque. Quinque. Oratio. Silentium. Natio. Patientia. Ostium. Sextius. Bruttii. Europa. Nauta. Augustus. Neuter. Zephyrus. Byzantium.

2. Kvantiteet ehk vältus. Rõhk.

Vokaalid on pikad või lühikesed. Ladina keeles märgitakse nii pikki kui ka lühikesi vokaale ühekordse tähega. Keeleõpikuis ja sõnaraamatuis asetatakse pikkade vokaalide kohale kriips —, lühikeste vokaalide kohale kaar ∪; näit. *mārē* (l.: mare), *fūgā* (l.: fuga), *nōn* (l.: noon), *mūnī* (l.: muunii), *hābēmūs* (l.: habeemus).

Et ladina sõna õigesti rõhutada, peab teadma, kas silp on pikk või lühike. Silp on pikk, kui temas esineb pikk vokaal või diftong: *au-dī, ae-tās, ā-Iae*. Silp on pikk ka siis, kui tema vokaalile järgneb kaks või enam konsonanti, kaksikkonsonant *x* või *i*, mida hääldatakse *jj*-na: *A - Ie - x a n - der, o m - nes, i n - t e l - Ie - xi, P o m - p e - ius*.

Vokaal on alati lühike, kui talle järgneb teine vokaal või *h*: *habuit, dea, vehimus*.

Kahesilbilistel sõnadel on rõhk esimesel silbil: *māter, déus*.

Kolme- ja enamasilbilistel sõnadel on rõhk eelviimsel silbil, kui see silp on pikk: *nātūrā, Eurōpā, fēnéstrā*; on aga eelviimne silp lühike, siis asetseb rõhk kolmandal silbil lõpust arvates: *fābūlā, Itāliā, cōntrahō, cōrpōrā*.

Pätēr. Bönūs. Hābēt. Növūs. Mārē. Mälūs. Förüm. Odör. Rösā. Cūr. Söl. Frätēr. Dēbēt. Aulae. Nautae. Poenās. Puēr. Hābeō. Viā. Tēneō. Vehō. Piūs. Tēnuī. Mōrtuūs. Ēxercēō. Ārtifēx. Cuiūs.

Fābūlā. Agrīcōlā. Puēllā. Dōmīnūs. Fīgūrā. Nātūrā. Fāmīliā. Instrūmētūm. Epīstulā. Pērsōnā. Nūmērūs. Mē-tällūm. Fūndāmētūm. Rēpētītiō. Āmīcītiā. Rōbūstūs. Oc-cūrrō. Occūpō. Rēlīnquēt. Vāriūs.

3. Esimene konjugatsioon.

Infīnītīvūs (infinitiiv, tegevusnimi).

laudā-rē (kiitma, kiita).

Praesēns (preesens, olevik).

Singulārīs (singular, ainsus)	Plūrālīs (pluural, mitmus)
laud-ō (ma kiidan)	laudā-mūs (me kiidame)
laudā-s (sa kiidad)	laudā-tīs (te kiidate)
laudā-t (ta kiidab)	laudā-nt (nad kiidavad)

Impēratīvūs (imperatiiv, käsiv kõneviis).

laudā (kiida)

laudā-tē (kiitke).

I konjugatsiooni tüve lõppvokaaliks on ā (ā-konjugatsioon).

Märkus. Isikulisi asesõnu nominatiivis ladina keeles harilikult ei tarvitata. Nad esinevad ainult siis, kui neile langeb lauserõhk.

1. Agricōlā ārāt. 2. Nautā nāvīgāt. 3. Agricōlā ēt nautā lābōrānt. 4. Ambūlāmūs ēt cāntāmūs. 5. Egō cāntō, tū clāmās. 6. Quīd clāmās! 7. Cāntā! 8. Quīd clāmātīs! 9. Cāntātē!

1. Me töötame. 2. Meremees laulab. 3. Mina töötan, sina jalutad. 4. Tööta! Töötage! 5. Põllumees töötab.

4. Sõnade sugu.

Nagu saksa keeles võivad ka ladina substantiivid (nimi-sõnad) olla kolme sugu: meessugu — *masculinūm* (*m.*), nais-sugu — *femininūm* (*f.*) ja kesksugu — *neutrūm* (*n.*). Sõnade sugu määratakse harilikult singulari nominatiivi lõpu järgi, mõnikord ka tähenduse järgi, ja nimelt: meessugu on meeste, rahvaste, kuude ja jõgede nimed: *rēx* (kuningas), *Bēlgae* (belglased), *Aprilīs* (aprill), *Tībēris*; nais-sugu on naiste ja puude nimed: *mātēr* (ema), *mālūs* (õunapuu).

Märkus. Mõned substantiivid võivad olla nii mees- kui ka nais-sugu, olenevalt sellest, kas nad tähendavad mees- või naisolendit. Sääraseid sõnu nimetatakse *sūbstāntivā cōmmūniā* ehk *cōmmūnīs gēnērīs* (*c.*), s. t. ühist sugu. Näit. *civīs* (kodanik), *cānīs* (koer).

Deklineerimine (käänamine).

Ladina keeles on kuus käänet:

Nōmīnātīvūs — vastab eesti nimetavale, saksa nominatiivile: kes? mis?

Gēnītīvūs — vastab eesti omastavale, saksa genitiivile: kelle? mille?

Dātīvūs — vastab eesti alaleütlevale, saksa daativile: kellele? millele?

Accūsātīvūs — vastab saksa akusatiivile ¹, eesti osastavale (ka omast. ja nimet.): keda? mida? (ka: kelle? mille? kes? mis?)

Ablātīvūs — vastab enamasti eesti kaasäitlevale: kelle? millega?

Võcātīvūs — tarvitatakse ütte käändena: kes? mis?

Märkus. Vokatiiv on nominatiivi sarnane, välja arvatud 2. deklinatsiooni *us-lõpuliste voc. sing.*

Et substantiivi õigesti deklioneerida, peab tundma peale nominatiivi ka genitiivi. Seega on singulari nominatiiv ja genitiiv peakäänded.

Märkus. Sõnastikes on substantiividel märgitud nominatiiv, genitiiv ja sugu; näit.: *silva, ae, f.* — mets (s. o.: nom. *silva*, gen. *silvae*, femininum).

Esimene deklinatsioon.

Tüüpsõna: *sīlvā, silvae, f. (mets).*

Singulāris		Plūrālis
Nom.	sīlvā (mets)	silvae (metsad)
Gen.	silvae (metsa)	silvārūm (metsade)
Dat.	silvae (metsale)	silvīs (metsadele)
Accus.	sīlvām (metsa)	silvās (metsi)
Ablat.	sīlvā (metsaga)	silvīs (metsadega)
Voc.	sīlvā (mets)	silvae (metsad)

Märkus: Kõigis deklinatsioonides on dat. ja abl. plur. sarnased.

Esimese deklinatsiooni sõnad on üldreeglina naissugu.

1. Villām äviae vīsītāmūs. 2. Villā äviae in insulā ēst. 3. Incōlāe insulāe nautae ēt āgrīcōlāe sūnt. 4. Undās ēt sīlvās

¹ Sihitise kääne.

- insūlae spēctāmūs. 5. Agricōlae tērrām ārant, nautae nāvīgānt.
6. Pōētae vitām nautārūm ēt āgricōlārūm laudānt.

1. Pōllumees künnab maad. 2. Meremehed külastavad pōllumehi. 3. Meremees kiidab pōllumehe elu. 4. Luuletaja jalutab saarel. 5. Me kiidame pōllumehi ja meremehi.

5. Teine konjugatsioon.

Infinitivūs: dēlē-rē (hāvitama, hāvitada).

Praesēns indicatīvī (kindla kōneviisi olevik).

Singulāris	Plūrālis
dēlē-ō (ma hāvitān) dēlē-s (sa hāvitad) dēlē-t (ta hāvitab)	dēlē-mūs (me hāvitame) dēlē-tīs (te hāvitāte) dēlē-nt (nad hāvitavad)

Impēratīvūs: dēlē (hāvita), dēlē-tē (hāvitāge).

II konjugatsioonī tüve lõppvokaaliks on e (ē-konjugatsioon).

1. In aulā villae āviā gāllinās ēt cōlumbās hābēt. 2. Pūēllae ē fēnēstrā villae gāllinās spēctānt. 3. Gāllinae pūēllīs plācēt. 4. Vidēsne āquilām, Lūdīā? 5. Vidēō. 6. Vidētīsne, pūēllae? 7. Vidēmūs. 8. Quīd clāmātīs! 9. Tācē, Lūdīā! 10. Tācētē, pūēllae! 11. Tācēmūs, cūm tācērē dēbēmūs.

1. Meil on (me omame) kana ja tuvid. 2. Tūtarlapsed, vādake metsa! 3. Vanaemale meeldivad tuvid. 4. Kas teil on (te omate) talu? 5. Mina pean tōōtama. 6. Nad vaikivad, kui nad peavad vaikima.

6. Kolmas konjugatsioon.

Infinitivūs: tēg-ē-rē (katma, katta).

Praesēns indicātīvi.

Singulāris	Plūrālis
tēg-ō (ma katan)	tēg-ī-mūs (me katame)
tēg-ī-s (sa katad)	tēg-ī-tīs (te katate)
tēg-ī-t (ta katab)	tēg-ū-nt (nad katavad)

Impēratīvūs: tēg-ē (kata), tēg-ī-tē (katke).

III konjugatsiooni verbide tüve lõpul on enamasti konsonant.

Mārkus. III konjugatsioonis astub tüve ja pöördelõppude vahele sidevokaal -ē- või -ī-.

Dē Lȳdiā pūellä.

1. Mānē Lȳdiā sūrgīt ēt īn schōlām cōntēndīt. 2. Ibī cūm āmīcis dīscīt. 3. In schōlā Lȳdiā pūellä lēgīt ēt scrībīt, īntērdūm cāntāt. 4. Etiām āmīcae lēgūnt ēt scrībūntēt cāntānt, īntērdūm lūdūnt ēt cūrrūnt. 5. Cūr, Lȳdiā, nōn lūdis nēquē cūrrīs? 6. Lūdē ēt cūrrē, cūm dīscērē nōn dēbēs.

1. Me tōttame hommikul kooli. 2. Tütarlaps loeb koolis. 3. Sõbratar kirjutab tütarlapsele. 4. Tütarlaps mängib ja jookseb. 5. Miks sa ei mängi, tütarlaps? 6. Jooske ja mängige, tütarlapsed!

7. Neljas konjugatsioon.

Infinitīvūs: audī-rē (kuulma, kuulda).

Praesēns indicātīvi.

Singulāris	Plūrālis
audī-ō (ma kuulen)	audī-mūs (me kuuleme)
audī-s (sa kuuled)	audī-tīs (te kuulete)
audī-t (ta kuuleb)	audī-ū-nt (nad kuulevad)

Impēratīvūs: audi (kuule), audi-tē (kuulge).

IV konjugatsiooni tüve lõppvokaaliks on i (i-konjugatsioon).

Tüllhä sērō in schōlām vēnīt.

1. Lȳdiā sūrgīt ēt Tüllīām ēxcītāt: 2. „Dōrmisnē, Tüllīā? Iām sūrgē!“ 3. Tüllīā autēm dōrmīt nēquē Lȳdiām audīt. 4. Iām Lȳdiā in schōlām cōntēndīt, Tüllīā autēm dōrmīt. 5. Nūnc ēt Tüllīā sūrgīt, sēd sērō in schōlām vēnīt. 6. Cūr, Tüllīā, sērō in schōlām vēnīs? 7. Lȳdiā scīt, āmīcae nēsciūnt.

1. Tūtarlaps āratāb hommikul sōbratari. 2. Kuule ja tōuse üles, Lydia! 3. Kas Tullia magab? 4. Miks ta üles ei tōuse? 5. Miks te tulete hilja kooli? 6. Tōuske juba, tütarlapsed, ja tulge kooli!

Praesēns indicātivī āctivī.

laud-ō (kiidan)	dēlē-ō (hävi-	tēg-ō (katan)	audi-ō (kuulen)
laudā-s (kiidad)	dēlē-s [tan)	tēg-ī-s	audi-s
laudā-t (kiidab)	—ē-t	—ī-t	—ī-t
laudā-mūs (kiidame)	—ē-mus	—ī-mus	—ī-mus
laudā-tīs (kiidate)	—ē-tis	—ī-tis	—ī-tis
laudā-nt (kiidavad)	—ē-nt	—ū-nt	—ī-ū-nt

Impēratīvūs.

laudā (kiida)	dēlē (hävita)	tēg-ē (kata)	audi (kuule)
laudā-tē	dēlē-tē	tēg-ī-tē	audi-tē

8. Teine deklinatsioon.

Tüüpsōna: hōrtūs, hōrtī, m. (aed).

	Singulāris	Plurālis
N.	hörtūs (aed)	hörti (aiad)
G.	hörti (aia)	hörtörūm (aedade)
D.	hörtō (aiale)	hörtīs (aedadele)
Acc.	hörtūm (aeda)	hörtōs (aedu)
Abl.	hörtō (aiaga)	hörtīs (aedadega)
V.	hörtē (aed)	hörti (aiad)

Mārcūs discipūlūs āmbulāt.

1. Mārcūs discipūlūs ēt āmicūs Mārcī āmbulānt. 2. Discipūli pēr vicūm āmbulānt. 3. In vicō cāsae ēt hōrti sūnt. 4. In hōrtīs māli sūnt. 5. Amīci in vicō ēquōs ēt vāccās ēt taurōs, gāllōs ēt gāllinās spēctānt. 6. Amīci dē vicō, dē hōrtō, dē ēquīs nārrānt.

7. Orā ēt lābōrā!

1. Ūpilased jalutavad metsas. 2. Markus jutustab sõbrale külast. 3. Elu külas meeldib sõpradele. 4. Külas on hobused ja lehmad, kuked ja kanad. 5. Mīks sa, sõber, ei tööta aias? 6. Me palvetame ja töötame. 7. Palvetage ja töötage!

9. Tüüpsõnad: *pūēr, pūērī, m. (poiss); lībēr, lībri, m. (raamat).*

Singulāris		
N.	pūēr (poiss)	lībēr (raamat)
G.	pūērī (poisi)	lībri (raamatu)
D.	pūērō (poisile)	lībō (raamatule)
Acc.	pūērūm (poissi)	lībūrūm (raamatut)
Abl.	pūērō (poisiga)	lībō (raamatuga)
V.	pūēr (poiss)	lībēr (raamat)
Plurālis		
N.	pūērī (poisid)	lībri (raamatud)
G.	pūērōrūm (poiste)	lībōrūm (raamatute)
D.	pūērīs (poistele)	lībriīs (raamatutele)
Acc.	pūērōs (poisse)	lībōs (raamatuid)
Abl.	pūērīs (poistega)	lībriīs (raamatutega)
V.	pūērī (poisid)	lībri (raamatud)

Enamik 2. deklinatsiooni *ēr-lõpulis* sõnu deklioneerub nagu *liber*, s. t. *r*-i ees esineb *ē* ainult singulari nominatiivis ja vokatiivis; mõnel sõnal aga esineb *ē* kõigis käändeis (nagu *puer*).

2. deklinatsiooni järgi deklioneerub ka *vīr*, *vīri*, *m*. (mees): sing. nom. ja voc. *vīr*, gen. *vīrī*, dat. *vīrō*, acc. *vīrūm*, abl. *vīrō*; plur. nom. ja voc. *vīrī*, gen. *vīrōrūm*, dat. *vīrīs*, acc. *vīrōs*, abl. *vīrīs*.

Dē vitā in vicō.

1. Alēxāndēr pūēr nūnc in vicō ēst, ūbī āmicūm vīsītāt. 2. Pūērī saepē pēr silvām ēt hōrtūm ēt āgrūm āmbūlānt. 3. In āgrīs āgrīcōlae lābōrānt. 4. Vicīnūs ēquō āgrūm ārāt. 5. Vicīnō.gēnēr ēst. 6. Gēnēr in hōrtō plāntās cōlit. 7. Etiām pūērī cūm āgrīcōlīs in āgrō ēt in hōrtō lābōrānt. 8. Vēspērī pūērī librōs lēgūnt.

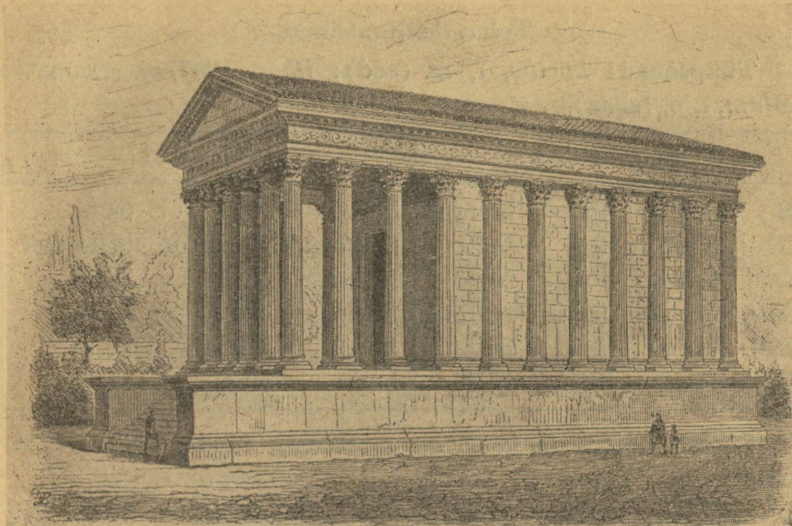
1. Poisil on sõber. 2. Poistel on sõbrad. 3. Poisid töötavad põldudel. 4. Sõbrad loevad raamatuid. 5. Ka tütarlapsed on ühes põllumeestega põldudel. 6. Õhtul poisid jalutavad ja laulavad.

M ä r k u s. Daativ vastab mõnikord küsimusele: kellel? millel? (on). Näit. *Vicīnō gēnēr ēst*. — Naabril on väimees.

10. Tüüpsõna: *bēllūm*, *bēllī*, *n*. (sõda).

	Singularis	Pluralis
N.	bēllūm (sõda)	bēllā (sõjad)
G.	bēllī (sõja)	bēllōrūm (sõdade)
D.	bēllō (sõjale)	bēllīs (sõdadele)
Acc.	bēllūm (sõda)	bēllā (sõdu)
Abl.	bēllō (sõjaga)	bēllīs (sõdadega)
V.	bēllūm (sõda)	bēllā (sõjad)

M ä r k u s. Kesksoo nominatiiv, akusatiiv ja vokatiiv on alati sarnased (nii singularis kui pluralis).

Rooma tempel.

Dē tēplis.

1. Rōmānī dēōs īn tēmplis cōlūnt. 2. Tēmplūm dōmīcīlīūm dēī ēst. 3. In tēmplō sīmūlācrā dēōrūm sūnt. 4. Rōmānī dēīs dōnā praebēnt. 5. Dōnā Rōmānōrūm frūmētūm ēt pōmā sūnt. 6. Dēīs dōnā plācēt. 7. Dēī Rōmānīs īn bēllīs ēt īn proeliīs vīctōriām praebēnt.

1. Roomlaste jumalad omavad templeid. 2. Roomlased tu-
levad sagedasti jumalate templitesse. 3. Templites roomlased
nāevad jumalate kujutusi. 4. Nūūd me ei austa jumalate kju-
tusi. 5. Sōjad ja lahingud meeldivad roomlastele.

Teine deklinatsioon.

Tüüpsõnad: *hörtüs, ī, m. (aed); lībēr, lībrī, m. (raamat); bellūm, ī, n. (sõda).*

	Singularis			Pluralis		
N.	hörtüs	lībēr	bellūm	hörti	lībrī	bellā
G.	hortī	lībrī	belli	hortōrūm	lībrōrūm	bellōrūm
D.	hortō	lībrō	bellō	hortis	lībris	bellis
Acc.	hortūm	lībrūm	bellūm	hortōs	lībrōs	bellā
Abl.	hortō	lībrō	bellō	hortis	lībris	bellis
V.	hortē	lībēr	bellūm	horti	lībrī	bellā

Sõnad lõpuga *-ūs* ja *-ēr* on meessugu, lõpuga *-ūm* — kesksugu.

11. Esimese ja teise deklinatsiooni adjektiivid (omadussõnad).

Tüüpsõna: *bõnūs, bõnā, bõnūm* (hea).

	Singularis			Pluralis		
N.	bõnūs	bõnā	bõnūm	bõnī	bõnae	bõnā
G.	bõnī	bõnae	bõnī	bõnōrūm	bõnārūm	bõnōrūm
D.	bõnō	bõnae	bõnō	bõnis	bõnis	bõnis
Acc.	bõnūm	bõnām	bõnūm	bõnōs	bõnās	bõnā
Abl.	bõnō	bõnā	bõnō	bõnis	bõnis	bõnis
V.	bõnē	bõnā	bõnūm	bõnī	bõnae	bõnā

Dē āmicitiā vērā.

1. Amīcī vērī rārī sūnt. 2. Amīcitiā bõnōrūm ēt prõbõrūm fīrmā ēst. 3. Amīcūs āmicō cārūs ēst. 4. Amīcitiā vītām hūmānām mūltis bõnis õrnāt. 5. In pēricūlīs māgnīs āmicī vērī praesīdiūm fīrmūm sūnt. 6. Amīcitiā āmicōrūm imprõbõrūm nõn ēst fīrmā. 7. Vērōs āmicōs pēcūniā nõn pārātis.

1. Me kiidame häid sõpru. 2. Sõbrad on sõpradele kallid. 3. Autu sõbra sõprus ei ole tugev. 4. Meremeestele meeldivad suured hädaohud. 5. Me jalutame (ühes) paljude heade sõpradega metsas.

12. Tüüpsõnad: *pülchër, pülchrä, pülchrüm* (ilus); *misëër, misëär, misëürüm* (vilets, õnnetu).

S i n g u l ä r i s			
N.	pülchër	pülchrä	pülchrüm
G.	pulchrī	pulchrae	pulchrī
D.	pulchrō	pulchrae	pulchrō
Acc.	pulchrüm	pulchräm	pulchrüm
Abl.	pulchrō	pulchrä	pulchrō
V.	pulchër	pulchrä	pulchrüm
P l u r ä l i s			
N.	pülchrī	pülchrae	pülchrä
G.	pulchrōrüm	pulchrārüm	pulchrōrüm
D.	pulchrīs	pulchrīs	pulchrīs
Acc.	pulchrōs	pulchrās	pulchrä
Abl.	pulchrīs	pulchrīs	pulchrīs
V.	pulchrī	pulchrae	pulchrä

S i n g u l ä r i s			
N.	misëër	misëärä	misëürüm
G.	misëērī	misëärae	misëērī
D.	misëērō	misëärae	misëērō
Acc.	misëürüm	misëäräm	misëürüm
Abl.	misëērō	misëärä	misëērō
V.	misëër	misëärä	misëürüm
P l u r ä l i s			
N.	misëērī	misëärae	misëärä
G.	misëērōrüm	misëärārüm	misëērōrüm
D.	misëērīs	misëērīs	misëērīs
Acc.	misëērōs	misëärās	misëärä
Abl.	misëērīs	misëērīs	misëērīs
V.	misëērī	misëärae	misëärä

Enamik *er-*, *a-*, *um-lõpulisi* adjektiivide deklinaatsioonid on nagu *pulcher*, s. t. *r-i* ees esineb *ẽ* ainult meessoos singulaari nominatiivis ja vokatiivis; mõnel adjektiivil (nagu *miser*) esineb *e* kõigis vormides.

Puëri schõlãm lĩnguae Lãtĩnae hãbẽnt.

1. Schõlãm lĩnguae Lãtĩnae hãbẽmũs. 2. Discĩpũli, puëri pãrvĩ, littẽrãs Lãtĩnãs dĩscũnt. 3. Mãgĩstẽr lĩbrũm pũlchrũm tẽnẽt ẽt vẽrbã Lãtĩnã rẽcĩtãt. 4. Puëri ĩtẽrãnt ẽt ĩn tãbũlã nĩgrã scrĩbũnt. 5. Mãgĩstẽr dĩscĩpũlõs sẽdũlõs laudãt ẽt pĩgrõs vĩtũpẽrãt. 6. Discĩpũli pĩgrĩ mĩsẽrĩ sũnt. 7. Pĩgrĩ mãgĩstrõ nõn plãcẽnt.

8. Nõn schõlãe, sẽd vĩtae dĩscĩmũs.

1. Headel õpilastel on palju ilusaid raamatuid. 2. Laisad poisid ei ole head õpilased. 3. Me laidame laisku poisse. 4. Sõber kirjutab mustale tahvlile ladina tähti.

13. Esimese ja teise deklinatsiooni substantiivide sugu.

Esimese deklinatsiooni sõnad on peaaegu kõik naissoo. Meessoos on ainult mõned sõnad oma tähenduse poolest (meeste, rahvaste, jõgede nimed): *ãgrĩcõla*, *ae, m.* (põllumees); *nauta*, *ae, m.* (meremees); *pĩrãta*, *ae, m.* (merirõõvel); *Bẽlgae, ãrum, m.* (belglased); *Pẽrsae, ãrum, m.* (pärselased); *Sẽquãna*, *ae, m.* (jõe nimi).

Teise deklinatsiooni sõnad lõpuga *-us* ja *-er* on meessoos, *um-lõpulisel* sõnad on kesksugu. Erandlikult on naissoo maade, saarte, linnade ja puude nimed: *Aegũptus*, *Dẽlus*, *Cõrĩnthus*, *põpũlus* (pappel). Naissoo on ka *hũmus*, *i, f.* (maa, muld). Kesksugu on *vũlgus*, *i, n.* (liht-rahvas).

Rooma kool.

Dē āgrīcōlā vicinō.

1. Agrīcōlām vicinūm vīsītāmūs. 2. In aulā āgrīcōlae vicinī āsinī ēt ēquī sūnt. 3. Equī āgrīcōlae ōpūlētī crāssi sūnt. 4. Equī crāssi sūnt tārdī, sēd rōbustī. 5. Etiām in hōrtō āgrīcōlae cūm āmicīs āmbūlāmūs. 6. Ibī pōpūlī āltae ēt māli pātūlae sūnt. 7. Hūmūs in hōrtō frūgīfērā ēst. 8. Filīi āgrīcōlae nautae aegrōtō pōmā āppōrtānt. 9. Pōētae clārī vītām āgrīcōlārūm strēnūōrūm laudānt.

1. Aed pakub usinale pōllumehele palju vilja (pomum). 2. Roomlastel on paljud kuulsad luuletajad. 3. Pōllumehe pojad jalutavad aias haige meremehega. 4. Rikkad pōllumehed künnavad viljakandvat maad tugevate hobustega.

14. Esimese ja teise deklinatsiooni erandlikud vormid.

1. Nii sõnast *deus, i, m.* (jumal) kui ka sõnast *dea, ae, f.* (jumalanna) on dat. ja abl. plur. *deīs*. Ühesugune kuju dat. ja abl. plur. on ka sõnadel *filius, ii, m.* (poeg) ja *filia, ae, f.* (tütar) — *filīs*. Segimineku vältimiseks tarvitatakse sõnast *dea* dat. ja abl. plur. *deābūs*, sõnast *filia* — *filiābūs*. Niisiis: *dē deīs et deābūs* (jumalatest ja jumalannadest), *filiīs et filiābūs* (poegade ja tütardele ~ poegade ja tütardega).

2. Sõnal *deus* on voc. sing. *deus*, nom. ja voc. plur. *deī* ehk *dī*, dat. ja abl. plur. *deīs* ehk *dīs*.

3. Sõnadel *filius* ja *meus* (minu) on voc. sing. *filī* ja *mī*.

Dē rūsticis Rōmānis.

1. Rūsticī Rōmānī pīi sūnt. 2. Rūsticūs filiīs filiābūsqūē sūis dē dīs nārrāt. 3. Dī nōs sērvānt. 4. Pīos dī āmānt. 5. Dīs dēābūsqūē sācrificātē! 6. Clēmēntiām dēōrūm pīis vērbīs implōrā, mī fili!

1. Talupoeg töötab põllul ühes poegade ja tütardega. 2. Jumalad hoiavad vagasid talupoegi. 3. Vagad meremehed ohverdavad sageli jumalaile. 4. Õpi hästi, mu poeg!

15. Impērfectūm indicātivi āctivi.

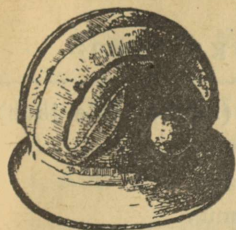
Esimehe ja teine konjugatsioon.

laudā-bā-m (kiitsin)	dēlē-bā-m (hävitasin)
laudā-bā-s (kiitsid)	-bā-s
laudā-bā-t (kiitis)	-bā-t
laudā-bā-mūs (kiitsime)	-bā-mūs
laudā-bā-tīs (kiitsite)	-bā-tīs
laudā-bā-nt (kiitsid)	-bā-nt

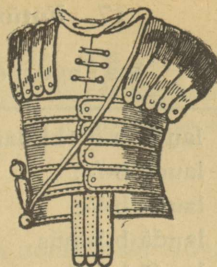
Dē ārmis Rōmānōrūm.

1. Hērī cōllōquiūm dē Rōmānīs hābēbāmūs. 2. Māgīstēr dē bellīs ēt ārmīs Rōmānōrūm nārrābāt. 3. Quid dē ārmīs Rōmānōrūm scītīs, pūērī? 4. Nārrā, Mārcē! 5. Rōmānī mūltā bellā hābēbānt, nām Rōmānī bellā āmābānt. 6. Armā ēt proeliā Rōmānīs plācēbānt. 7. Rōmānī ārmīs ēt tēlīs pūgnābānt. 8. Armā Rōmānōrūm ērānt gālēā, scūtūm, lōricā; tēlā ērānt pīlūm, glādiūs, sāgīttae. 9. Sīgnūm Rōmānōrūm āquīlā ērāt. 10. Aut īn scūtō, aut cūm scūtō.

1. Te jalutasite eile aias. 2. Me jutustasime roomlaste relvadeist. 3. Roomlasted võitlesid odade, mõõkade ja nooltega. 4. Minul olid paljud head sõbrad. 5. Poistele meeldisid kiivrid ja kilbid.

Galea.

Lorica.

Gladius.

16. Imperfectum indicativi activi.

Kolmas ja neljas konjugatsioon.

tēg-ē-bā-m (katsin)	audī-ē-bā-m (kuulsin)
-bā-s	-bā-s
-bā-t	-bā-t
-bā-mūs	-bā-mūs
-bā-tīs	-bā-tīs
-bā-nt	-bā-nt

Dē Itāliā āntiquā.

1. Itāliām āntiquām silvae dēnsae tēgēbānt. 2. Silvae cāmpōs lātōs vēstiēbānt ēt lōcā mōntānā ōrnābānt. 3. Incōlae silvās caedēbānt ēt vicōs ēt ōppidā aedificābānt. 4. Vivēbānt ēx praedā ēt ēx dōnīs hōrti ēt āgrī. 5. Cāsae pārvae ērānt. 6. In cāsīs lābōrābānt, cibūm pārābānt, dōrmīēbānt.

1. Tihe mets kattis māgist maakohta. 2. Me elasime väikeses onnis. 3. Põld andis vana Itaalia elanikele palju kingitusi. 4. Me töötasime eile põllul. 5. Te lugesite raamatut. 6. Sa magasid aias.

17. Futūrum I (primūm) indicātivi āctivi.

Esimene ja teine konjugatsioon.

laudā-b-ō (kiidan tulevikus)	dēlē-b-ō (hävitan tulevikus)
laudā-b-ī-s	-b-ī-s
laudā-b-ī-t	-b-ī-t
laudā-b-ī-mūs	-b-ī-mūs
laudā-b-ī-tīs	-b-ī-tīs
laudā-b-ū-nt	-b-ū-nt

Mārcūs āviām vīsītārē pārāt.

1. Mārcūs Alēxāndrō scrībīt: „Crās in villām āviae mēābō.
2. Avīā mē lābōrārē dōcēbīt.
3. Cūm āviā in hōrtō āmbūlābīmūs.
4. In ūmrā māli sēdēbīmūs ēt āviā fābūlās nārrābīt.
5. Tūm āviā mē ād cēnām vōcābīt.
6. Vēspērī ē villā āviae rēmēābō.
7. Etiām tū, sī vācābīs, ād āviām vēnī!“

8. Sūrdō fābūlām nārrās.

1. Homme ma kutsun sõbra vanaema juurde.
2. Kas sa, sõber, külastad homme vanaema?
3. Miks te ei jaluta (fut.) metsas?
4. Homme ma ei ole vaba ega näe sõpru.

18. Futūrum I indicātivi āctivi.

Kolmas ja neljas konjugatsioon.

tēg-ā-m (katan tulevikus)	audī-ā-m (kuulen tulevikus)
tēg-ē-s	-ē-s
tēg-ē-t	-ē-t
tēg-ē-mūs	-ē-mūs
tēg-ē-tīs	-ē-tīs
teg-ē-nt	-ē-nt

Alëxändër Märcō rëspōndët.

1. Alëxändër Märcō rëspōndët: „Ad äviäm nōn vëniäm, säd dōmī mänëbō. 2. Amicī äd mē vëniënt ët ünā librōs lëgëmüs. 3. Etīäm pingëmüs ët pōstëä in silvā lüdëmüs. 4. Cärölüs autëm in silväm nōn vëniët, quōd discërë dëbëbit.“
5. Aut discë, aut discëdë!

1. Miks sa jääd homme koju? 2. Mida sa homme sõpradega loed? 3. Kas te ka õpite (fut.) üheskoos? 4. Ei (jäab tõlki-mata), me ei õpi üheskoos, vaid maalime ja kuulame juttu (fut.).

19. Essë (olema).

I n d i c a t i v u s.

P r a e s e n s	I m p e r f e c t u m	F u t u r u m I
süm (ma olen)	ëräm (ma olin)	ërō (ma olen tule-
ës (sa oled)	ëräs (sa olid)	ërīs [vikus, saan
ëst (ta on)	ërät (ta oli)	ërīt [olema)
sümüs (me oleme)	ërämüs (me olime)	ërīmüs
ëstīs (te olete)	ërätīs (te olite)	ërītīs
sünt (nad on)	ëränt (nad olid)	ërünt

I m p e r a t i v u s.

ës (ole), ëstë (olge).

1. Discipülüs süm; discipülüs ës, Märcë; Cärölüs quōquë discipülüs ëst; discipüli sümüs.

2. Discipülä ës, Paulä; Tüllia discipülä ëst; discipülae ëstis, Paulä ët Tüllia; Lydiä ët Sylvia quōquë discipülae sünt.

3. Piger ëräm, tü quōquë piger ëräs, Märcë, säd nunc sädüli sümüs.

4. Pigræ ëstis, Paulä ët Tüllia, säd möx sädülae ëritis; Lydiä ët Sylvia quōquë pigeræ ëränt, säd möx sädülae ërünt.

5. Es sädülüs, Cärölë! Estë sädülae, Paulä ët Sylvia.

6. Förtünä caecä ëst.

1. Kas te olete homme koolis? 2. Naisõpilased on usinad.
3. Väikesel meesõpilasel on suured raamatud. 4. Poisi vanaemal oli väike aed.

20. Kolmas deklinatsioon.

Kolmanda deklinatsiooni sõnadel on singulari genitiivi lõpul *-is*, kuna nominatiivi kuju on väga mitmesugune. Põhikäändeks on singulari genitiiv. Kolmanda deklinatsiooni sõnad on nii mees-, nais- kui ka kesksugu.

Meessoost sõnad.

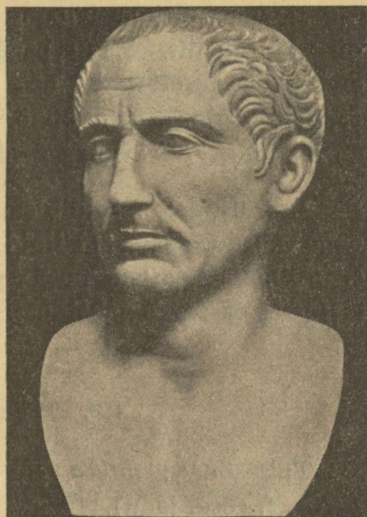
Tüüpsõnad: *leõ, leõnis, m. (lõvi); cõlõr, cõlõris, m. (värv).*

Singularis		
N. V.	leõ (lõvi)	cõlõr (värv)
G.	leõnis (lõvi)	cõlõris (värv)
D.	leõni (lõvile)	cõlõri (värvile)
Acc.	leõnēm (lõvi)	cõlõrēm (värv)
Abl.	leõnē (lõviga)	cõlõrē (värviga)
Plurālis		
N. V.	leõnēs (lõvid)	cõlõrēs (värvid)
G.	leõnūm (lõvide)	cõlõrūm (värvide)
D.	leõnībūs (lõvidele)	cõlõribūs (värvidele)
Acc.	leõnēs (lõvisid)	cõlõrēs (värve)
Abl.	leõnībūs (lõvidele)	cõlõribūs (värvidega)

Sõnad lõpuga *-o, -or, -os, -er* ja *-es* *impärisylläbä* (sing. gen. rohkem silpe kui nom.) on meessugu. Näit. *leõ, õnis; cõlõr, õris; flõs, flõris* (lill); *cärcēr, ĕris* (vangla); *pēs, pēdis* (jalg).

Dē Caesārē, impērātōrē ēt scrīptōrē clārō.

1. Caesār impērātōr māgnūs ēt scrīptōr clārūs Rōmānūs ērāt. 2. Mūltae victōriāe impērātōrīs māgnī nōtae sūnt. 3. Lābōrēs bellī impērātōrī clārō glōriām pārānt. 4. Etiām glōriā scrīptōrīs clārī Caesārēm ōrnāt. 5. In lībrīs sūīs Caesār dē lābōrībūs ēt pēricūlīs bellī nārrāt. 6. Avē, Caesār, impērātōr ēt scrīptōr clārē!

C. Iulius Caesar.

1. Kuulsa kirjaniku raamatud on tuntud. 2. Me loeme Caesari töödest ja sõdadest. 3. Sõjad tõid (päro) Caesarile suurt kuulsust. 4. Roomlased kiitsid Caesarit, suurt ülemjuhatajat ja kuulsat kirjanikku.

21. Kolmanda deklinatsiooni naissoost sõnad.

Tüüpsõna: *aetās, aetātīs, f.* (ajajärk, iga).

	Singulāris	Plurālis
N. V.	aetās (ajajärk)	aetātēs (ajajärgud)
G.	aetātīs (ajajärgu)	aetātūm (ajajärgude)
D.	aetāti (ajajärgule)	aetātībūs (ajajärgudele)
Acc.	aetātēm (ajajärku)	aetātēs (ajajärke)
Abl.	aetātē (ajajärguga)	aetātībūs (ajajärgudega)

Sõnad lõpuga *-as, -is, -aus, -x, -es* pärisylläbä (sing. nom. ja gen. võrdne arv silpe) ja *-s* konsonandi järel on naissoost. Näit. *aetās, ātis; āvis, is* (lind); *laus, laudis* (kiitus); *nōx, nōctis* (öö); *nūbēs, nūbis* (pilv); *pārs, pārtis* (osa, jagu).

Sëntēntīae.

1. Laus māgnā hōmīnī stūltō pērnīcīōsā ēst. 2. Laus indūstriām ācūit. 3. In pācē lēōnēs, īn proeliō cērvī. 4. Nēc cīvītātī cūm cīvītātē, nēc vīcīnō cūm vīcīnō cōncōrdiā ēst. 5. Prō pātriā, prō libērtātē, prō vītā cērtāmūs. 6. Vōx pōpūli — vōx dēi. 7. Vārīētās dēlēctāt.

1. Paljudele meeldib suur kiitus. 2. Riigid võitlevad riikidega vabaduse eest. 3. Riigid sagedasti ei oma rahu ega üksmeelt. 4. Põllumees kutsus poega põllult (ex) suure häälega. 5. Inimesed armastavad vaheldust.

22. Gen. plur. -ium.

Tüüpsõnad: *nūbēs, is, f. (pilv); āvis, is, f. (lind); pārs, partīs, f. (osa, jagu).*

Singularis			
N. V.	nūbēs (pilv)	āvis (lind)	pārs (jagu)
G.	nūbīs (pilve)	āvis (linnu)	pārtīs (jao)
D.	nūbī (pilvele)	āvī (linnule)	pārtī (jaole)
Acc.	nūbēm (pilve)	āvēm (lindu)	pārtēm (jagu)
Abl.	nūbē (pilvega)	āvē (linnuga)	pārtē (jaoga)
Pluralis			
N. V.	nūbēs (pilved)	āvēs (linnud)	pārtēs (jaod)
G.	nūbiūm (pilvede)	āviūm (lindude)	pārtiūm (jagude)
D.	nūbibūs (pilvedele)	āvībūs (lindudele)	pārtībūs (jagudele)
Acc.	nūbēs (pilvi)	āvēs (linde)	pārtēs (jagusid)
Abl.	nūbibūs (pilvedega)	āvībūs (lindudega)	pārtībūs (jagudega)

Gen. plur. lõpul on **-ium**: 1) es- ja is-lõpulistel *pārisyllāba*; 2) sõnadel, mille gen. lõpu *-is* ees on kaks või enam konsonanti.

Vāriā.

1. In pōpūlō āltā māgnūs nūmērūs āviūm hābītāt. 2. Hōstēs ārcēm Rōmānōrūm ōppūgnābānt. 3. In ārcībūs firmīs vitā cīviūm tūtā ērāt. 4. Insūlā Sīcīliā dīvitīis ūrbīūm māgnārūm, cōpiā frūmēntī mērciūmquē clārā ērāt. 5. Rōmānī āntīquī māgnūm nūmērūm nāviūm lōngārūm hābēbānt.

6. Amicūs vērūs rārā āvis.

1. Roomlastel oli suur hulk (numērus) vaenlasi. 2. Paljud linnud elavad kõrgetel paplitel. 3. Rooma kodanikud ehitasid palju sõjalaevu. 4. Vana Itaalia linnad olid ilusad.

23.

Erandina on gen. plur. -ūm (mitte -iūm) sõnadel: *pātēr*, *pātris*, *m.* (isa); *mātēr*, *mātris*, *f.* (ema); *frātēr*, *frātris*, *m.* (vend); *iūvēnīs*, *is*, *m.* (noormees); *cānīs*, *is*, *c.* (koer). Gen. plur.: *pātrūm*, *mātrūm*, *frātrūm*, *iūvēnūm*, *cānūm*.

Dē cīvītātē Rōmānā.

1. E nūmērō cīvītātūm āntīquārūm clārā ērāt cīvītās Rōmānōrūm. 2. Auctōrītās cīvītātīs Rōmānae āpūd pōpūlōs āntīquōs māgnā ērāt. 3. Mōrēs bōnī fūndāmētūm firmūm cīvītātīs Rōmānae ērānt. 4. Clārā ērāt cīviūm, sēnūm iūvēnūmquē dīscīplīnā, māgnā dūcūm auctōrītās. 5. Māgnūs quōquē ērāt īn cīvībūs Rōmānīs āmōr pātrīae. 6. Nām mātērēs pātrēsquē Rōmānī filiōs filiāsquē suās pātrīām āmārē dōcēbānt. 7. Itāquē pōpūlūs Rōmānūs pātrīae āmōrī pātrūm mātrūmquē grātīām māgnām dēbēbāt.

8. Iūstītiā ēst fūndāmētūm rēgnōrūm.

1. Ma jutustan sõpradele Rooma kodanikkude isamaa-armastusest. 2. Raugad töötasid aias. 3. Isa kiidab usinat poega. 4. Paljudele noormeeste hulgast (numērus) meeldivad sõjad.

24. Kolmanda deklinatsiooni kesksost sõnad.

Tüüpsõnad: *nōmēn, nōmīnis, n.* (nimi); *cōrpūs, cōrpōris, n.* (keha).

S i n g u l ā r i s		
N. V.	<i>nōmēn</i> (nimi)	<i>cōrpūs</i> (keha)
G.	<i>nōmīnis</i> (nime)	<i>cōrpōris</i> (keha)
D.	<i>nōmīnī</i> (nimele)	<i>cōrpōrī</i> (kehale)
Acc.	<i>nōmēn</i> (nime)	<i>cōrpūs</i> (keha)
Abl.	<i>nōmīnē</i> (nimega)	<i>cōrpōrē</i> (kehaga)
P l u r ā l i s		
N. V.	<i>nōmīnā</i> (nimed)	<i>cōrpōrā</i> (kehad)
G.	<i>nōmīnūm</i> (nimele)	<i>cōrpōrūm</i> (kehade)
D.	<i>nōmīnībūs</i> (nimelele)	<i>cōrpōribūs</i> (kehadele)
Acc.	<i>nōmīnā</i> (nimesid)	<i>cōrpōrā</i> (kehi)
Abl.	<i>nōmīnībūs</i> (nimedega)	<i>cōrpōribūs</i> (kehadega)

Sõnad lõpuga *-ma, -e, -c, -l, -n, -t, -ar, -ur, -us* on kesksugu¹⁾. Näit. *poēmā, mātis* (poeem); *mārē, māris* (meri); *lāc, lāctis* (piim); *ānīmāl, mālīs* (loom); *nōmēn, nōmīnis*; *cāpūt, cāpītis* (pea, pealinn); *cālčār, cāris* (kannus); *rōbūr, rōbōris* (jõud, tugevus); *cōrpūs, pōris*.

Dē Cýclōpībūs.

1. Hōmērūs in cārminībūs suīs dē Cýclōpībūs nārrāt.
2. Dōmiciliā Cýclōpūm ērānt in insūlis propē litōrā Sicīliae.
3. Cōrpōrā Cýclōpūm māgnā ēt rōbūstā ērānt. 4. Cýclōpēs unūm očulūm in frōntē hābēbānt. 5. Cýclōpēs nōn lēgēs, nōn foedērā firmā, nōn ūrbēs, nōn vicōs hābēbānt; in spēlūncīs māgnīs

¹⁾ Salmiku kujul: *-ma, -e, -c;*

-l, -n, -t;

-ar, -ur, -us —

sünt neutrīūs (on kesksugu).

hābitābānt. 7. Mēl ēt lāc ērānt cībūs Cŷclōpūm. 8. Fūlmīnā dēōrūm ōpērā Cŷclōpūm ērānt.

9. Auctōrēm ōpūs laudāt.

1. Ōpilased loevad Homerose luuletusi. 2. Emal on suur mee ja piima tagavara. 3. Noormehe keha on tugev. 4. Me kii-dame rooma kirjanikkude töid.

25. Kesksost sõnad lõpuga -e, -al ja -ar.

Tüüpsõnad: *mārē*, *māris*, *n.* (meri); *ānimāl*, *mālis*, *n.* (loom); *cālcār*, *cāris*, *n.* (kannus).

S i n g u l ā r i s			
N. V.	mārē (meri)	ānimāl (loom)	cālcār (kannus)
G.	māris (mere)	ānimālis (loom)	cālcāris (kannuse)
D.	mārī (merele)	ānimālī (loomale)	cālcārī (kannusele)
Acc.	mārē (merd)	ānimāl (loom)	cālcār (kannust)
Abl.	mārī (merega)	ānimālī (loomaga)	cālcārī (kannusega)
P l u r ā l i s			
N. V.	māriā (mered)	ānimāliā (loomad)	cālcāriā (kannused)
G.	māriūm (merede)	ānimāliūm (loomade)	cālcāriūm (kannuste)
D.	māribūs (meredele)	ānimālībūs (loomadele)	cālcāribūs (kannuste)
Acc.	māriā (meresid)	ānimāliā (loomi)	cālcāriā (kannuseid)
Abl.	māribūs (meredega)	ānimālībūs (loomadega)	cālcāribūs (kannustega)

Kesksost sõnadel lõpuga -ē, -āl ja -ār on abl. sing. -i, nom., acc. ja voc. plur. -iā ja gen. plur. -iūm.

M ä r k u s. Meessoost -al ja -ar lõpuga sõnadel on abl. sing. -ē: *Caesār*, *āris* — *Caesārē*; *Hānibāl*, *ālis* — *Hānibālē*; *sāl*, *sālis*, *m.* (sool) — *sālē*.

Dē Nēptūnō.

1. Nēptūnūs dēūs mārīs ērāt. 2. Nautae ā Nēptūnō auxiliūm pētēbānt, cūm tēmpēstātēs nāvēm īn mārī āgītābānt. 3. Nautae pīi īn lītōrībūs dēō tēmplā aedificābānt. 4. Nōn sōlūm mārīā, sēd ētiām ānimālīā vāriā mārīūm deō ōbtēmpērābānt. 5. Nām Nēptūnūs ētiām cūrām ānimālīūm mārīs hābēbāt. 6. Nēptūnūs īn mārī prōfūndō hābitābāt. 7. Ibī dōmiciliūm dēi ērāt. 8. Saepē dēūs pēr mārīā cūrrēbāt. 9. Tridētē sūō ūndās tūrbābāt ēt sēdābāt.

1. Sūgavates meredes elavad mitmesugused loomad. 2. Me māngime mere rannas. 3. Meres on palju saari. 4. Paljud loomade hulga (numērus) elavad koobastes. 5. Meremehed sõidavad (navīgo) meresid mööda.

26. Kolmanda deklinatsiooni erandlikud vormid.

1. Acc. sing. -īm ja abl. sing. -ī on järgmistel sõnadel:

a) linnade ja jõgede nimedel lõpuga -īs *parisyllāba*: *Tībērīs* — acc. *Tībērīm*, abl. *Tībērī*; *Neāpōlīs* — acc. *Neāpōlīm*, abl. *Neāpōlī*;

b) *sītīs*, is, f. (janu); *pūppīs*, is, f. (ahter); *tūrrīs*, is, f. (torn); *fēbrīs*, is, f. (palavik); *sēcūrīs*, is, f. (kirves): acc. *sītīm*, *pūppīm*, *turrīm*, *fēbrīm*, *sēcūrīm*; abl. *sītī*, *pūppī*, *turrī*, *fēbrī*, *sēcūrī*.

2. Sõnal *vīs* (jõud) on sing. acc. *vīm*, abl. *vī*, kuna gen. ja dat. sing. puuduvad; plur.: *vīrēs*, *vīriūm*, *vīriūbus*, *vīrēs*, *vīriūbus*.

Dē classē Rōmānā.

1. Rōmānī āntiquī nōn nautae, sēd rūsticī ērānt. 2. Nām ūrbs Rōmā nōn īn lītōrē mārīs sītā ēst. 3. Rōmānī āntiquī ūndās mārīūm ēt tēmpēstātēs māgīs tīmēbānt quām vīm hōstīūm. 4. Nautae pērēgrīnī tūm saepē pēr Tībērīm ūsquē ād ūrbēm

Neptunus.

nāvīgābānt ēt Rōmānīs mērcēs vāriās impōrtābānt. 5. Pōstēā Rōmānī clāssēs māgnās hābēbānt. 6. Augūstūs impērātōr nāvēs lōngās āpūd ōppidūm Rāvēnnām ēt āpūd Misēnūm, ōppidūm prōpē Nēāpōlim sītūm, cōntinēbāt. 7. In pūppi nāvis lōngae Rōmānī tūrrīm aedificābānt, īn tūrrī autēm milītēs ērānt.

1. Juht jutustab sõdureile vaenlase jõust. 2. Napoli linn asetseb mere rannas. 3. Sõdurid ründasid vaenlaste torni. 4. Mere rannas oli roomlastel suur laevastik.

27. Kolmanda deklinatsiooni sooerandid.

I. Meessugu on sõnad lõpuga *-o*, *-or*, *-os*, *-er* ja *-es imparisyllāba*.

Erandid: *-o*: *cārō*, *cārnis*, f. (liha).

Naisugu on sõnad lõpuga *-do*, *-go*, *-io*; näit. *mūltitūdō*, *dīnis*, f. (hulk); *ōrīgō*, *gīnis*, f. (algupära); *lēgiō*, *iōnis*, f. (leegion). Kuid: *ōrdō*, *ōrdīnis*, m. (rida, seisus, kord).

-or: *ārbōr*, *ōris*, f. (puu);
mārmōr, *ōris*, n. (marmor);
cōr, *cōrdis*, n. (süda).

-os: *ōs*, *ōris*, n. (suu, nägu);
ōs, *ōssis*, n. (luu, kont).

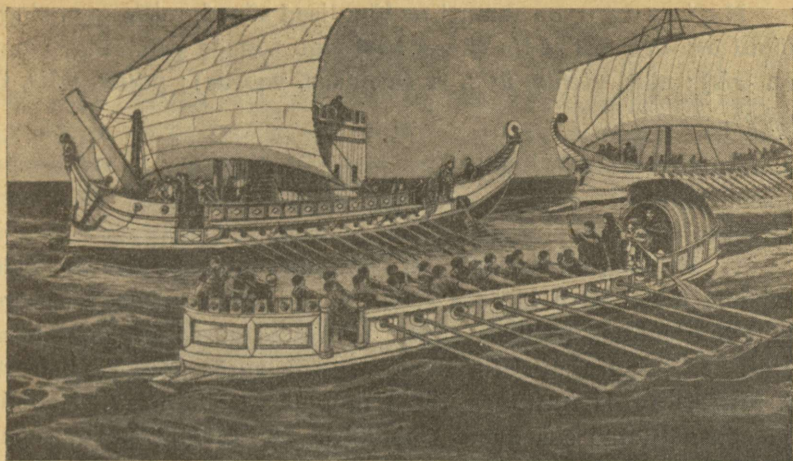
-er: *ītēr*, *ītīnēris*, n. (tee, teekond);
vēr, *vēris*, n. (kevad);
cādāvēr, *ēris*, n. (laip, korjus).

-es: *quiēs*, *ētis*, f. (rahu, puhkus);
sēgēs, *ētis* f. (külv);
aes, *aeris*, n. (vask).

II. Naisugu on sõnad lõpuga *-as*, *-is*, *-aus*, *-x*, *-es parisyllāba* ja *-s* konsonandi järel.

Erandid: *-as*: *vās*, *vāsis*, n.; pl. *vāsa*, *vāsōrum* (nõu, anum, riist).

-is. Meessugu on sõnad lõpuga *-cis*, *-nis*, *-guis*; näit. *pīscīs*, *is*, m. (kala); *fīnīs*, *is*, m. (lõpp, piir); *sānguīs*, *guīnis*, m. (veri).

Rooma sõjalaevad.

M e e s s u g u on samuti:

cōllis, is, m. (küngas, kink);

lāpis, idis, m. (kivi);

mēnsis, is, m. (kuu);

ōrbis, is, m. (ring);

pūlvīs, vēris, m. (tolm).

-x: *grēx, grēgis, m.* (kari);

vērtēx, tīcis, m. (tipp, latv; keeris, tuulispask).

-s: *mōns, mõntis, m.* (mägi);

pōns, pōntis, m. (sild);

fōns, fōntis, m. (allikas, läte);

dēns, dēntis, m. (hammas).

III. K e s k s u g u on sõnad lõpuga *-ma, -e, -c, -l, -n, -t, -ar, -ur, -us.*

E r a n d i d: **-l:** *sōl, sōlis, m.* (päike);

sāl, sālis, m. (sool).

-us: *lēpūs, ōris, m.* (jänes);

tēllūs, ūris, f. (maa)

N a i s s u g u on samuti us-lõpulised sõnad, mille gen. sing. lõpul on *-ūtis* või *-ūdis* (kuna kesksugu sõnade gen. sing. lõpul on *-ris*); näit. *virtūs, ūtis, f.* (mehisus, voorus); *pālūs, ūdis, f.* (soo).

Väriä.

1. Et lõngüm ěst itēr ět pĕricŭlōsŭm. 2. In litōribŭs mārīŭm mŭltī vārīi lāpidēs sŭnt. 3. Ād litōrā mārīs Tŷrrhēnī ĩn Itālīā mŭltae pālūdēs sŭnt. 4. Aetātē aurēā vĕr aetĕrnŭm ĕrāt. 5. Lĕōnĕs ũnguĕs firmōs, āsīnī aurĕs lõngās hābĕnt. 6. Milītĕs āgrōs fīnītīmōs fĕrrō ĩgnīquĕ vāstābŭnt. 7. Amīcŭs ĕx cōnsuĕtŭdīnĕ sŭā mānĕ āmbŭlābāt. 8. Māgnā ĕst vīs cōnsuĕtŭdīnīs.

9. Ex ũnguĕ leōnĕm, ĕx aurībŭs āsīnŭm. 10. Arbōrĕs āltae nōn saepĕ lõngās rādīcĕs hābĕnt.

1. Isa luges oma harjumuse tõttu õhtul raamatut. 2. Suurtes soodes elavad mitmesugused loomad. 3. Poisid vaatlesid suuri kive. 4. Lõvid on tugevad loomad.

28. Verbide põhivormid.

Et verbi õigesti pöörata, peab teadma tema põhivorme; need on: praesĕns ĩndīcātīvī āctīvī, pĕrfĕctŭm ĩndīcātīvī āctīvī, sŭpīnŭm ja ĩnfīnītīvŭs praesĕntīs āctīvī.

Konju- gatsioonid	Praesens ind. act.	Perfectum indic. activi	Supīnum	Infinitivus praes. act.
1.	laudō	laudāvī	laudātŭm	laudārĕ
2.	dĕlēō	dĕlēvī	dĕlĕtŭm	dĕlĕrĕ
3.	tĕgō	tĕxī	tĕctŭm	tĕgĕrĕ
4.	audīō	audīvī	audītŭm	audīrĕ

Sõnastikes antakse infinitiivi asemel vastava konjugatsiooni number. Esimeses konjugatsioonis on perfectum ind. act. harilikult lõpuga *-āvī*, supinum lõpuga *-ātūm*, neljandas konjugatsioonis — perfectum *-īvī*, supinum *-ītūm*; seepärast jäävadki sõnastikes 1. ja 4. konjugatsiooni verbidel need põhivormid tavaliselt andmata. Niisiis esinevad konjugatsioonide tüüp-sõnad sõnastikes järgmisel kujul: *laudo*, 1; *dēleo*, *ēvi*, *ētum*, 2; *tēgo*, *tēxi*, *tēctum*, 3; *audio*, 4.

M ä r k u s. Supinumit tarvitatakse liikumist tähendavate verbide juures eesmärgi väljendamiseks ja tõlgitakse eesti keelde *ma*-infinitiiviga; näit. *vēnio audītum* (tulen kuulama):

Pērfēctum indicātivī āctivī.

laudāv-ī (olen kiitnud, kiitsin)	dēlēv-ī (olen hävitanud, hävitasin)	tēx-ī (olen katnud, katsin)	audīv-ī (olen kuulnud, kuulsin)
laudāv-īstī	dēlēv-īstī	tēx-īstī	audīv-īstī
laudāv-īt	dēlēv-īt	tēx-īt	audīv-īt
laudāv-īmūs	dēlēv-īmūs	tēx-īmūs	audīv-īmūs
laudāv-īstīs	dēlēv-īstīs	tēx-īstīs	audīv-īstīs
laudāv-ērūnt	dēlēv-ērūnt	tēx-ērūnt	audīv-ērūnt

Nagu tabelist nähtub, on perfekti lõpud kõigis pöördkonnades ühesugused: *-ī*, *-īstī*, *-īt*, *-īmūs*, *-īstīs*, *-ērunt*; need lõpud liituvad perfekti tüvele.

M ä r k u s. Imperfectum väljendab minevikus kestvat, lõpetamata või korduvat tegevust; näit. *scribēbam epistūlam lõngam* — ma kirjutasin pikka kirja, ma olin pikka kirja kirjutamas.

Perfectum väljendab lõppenud tegevust või tegevuse tulemust, resultaati; näit. *scripsi epistūlam lõngam* — ma kirjutasin pika kirja, ma olen kirjutanud pika kirja (s. t. kiri on valmis).

Dē Gāllis.

1. Spēctāvīstisnē in tābūlā Gālliām? 2. Spēctāvīmūs.
 3. Et tū, Mārcē, spēctāvīstī? 4. Spēctāvī. 5. Nūnc dē Gāllis
 nārrābō. 6. Gālli nōn sōlūm in Gālliā, sēd ētiām in Itāliā hābi-
 tābānt. 7. Fōrtītūdō mīlitūm Gāllōrūm māgnā ērāt. 8. Gālli
 cūm Rōmānīs mūltā bēllā gērēbānt. 9. Ad flūvīūm Allīām
 Gālli Rōmānōs vīcērunt. 10. Pōst pūgnām hōstēs Rōmām oċcū-
 pāvērunt, ūrbēm fērrō ignīquē dēlēvērunt. 11. Cāpītōliūm nōn
 ēxpūgnāvērunt, sēd dūx Gāllōrūm māgnām cōpiām aurī pōstū-
 lāvīt. 12. Pōstquām Rōmānī aurūm cōmpōrtāvērunt, Cāmīllūs
 Gāllōs fūgāvīt.

13. Vēnī, vīdī, vīcī.

1. Te vōitsite vaenlased, sōdurid! 2. Me kŭlastasime eile
 vanaema. 3. Vaenlased vallutasid ja hāvitasid linna. 4. Ma
 jutustasin sōbrale muinasjutu. 5. Ūlemjuhataja kiitis sōdurite
 vahvust.

29. Kolmanda deklinatsiooni adjektiivid.

Kolmanda deklinatsiooni adjektiividel on abl. sing. lõpul *-i*,
 gen. plur. *-iūm* ja kesksoo nom., acc. ja voc. plur. *-iā*. Kolmanda
 deklinatsiooni adjektiivid on kolme-, kahe- ja ühelõpulised.

Kolmelõpulised adjektiivid.

Kolmelõpulistel adjektiividel on sing. nominatiivis igal sool
 eri lõpp: *-ēr*, *-īs* ja *-ē*.

Tüüpsõna: *ācēr*, *ācrīs*, *ācrē* (terav, äge).

	Singularis			Pluralis	
	m.	f.	n.	m., f.	n.
N. V.	<i>ācēr</i>	<i>ācrīs</i>	<i>ācrē</i>	<i>ācrēs</i>	<i>ācriā</i>
G.	<i>ācrīs</i>			<i>ācriūm</i>	
D.	<i>ācrī</i>			<i>ācribūs</i>	
Acc.	<i>ācrēm</i>	<i>ācrēm</i>	<i>ācrē</i>	<i>ācrēs</i>	<i>ācriā</i>
Abl.	<i>ācrī</i>			<i>ācribūs</i>	

1. In Cămpăniā multă օppidă cělēbriā օrānt. 2. Equī Găl-lōrūm ācrēs օt cělērēs օrānt. 3. In cāmpīs pālūstrībūs aestātē āēr nōn օst pūrūs, āquā quօquē pūrā nōn օst. 4. Hännibāl proeliօ ācri cօpiās pēdēstrēs Rōmānօrūm vīcit. 5. Equitēs proeliօ օquēstri, pēditēs proeliօ pēdēstri pūgnābānt.

6. Vīs saepē viօlāt iūs.

1. Mereranna lähedal olid soised maakohad. 2. Metsades on õhk puhas. 3. Sõdurid võitsid vaenlase ägedas lahingus. 4. Me külastame suvel rahvarikast Kampaaniat.

M ä r k u s. Ablativus väljendab mõnikord aega (*āblativūs tēmpօris*), vastates küsimusele: millal? (kunas?) ja tõlgitakse eesti keelde alalütlevaga. Näit. *vērē* (kevad), *aestātē* (suvel), *aetātē aurēā* (kuldsel ajastul).

30. Kahelõpulised adjektiivid.

Kahelõpulistel adjektiividel on sing. nominatiivis mees- ja naissool ühine lõpp *-is*, kesksool lõpp *-ē*.

Tüüpsõna: *brēvis*, *brēvē* (lühike).

	S i n g u l ā r i s		P l u r ā l i s	
	m., f.	n.	m., f.	n.
N. V.	brēvis	brēvē	brēvēs	brēviā
G.	brēvis		brēviūm	
D.	brēvi		brēvībūs	
Acc.	brēvēm	brēvē	brēvēs	brēviā
Abl.	brēvi		brēvībūs	

Dē Hännibälē.

1. Hännibäl, impērätör nōbilis Cārthāginiēnsiūm, hōstis ācēr Rōmānōrūm ērāt. 2. Hännibäl ērāt vīr ācīrī īngēniō, mīlēs cēlēr ēt fōrtis. 3. Anīmō fōrti dēcrēvit Alpēs sūpērārē ēt cōpiās suās ēx Hīspāniā īn Itāliām trādūcērē. 4. Brēvī tēmporē Alpēs sūpērāvīt ēt cōpiās īn Itāliām trādūxīt. 5. Tūm āgrōs fērtīlēs Itāliae vāstāvīt. 6. Mūltis proeliis Rōmānōs vīcīt. 7. Pōstēā P. Cōrnēliūs Scīpiō, impērätör clārūs Rōmānōrūm, pātriām fōrtitūdīnē māgnā sērvāvīt.

8. Omnē īnitiūm difficīlē ēst.

1. Rooma sõdurid olid kiired ja vahvad. 2. Inimese elu on lühike. 3. Homerose laulud on kuulsad. 4. Roomlaste mõõgad olid lühikesed. 5. Rooma oli kuulsate ja vahvate noormeeste kodumaa.

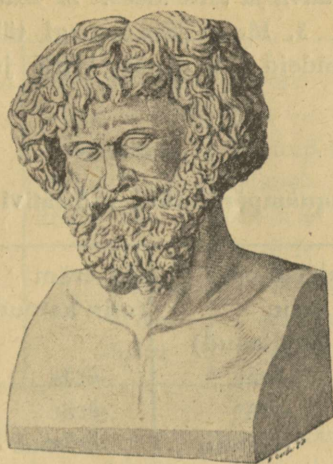
31. Ühelõpulisel adjektiivid.

Ühelõpulistel adjektiividel on sing. nominatiivis kõigil kolmel sool ühine lõpp.

M ä r k u s. Ühelõpulistel adjektiivide õigeks käänamiseks antakse sõnastikes sing. nominatiivi kõrval ka genitiiv; kahe- ja kolmelõpulistel adjektiividel antakse ainult sing. nominatiiv (kõigis sugudes), kuna nende genitiiv on sarnane naissoo nominatiiviga.

Tüüpsõna: *fēlix*, *fēlicīs* (õnnelik).

	Singularis		Pluralis	
	m., f.	n.	m., f.	n.
N. V.	<i>fēlix</i>	<i>fēlix</i>	<i>fēlicēs</i>	<i>fēlicīā</i>
G.	<i>fēlicīs</i>		<i>fēlicīūm</i>	
D.	<i>fēlicī</i>		<i>fēlicībūs</i>	
Acc.	<i>fēlicēm</i>	<i>fēlix</i>	<i>fēlicēs</i>	<i>fēlicīā</i>
Abl.	<i>fēlicī</i>		<i>fēlicībūs</i>	

Hannibal.

Erandlikult on abl. sing. -*ē* ja gen. plur. -*ūm* järgmistel adjektiividel: *dīvēs*, *dīvītis* (rikas); *paupēr*, *paupēris* (vaene); *prīncēps*, *prīncīpis* (esimene, pea-); *vētūs*, *vētēris* (vana): abl. sing. *dīvītē*, *paupērē*, *prīncīpē*, *vētērē*; gen. plur. *dīvītūm*, *paupērūm*, *prīncīpūm*, *vētērūm*. Adjektiivil *vētūs* on kesksoo nom., acc. ja voc. plur. *vētērū*.

Dē mōribūs Gērmānōrūm.

1. Tācītūs, scrīptōr Rōmānūs, mūltā dē mōribūs Gērmānōrūm nārrāt. 2. Gērmānī āntīquī mūltā bellā audāciā gērēbānt. 3. Antē pūgnām mōrē vētērē dīs sācrīfīcābānt ēt sācērdōtēs cōnsulēbānt. 4. Sācērdōtēs mīnīstrī prūdētēs ēt sāpīēntēs dēōrūm ērānt. 5. Vīrī cōnsīliūm sācērdōtūm sāpīēntīūm nūquām nēglēgēbānt. 6. In pūgnā Gērmānī hōstībūs tērrībilēs ērānt māgnā hōmīnūm mūltitūdīnē, fōrtītūdīnē, īngēntī cōrpōrūm māgnītūdīnē.

1. Scipio oli vahva ja tark mees. 2. Kükloopidel olid määratu suured kehad. 3. Me ei jäta kunagi tähele panemata tarkade meeste nõuandeid. 4. Juht kiitis julgete noormeeste vahvust.

32. Plusquamperfectum indicativi activi.

laudāv-ērā-m (olin kiitnud)	delēv-ērām (olin hävitanud)	tēx-ērām (olin katnud)	audīv-ērām (olin kuulnud)
laudāv-ērā-s	-ērās	-ērās	-ērās
laudāv-ērā-t	-ērāt	-ērāt	-ērāt
laudāv-ērā-mus	-ērāmus	-ērāmus	-ērāmus
laudāv-ērā-tis	-ērātis	-ērātis	-ērātis
laudāv-ērā-nt	-ērānt	-ērānt	-ērānt

Plusquamperfectum ind. act. moodustatakse lõppude -ērām, -ērās, -ērāt jne. liitmise teel perfekti tüvele.

Dē Rōmūlō ēt Rēmō.

1. Rōmūlūs ēt Rēmūs Rōmām aedificāvērunt. 2. Rōmūlūs Rēmūm nēcāvit. 3. „Cūr, Rōmūlē, Rēmūm nēcāvistī?“ 4. „Nēcāvi Rēmūm, quōd mē ācribūs vērbīs viōlāvērāt et mūrōs ūrbīs nōvae vitūpērāvērāt.“ 5. Rōmūlūs mūltā bellā gēssit ēt mūltōs pōpūlōs ārmīs sūpērāvit ēt civitātēs finitīmās ōccūpāvit. 6. Aliquāndō Rōmūlūs Sābīnōs ēt Sābīnās ād lūdōs invītāvērāt. 7. Intēr lūdōs Rōmānī filiās Sābīnōrūm rāptāvērunt. 8. „Cūr, Rōmānī, Sābīnās rāptāvistīs?“ 9. „Rāptāvimūs, quā nūmērūm pārvūm fēmīnārūm īn ūrbē hābūērāmūs.“

1. Õpetaja kiitis õpilasi, sest (quod) nad olid hästi õppinud. 2. Ma elasin külas, kus juba enne olin elanud. 3. Me vaatlesime kohti, kus suvel olime mänginud. 4. Juht laitis sõdureid, sest (quod) nad ei olnud võitnud vaenlast.

33. Futūrūm II (ēxāctūm) indicātīvi āctīvi.

laudāv-ēr-ō (kiidan ~olen kiitnud tulevikus)	dēlēv-ērō (hā- vitan ~ olen hāvitanud tulevikus)	tēx-ērō (ka- tan ~ olen katnud tule- vikus)	audīv-ērō (kuulen ~ olen kuul- nud tulev.)
laudāv-ērī-s	dēlēv-ērīs	tēx-ērīs	audīv-ērīs
laudāv-ērī-t	-ērīt	-ērīt	-ērīt
laudāv-ērī-mus	-ērīmus	-ērīmus	-ērīmus
laudāv-ērī-tis	-ērītis	-ērītis	-ērītis
laudāv-ērī-nt	-ērīnt	-ērīnt	-ērīnt

Futūrūm II ind. act. moodustatakse lõppude -ērō, -ērīs jne. liitmise teel perfekti tüvele.

Märkus. Futūrūm II väljendab tuleviku tegevust, mis toimub enne teise tuleviku tegevuse algamist.

Väriä.

1. Si in Graeciām nāvīgāvērō, dīlīgēntiā māgnā aedificiā pūlchrā Āthēnārūm spēctābō.
2. Si rēditūm tūm audīvērīmūs, āmicē, ād tē vēniēmūs.

Dē gällinā ēt vūlpē.

1. Ad gällinām aegrōtām vūlpēs āccēssit ēt intērrōgāvīt: „Ecquid vālēs?“
2. Gällinā vūlpī: „Sātīs,“ inquit, „vālēō, sēd sī tū discēssērīs, mūltō mēliūs mē hābēbō.“

1. Kui oleme ületanud Alpid, näeme Itaaliat. 2. Kui te ära lähete, loen raamatut. 3. Kui ma tulen, jutustan isale sõprade elust. 4. Kui vaenlased on kantsi vallutanud, hävitavad nad linna.

Indicativus activi.

<i>Praesens</i>	laud-ō (kiidan) laudā-s (kiidad) laudā-t (kiidab) laudā-mūs (kiidame) laudā-tīs (kiidate) lauda-nt (kiidavad)	dēlē-o (hävitan) dēlē-s -ē-t -ē-mus -ē-tis -e-nt	tēg-ō (katan) tēg-ī-s -ī-t -ī-mus -ī-tis -u-nt	audi-ō (kuulen) audi-s -ī-t -ī-mus -ī-tis -ī-u-nt
<i>Imperfectum</i>	laudā-bā-m (kiitsin) laudā-bā-s (kiitsid) laudā-bā-t (kiitis) laudā-bā-mus (kiitsime) laudā-bā-tis (kiitsite) laudā-ba-nt (kiitsid)	dēlē-bā-m (hävitasin) -bā-s -bā-t -bā-mus -bā-tis -ba-nt	tēg-ē-bā-m (katsin) -bā-s -bā-t -bā-mus -bā-tis -ba-nt	audi-ē-bā-m (kuulsin) -bā-s -bā-t -bā-mus -bā-tis -ba-nt
<i>Futurum I</i>	laudā-b-ō (kiidan tulevi- laudā-b-ī-s [kus] laudā-b-ī-t laudā-b-ī-mus laudā-b-ī-tis laudā-b-u-nt	dēlē-b-ō (hävitan tu- -b-ī-s [levikus) -b-ī-t -b-ī-mus -b-ī-tis -b-u-nt	tēg-ā-m (katan tulevi- tēg-ē-s [kus) tēg-ēt tēg-ē-mus tēg-ē-tis tēg-e-nt	audi-ā-m (kuulen tu- -ē-s [levikus) -ēt -ē-mus -ē-tis -e-nt

<i>Perfectum</i>	laudāv-ī (olen kiitnud, laudāv-istī [kiitsin) laudāv-īt laudāv-īmus laudāv-istis laudāv-ērunt	dēlēv-ī (olen hävita- -istī [nud, hävi- -īt [tasin) -īmus -istis -ērunt	tēx-ī (olen katnud, -istī [katsin) -īt -īmus -istis -ērunt	audi-v-ī (olen kuul- -istī [nud, kuul- -īt [sin) -īmus -istis -ērunt
<i>Plusquamperf.</i>	laudāv-ērā-m (olin kiit- laudāv-ērā-s [nud) laudāv-ērā-t laudāv-ērā-mus laudāv-ērā-tis laudāv-ēra-nt	dēlēv-ērām (olin hä- -ērās [vitanud) -ērāt -ērāmus -ērātis -ērant	tēx-ērām (olin kat- -ērās [nud) -ērāt -ērāmus -ērātis -ērant	audi-v-ērām (olin -ērās [kuulnud) -ērāt -ērāmus -ērātis -ērant
<i>Futurum II</i>	laudāv-ēr-ō (kiidan ~ olen kiitnud tulevi- laudav-ērī-s [kus) laudav-ērī-t laudav-ērī-mus laudav-ērī-tis laudav-ērī-nt	dēlēv-ērō (hävitan ~ olen hävitanud tu- dēlēv-ērīs [levikus) -ērīt -ērīmus -ērītis -ērīnt	tēx-ērō (katan ~ olen katnud tulevikus) tēx-ērīs -ērīt -ērīmus -ērītis -ērīnt	audi-v-ērō (kuulen ~ olin kuulnud tule- audi-v-ērīs [vikus) -ērīt -ērīmus -ērītis -ērīnt

34. Süm, fūi, ẽssẽ (olema).

I n d i c a t i v u s.

Praesens, imperfectum, futūrum I — vt. § 19.

Perfectum	Plusquamperfectum	Futūrum II
fūi (ma olen olnud, fuistī [olin] fuit fuimūs fuistīs fuērunt	fūērām (ma olin ol- fuērās [nud) fuērāt fuērāmūs fuērātīs fuērānt	fūērō (ma olen, olen fuērīs [olnud tule- fuērīt [vikus) fuērīmūs fuērītīs fuērīnt

Dē lūdis pūērōrum.

1. Cārōlūs frātrī nārrāt: Hōdiẽ in schōlā sēdūlūs ẽt ättẽntūs fuistī. 2. Etiām ämicī tūi sēdūli ẽt ättẽnti fūērunt. 3. Itäquẽ sī crās in silvā lūdōs pārābitīs, ẽgō quōquẽ ibi ẽrō. 4. In silvā cẽrtābimūs, lūdēmūs, cāntābimūs. 5. Cūm filiīs vicinī in silvā fūi, sēd quōd äntẽä plūviā fūērāt, tẽrrā ümidā ẽrāt, ẽt brẽvi rēmẽävimūs. 6. Crās autẽm lūdēmūs, ẽt sī in schōlā sēdūli ẽt ättẽnti fūērītīs, saepẽ ünā in silvā ẽrimūs.

7. Dōnẽc ẽris fẽlix, mültōs nūmẽrābīs ämicōs; tẽmpörā sī fūērīnt nūbilā, sölūs ẽris.

1. Õpetaja kiidab (fut.) poissi, kui ta on tähelepanelik ja hoolas. 2. Poisid olid olnud metsas ja tulid kooli tagasi. 3. Meie olime seal, kus teie varem olite olnud. 4. Sa oled tähelepanelik ja hoolas.

35. Neljas deklinatsioon.

Tüüpsõna: fructūs, fructūs, m. (vili).

	Singulāris	Plurālis
N. V.	fructūs (vili)	fructūs (viljad)
G.	fructūs (vilja)	fructūum (viljade)
D.	fructūi (viljale)	fructibūs (viljadele)
Acc.	fructūm (vilja)	fructūs (viljasid)
Abl.	fructū (viljaga)	fructibūs (viljadega)

Dē pūgnā ād Trēbiām flūmēn.

1. Pōstquām Hännibāl ēquitātū ād Ticinūm flūmēn ēxercitūm māgnūm Rōmānōrūm vicīt, cōnsūl lōcūm ād pūgnām ēlēgīt.
2. Ad Trēbiām flūmēn, ūbī lōcūs ēquitātūi idōnēūs nōn ērāt, castrā pōsūt.
3. Eōdēm Hännibāl cēlēri cūrsū cōntēndīt.
4. Hännibālī māgnūs nūmērūs pēditātūs ēquitātūsquē ērāt.
5. In proeliō Hännibāl ēxercitūm Rōmānūm vicīt.
6. Usūs — tūrānūs.

1. Rooma sõjaväes oli jala- ja ratsavägi. 2. Roomlased võitlesid sagedasti naaberrahvaste (tõlk. kahe sõnaga) sõjavägedega. 3. Sõjavägi tõttas kiirkäigul (tõlk. kahe sõnaga) laagrisse. 4. Harjumus on hea õpetaja.

36. Tüüpsõna: cōrnū, cornūs, n. (sarv).

	Singulāris	Plurālis
N. V.	cōrnū (sarv)	cōrnūā (sarved)
G.	cōrnūs (sarve)	cōrnūūm (sarvede)
D.	cōrnū (sarvele)	cōrnībūs (sarvedele)
Acc.	cōrnū (sarve)	cōrnūā (sarvi)
Abl.	cōrnū (sarvega)	cōrnībūs (sarvedega)

Dē cōrnībūs.

1. Mūltīs bēstīīs cōrnūā sūnt. 2. Bēstīae cōrnūā prō ārmīs hābēnt. 3. Rōmānī quōquē ālās ēxercitūs cōrnūā āppēllābānt. 4. In cōrnībūs ēxercitūs plērūmquē equitātūs pūgnābāt. 5. Impētūs ēquitātūs quāsi ictūs cōrnūūm ēst. 6. Dēxtrō cōrnū impērātōr praeērāt.

7. Pēr risūm mūltūm cōgnōscimūs stūltūm.

1. Metsloomad võitlevad enamasti sarvedega. 2. Sarvede kasutamine on mitmesugune. 3. Sarved kutsusid Rooma sõjaväge relvade juurde. 4. Ratsavägi ajas jalaväe salga viskoda löökidega põgenema.

M ä r k u s. Verbide „nimetama“ (*äppellō, 1*) ja „pidama“ (*pütō, 1; häbeō, buī, bītum, 2*) juures tarvitatakse kaht akusatiivi (*accūsātīvūs dūplēx*); üks neist vastab küsimusele: keda? mida? ja teine küsimusele: kelleks? milleks? Näit. *Rōmānī ālās ēxercītūs cōrnūā äppellābant.* (Roomlased nimetasid sõjaväe tiibu sarvedeks.)

37. Neljanda deklinatsiooni sõnade sugu ja erandlikud vormid.

1. Sõnad lõpuga *-us* on meessugu, *u*-lõpulised kesksugu.

Erandlikult on naisugu: *dōmūs, ūs, f.* (maja); *mānūs, ūs, f.* (käsi; salk, jõuk); *pōrticūs, ūs, f.* (sammaskäik); ka puude nimed, nagu: *quērcūs, ūs, f.* (tamm).

2. Sõnal *dōmūs* on abl. sing. *dōmō*, gen. plur. *dōmōrum* (ka *dōmuum*), acc. plur. *dōmōs* ja *dōmūs*, muud käänded reegli-päraselt 4. deklinatsiooni järgi.

M ä r k u s. Määrsõnaliselt tarvitatakse: *dōmūm* (koju), *dōmī* (kodus) ja *dōmō* (kodunt).

3. Kahesilbilistel *-cūs* lõpuga sõnadel on dat. ja abl. plur. *-ūbūs*; näit. *lācūs, ūs, m.* (järv) — *lācūbūs*.

Väriä.

1. In *lācūbūs* ēt *flūminībūs pīscēs sūnt.* 2. *Līgnūm quērcūūm hōminībūs māgnō ūsūi est.* 3. *Dōmōs Rōmānōrūm dīvītūm pōrticūs pūlchrae ōrnābānt.* 4. *Cicērō prō dōmō sūā ōrātīōnēm hābūit.* 5. *Mānūs mānūm lāvāt.* 6. *Evētūs in mānū fōrtūnae est.* 7. *Dīs nōn plēnae mānūs, sēd pūrae plācēt.*

1. Rikaste roomlaste majad olid suured ja ilusad. 2. Laiak-salistel tammedel laulavad mitmesugused linnud. 3. Laisa poisi käed pole puhtad. 4. Kui sõdur võitleb, hoiab ta kates kilpi ja mõõka. 5. Enne lõunasööki pead sa oma (tüüs, ä, üm) käsi pesema. 6. Minu vend pole täna kodus.

M ä r k u s. Dativus vastab mõnikord küsimusele: (on) mil-leks? (on) misjaoks? ja tõlgitakse eesti keelde saava käändega. Näit. *Līgnūm quērcūūm hōminībūs māgnō ūsūi est.* (Tammede puit on inimestele suureks kasuks.)

38. Viies deklinatsioon.

Tüüpsõnad: *rēs, rēi, f.* (asi); *diēs, diēi, m.* (päev).

S i n g u l ā r i s		
N. V.	rēs (asi)	diēs (päev)
G.	rēi (asja)	diēi (päeva)
D.	rēi (asjale)	diēi (päevale)
Acc.	rēm (asja)	diēm (päeva)
Abl.	rē (asjaga)	diē (päevaga)
P l u r ā l i s		
N. V.	rēs (asjad)	diēs (päevad)
G.	rērūm (asjade)	diērūm (päevade)
D.	rebūs (asjadele)	diēbūs (päevadele)
Acc.	rēs (asju)	diēs (päevi)
Abl.	rēbūs (asjadega)	diēbūs (päevadega)

Gen. ja dat. sing. lõpp *-ei* on pika *e-ga i* järel, muil juhtu-
meil on *e* lühike; näit. *diēs, diēi*; aga *fidēs, fidēi, f.* (truudus,
usaldus).

Viienda deklinatsiooni sõnad on üldiselt naissugu.
Ainult *diēs* ja *mēridiēs, ēi, m.* (keskpäev) on meessugu.

M ä r k u s. *Dies* tähenduses: tähtpäev, määratud päev — on
naissugu; näit. *diē certā* (teatud, kindlal päeval).

Dē diēbūs.

1. Diēs ēst pārs mēnsis. 2. Hōrā ēst pārs diēi. 3. Diē hōmī-
nēs lābōrānt, nōctē dōrmīunt. 3. Aestātē diēs lōngi sūnt, hiēmē
brēvēs. 4. Mōtūs tērrae causā lōngitūdīnis diērūm ēt nōctiūm
ēst. 5. Mūlti diēs nātālēs cēlēbrānt.

6. Diēs diēm dōcēt.

7. Etiām rēs pūblicā Rōmānā saepē in pēricūlō pērniciēi
fūit.

1. Päev on päeva õpetaja. 2. Homme on minu venna sünnipäev. 3. Head õpilased on oma asjus usinad. 4. Rooma vabariigis oli palju kuulsaid konsuleid.

39. Pässivüm (tehtavik).

Praesēns īdicātivi pässivī.

Esimene konjugatsioon.

Singulāris	Plurālis
laud-õ-r (mind kiidetakse)	laudā-mūr (meid kiidetakse)
laudā-rīs (sind kiidetakse)	laudā-mīnī (teid kiidetakse)
laudā-tūr (teda kiidetakse)	laudā-ntūr (neid kiidetakse)

Ladina k. passiivne lause on isikuline, s. t. lauses on subjekt (alus) nominatiivis. Näit. *puēr laudātūr* — poissi kiidetakse (vrd. saksa: der Knabe wird gelobt).

Aktiivse lause passiivseks muutumisel saab objekt (sihitis — akusatiivis) subjektiks, siirdudes nominatiivi; aktiivse lause subjekt läheb passiivses lauses ablatiivi, mis ühendatakse prepositsiooniga *āb* (*ā*), kui subjektiks oli elus olend. Näit.

A c t. *Māgīstēr dīscīpūlōs laudāt.* (Õpetaja kiidab õpilasi.)
— P a s s. *Dīscīpūlī ā māgīstrō laudantūr.* (Õpilasi kiidetakse õpetaja poolt.)

A c t. *Umbrā arbōrīs puērūm dēlectāt.* (Puu vari rõõmutab poissi.) — P a s s. *Puēr umbrā arbōrīs dēlectātūr.*

A c t. *Amīcae puellām sēdulām āmant.* (Sõbratarid armastavad usinat tütarlast.) — P a s s. *Puellā sēdulā āb āmicīs āmātūr.*

1. Pätēr filiūm sēdulūm laudāt; filiūs sēdulūs ā pätrē laudātūr. 2. Milītēs Rōmānī hōstēs fūgānt; hōstēs ā milītībūs Rōmānīs fūgāntūr. 3. Avūs gāllīnās vōcāt; gāllīnae āb āvō vōcāntūr. 4. Aquā sāxūm cāvāt; sāxūm āquā cāvātūr. 5. Ab

- āmīcō āmōr, quōd āmīcūm āmō. 6. Hōmīnēs lābōrībūs firmāntūr.
 7. Vitūpērārīs, quōd sēdūlūs nōn fūīstī.
 8. Ut sālūtās, itā sālūtārīs.

1. Ema laidab laiska tūtart (tōlkida akt. ja pass.). 2. Rooma sōdurid tapavad vaenlasi mōōkadega. (akt. ja pass.) 3. Nagu meie tervitame, nōnda meid tervitatakse. 4. Neid kiidetakse, sest et nad olid usinad.

40. Praesēns indicatīvi passīvi.

Teine konjugatsioon.

Singulāris	Plurālis
dēlē-ō-r (mind hävitatakse)	dēlē-mūr (meid hävitatakse)
dēlē-rīs (sind hävitatakse)	dēlē-mīnī (teid hävitatakse)
dēlē-tūr (teda hävitatakse)	dēlē-ntūr (neid hävitatakse)

Dē ēxēmplīs vīrōrūm clārōrūm.

1. Cūiūs vīrī clārī ēxēmplō mōvērīs, Mārcē? 2. Sēmpēr ēnīm hōmīnēs ēxēmplīs mōvēntūr.

3. Caesārīs ēxēmplō mōvēōr; impērātōr ēnīm Rōmānūs ēgrēgiūs hābētūr.

4. Cūiūs vīrī clārī ēxēmplō Cārōlūs mōvētūr?

5. Cārōlūs ēxēmplō Cīcērōnīs mōvētūr; Cīcērō ēnīm orātōr ēgrēgiūs Rōmānūs hābētūr.

6. Vōs (acc.), Mārcē ēt Cārōlē, laudō, quōd exēmplīs bōnīs mōvēmīnī. 7. Exēmplīs ēnīm vīrōrūm clārōrūm et īndūstriōrūm dīscīpūlī sēmpēr dē dīlīgēntīā mōnētūr.

8. Itāquē ā dīscīpūlīs quōquē dīlīgēntīā māgnā adhībētūr.

9. A cānē nōn māgnō saepē īngēns āpēr tēnētūr.

1. Me mõjustume kuulsate meeste eeskujudest. 2. Markus ja Kaarel, teid peetakse usinateks õpilasteks. 3. Õpetajad õpetavad mees- ja naisõpilasi (act. ja pass.). 4. Inimesed annavad jumalaile ja jumalannadele ande (act. ja pass.).

M ä r k u s. Passiivis esinevate verbide „nimetama“ (*äppällör*) ja „pidama“ (*pütör, häbeör*) juures tarvitatakse kaht nominatiivi (*nōminātivūs düplēx*); üks neist vastab küsimustele: keda? mida? (kes? mis?) ja teine küsimusele: kelleks? milleks? Näit. *Cicērō örätör ēgrēgiūs häbētūr*. (Cicerot peetakse väljapaistvaks kõnemeheks.)

41. Praesēns indicatīvi passiivi.

Kolmas konjugatsioon.

Singulāris	Plurālis
tēg-ō-r (mind kaetakse, ma kattun)	tēg-ī-mūr (meid kaetakse, me kattume)
tēg-ē-rīs (sind kaetakse, sa kattud)	tēg-ī-mīnī (teid kaetakse, te kattute)
tēg-ī-tūr (teda kaetakse, ta kattub)	tēg-ū-ntūr (neid kaetakse, nad kattuvad)

Alius in scholam, alius ad sūtōrēm dūcītūr.

1. Quō vēhēris, Mārcē, ēt tū, Cārōlē? 2. Quō vēhimīni?
3. In oppidūm vēhōr, ā pātrē in scholām dūcōr. 4. A Cārōlē autēm, quōd nōn libētēr discīt, scholā rēlinquītūr. 5. Nūnc in oppidūm vēhitūr, ād sūtōrēm dūcītūr ībiquē lābōrārē cōgītūr.
6. Sī ā Cārōlē rēlinquīmūr, tristē ēst. 7. Omnēs autēm hōminēs suō lōcō lābōrārē cōgūntūr.
8. E mālīs mīnimūm ēlīgītūr.

Tõlkida aktiivis ja passiivis:

1. Õpilased loevad palju raamatuid. 2. Ülemjuhataja viib sõjaväe vaenlaste maale. 3. Õhtul jätavad kõik õpilased kooli maha. 4. Sõdurid jätavad laagri maha.

42. Praesēns indicatīvi passīvi.

Neljas konjugatsioon.

Singulāris	Plurālis
audī-ō-r (mind kuuldakse)	audī-mūr (meid kuuldakse)
audī-rīs (sind kuuldakse)	audī-mīnī (teid kuuldakse)
audī-tūr (teda kuuldakse)	audī-ū-ntūr (neid kuuldakse)

Dōlōrēs sōlaciō ēt prēcībūs lēnīuntūr.

1. Iām dīū, āmicē cārē, nōn audītūr vōx tūā laetā, dīū cūm frātrē nōn vēnīstīs: dōlōrē scīlīcēt īmpēdīmīnī. 2. Mūlti dōlōrēs autēm sōlaciō āmicōrūm lēnīuntūr. 3. Saepē ā dēīs dōlōrībūs pūnīmūr. 4. Prēcēs autēm hōmīnūm bōnōrūm ā dēīs audiuntūr. 5. Hōmīnēs pīī ā dēīs ē mālō ēxpēdīuntūr, tū quōquē ēxpēdīrīs. 6. Et nūnc prēcībūs tūīs, vērbīs cōnsīlīisquē āmicōrūm dōlōr tūūs finēm hābēbīt.

7. Cōntūmēlīā sī dīcītūr, audītūr.

1. Sōbrad kuulevad sinu hāält meelsasti (akt. ja pass.).
2. Minu vend ei tule sōprade juurde, sest et ta on takistatud (praes.) tōōga. 3. Ōpetajad karistavad laisku ōpilasi (akt. ja pass.). 4. Kurvastust sagedasti leevendatakse tōōga.

Praesēns indicatīvi passīvi.

laud-ō-r (mind kiidetakse)	dēlē-ō-r (mind hävitatakse)	tēg-ō-r (mind kaetakse, ma kattun)	audī-ō-r (mind kuuldakse)
laudā-rīs	dēlē-rīs	tēg-ē-rīs	audī-rīs
laudā-tūr	-ē-tūr	-ī-tūr	-ī-tūr
laudā-mūr	-ē-mūr	-ī-mūr	-ī-mūr
laudā-mīnī	-ē-mīnī	-ī-mīnī	-ī-mīnī
laudā-ntūr	-ē-ntūr	-ū-ntūr	-ī-ū-ntūr

43. Adjektiivide kompareerimine (omadussõnade võrdlemine).

Adjektiividel on kolm võrdlusastet: positiiv ehk algvõrre (*põsitiivūs*), komparatiiv ehk keskvõrre (*cõmpärātīvūs*) ja superlatiiv ehk ülivõrre (*süpērlātīvūs*).

Komparatiivi lõpuks on *-iõr* (mees- ja naissugu) ja *-iūs* (kesksugu), superlatiivi lõpuks on *-issimūs*, *-issimā*, *-issimūm*; need lõpud liituvad positiivile genitiivi lõpu *-ī* või *-īs* asemele.

Põsitiivūs		Cõmpärātīvūs	Süpērlātīvūs
Nominatīvus	Genitīvus		
lõngūs (pikk)	lõng-ī	lõngiõr, iūs (pikem)	lõngissimūs, ā, ūm (kõige pikem)
clārūs (kuulus)	clār-ī	clāriõr, iūs (kuulsam)	clārissimūs, ā, ūm (kuulsaim)
brēvis (lühike)	brēv-īs	brēviõr, iūs (lühem)	brēvissimūs, ā, ūm (kõige lühem)
fēlix (õnnelik)	fēlic-īs	fēliciõr, iūs (õnnelikum)	fēlicissimūs, ā, ūm (kõige õnnelikum)

Märkus 1. Ladina superlatiivil on kaks tähendust ja teda võib eesti keelde tõlkida sõnade „kõige“ või „väga“ abil. Näit. *longissimus* — kõige pikem, väga pikk; *clārissimus* — kõige kuulsam, väga kuulus; *brēvissimus* — kõige lühem, väga lühike; *fēlicissimus* — kõige õnnelikum, väga õnnelik.

Märkus 2. Eesti seestütleva tähenduses tarvitatakse ladina keeles komparatiivi juures ablatiivi (*āblātīvūs cõmpärātīõnis*). Näit. *Aestātē nõx brēviõr est diē* (= *quam diēs*). (Suvel on öö päevast lühem.)

Märkus 3. Küsimuse puhul: kelle (mille) seast? kelle (mille) hulgast? kellest? millest? tarvitatakse ladina keeles genitiivi (*gēnitīvūs partitīvūs*). Näit. *Caesār ērāt fõrtissimūs õmniūm dūcūm Rōmānõrūm*. (Caesar oli vahvaim kõigist Rooma väejuhtidest ~ kõigi Rooma väejuhtide seast.)

Superlatiiv deklioneerub nagu *us-*, *a-*, *um-*lõpuline adjektiiv. Komparatiiv deklioneerub nagu kolmanda deklinatsiooni substantiiv; tal on abl. sing. *-ē*, gen. plur. *-ūm*, kesksoo nom., acc. ja voc. plur. *-ā*.

Singularis			Pluralis	
N. V.	m, f. brēviōr	n. brēviūs	m, f. brēviōrēs	n. brēviōrā
G.	brēviōrīs		brēviōrūm	
D.	brēviōrī		brēviōrībūs	
Acc.	brēviōrēm brēviūs		brēviōrēs brēviōrā	
Abl.	brēviōrē		brēviōrībūs	

1. Aestātē diēs lōngiōr ēst quām nōx. 2. Aestātē nōx brēviōr ēst diē. 3. Aestātē diēs lōngissimī ēt nōctēs brēvissimae sūnt. 4. Scipiō fōrtiōr ēt pēritiōr ērāt Hännibālē. 5. Fōrtissimūs ēt pēritissimūs omnīūm dūcūm Rōmānōrum Caesār ērāt. 6. Pōpūlūs Rōmānūs omnīūm pōpūlōrūm fōrtissimūs ērāt. 7. Aurūm grāviūs ēst ārgētō. 8. Cārminā suāvīōrā sūnt quām fābūlae. 9. Cārminā Hōrātīi suāvissimā sūnt.

10. O mellē dūlcī dūlcīōr!

1. Suvi on inimestele meeldivam kui talv. 2. Cicero oli rooma kõnemeestest kuulsaim. 3. Pealik on sõdurist kogenenum. 4. Luuletus on õpilastele jutust meeldivam.

44. Erandlikud superlatiivid.

1. Adjektiividel lõpuga *-er* kujundatakse superlatiiv lõpu *-rimūs* liitmise teel nominatiivile (*-er-rimūs*); näit. *pūlchēr* — *pūlchērriimus, a, um* (ilusaim); *mīsēr* — *mīsērriimus, a, um* (viletsaim); *ācēr* — *ācērriimus, a, um* (teravaim); *paupēr* — *paupērriimus, a, um* (vaeseim).

2. Kuuel *īlis*-lõpulisel adjektiivil on superlatiiv lõpuga *-īimūs* (*-īl-īimūs*):

<i>fācīlis, e</i> (kerge, hõlpus)	superl. <i>fācīllimūs, a, um</i> ;
<i>difficīlis, e</i> (raske, ränk)	—, — <i>difficīllimūs, a, um</i> ;
<i>sīmīlis, e</i> (sarnane)	—, — <i>sīmīllimūs, a, um</i> ;
<i>dissīmīlis, e</i> (mitte-sarnane, erinev)	—, — <i>dissīmīllimūs, a, um</i> ;
<i>grācīlis, e</i> (graatsiline, sale)	—, — <i>grācīllimūs, a, um</i> ;
<i>hūmīlis, e</i> (madal)	—, — <i>hūmīllimūs, a, um</i> .

Dē Nēapōli.

1. Nēapōlis ūrbs pūlchērrimā Itāliae ēst. 2. Nēapōlis pōrtūm cēlēbērrimūm hābēt. 3. In hōrtis flōrēs pūlchērrimī sūnt. 4. Incōlae ingēniō ācērrimō sūnt. 5. Mūltī Vēsūviūm mōntēm visitānt. 6. Viā in mōntēm diffīcillimā ēst. 7. Nōn procūl ā Nēapōlī Pōmpēii, ōppidūm misērrimūm, sīta ēst. 8. Vitā hūmānā sīmīllimā ēst flōrībūs.

1. Linn on rahvarikkam kui küla. 2. Rooma on rahvarikkaim Itaalia linn. 3. Aias on ilusamad lilled kui metsas. 4. Poeg on väga isa (gen.) sarnane. 5. Kapitooli vallutada oli gallidele väga raske (neutr.).

45. Eritüvelised võrdlusastmed.

Positīvus	Comparatīvus	Superlatīvus
bōnus, a, um (hea)	mēliōr, iūs	ōptimū, a, um
mālus, a, um (halb)	pēiōr, iūs	pēssimū, a, um
māgnus, a, um (suur)	māiōr, iūs	māximū, a, um
pārvus, a, um (väike)	mīnōr, mīnūs	mīnimū, a, um
mūltī, ae, ā (paljud)	plūrēs, plūrā	plūrīmī, ae, ā

M ä r k u s. Sõnal *plūrēs, plūrā* on gen. plur. *plūriūm*.

Dē impēriō Rōmānō.

1. Inītiō civitās Rōmānā nōn māgnā, pōstēā māiōr, dēniquē māximā ōmniūm civitātūm Eurōpae ērāt. 2. Mūltās gēntēs in Africā, plūrēs in Asiā, plūrīmās in Eurōpā in pōtēstātē sūā hābēbāt. 3. Antiquissimīs tēmpōribūs mōrēs Rōmānōrūm ōptimī ērānt, tēmpōribūs bellōrūm civīliūm pēssimī. 4. Mōrēs ōptimī sūmmūm bōnūm ēt praesidiūm rēi pūblicaē Rōmānaē ērānt. 5. Mōrēs pēssimī causā māximāe dīscōrdīae ēt sūmmārūm iniūriārūm ērānt.

6. Nihil ēst in hōminē mēliūs ēt pēiūs quām līnguā. 7. Mīnimūm dē mālīs. 8. Usūs māgīstēr ōptimūs ēst.

1. Aafrika on suurem kui Euroopa. 2. Markus on parim kõigist minu sõpradest. 3. Halvimad kodanikud valmistavad riigile hukatust. 4. Rahu on parem kui sõda (on sõjast parem). 5. Küla on väiksem kui linn (on linnast väiksem).

46. Imperfectum indicativi passivi.

laudā-bā-r (mind kiideti)	dēlē-bā-r (mind hävitati)	tēg-ē-bā-r (mind kaeti, ma kat- tusin)	audī-ē-bā-r (mind kuuldi)
laudā-bā-rīs	-bā-rīs	-bā-rīs	-bā-rīs
laudā-bā-tūr	-bā-tūr	-bā-tūr	-bā-tūr
laudā-bā-mūr	-bā-mūr	-bā-mūr	-bā-mūr
laudā-bā-mīnī	-bā-mīnī	-bā-mīnī	-bā-mīnī
laudā-bā-ntūr	-bā-ntūr	-bā-ntūr	-bā-ntūr

Nicolāus, sērvūs Graecūs, dē puēritiā suā nārrāt.

Mārcūs: 1. Quōmōdō ēdūcābāris, Nicōlāē? 2. Nārrā dē puēritiā tūā!

Nicōlāūs: 3. Unā cūm mūltis puēris ēdūcābār. 4. Mēmbṛā nōstrā ūndīs frigidīs Eurōtae flūvii firmābāntūr. Cībō ēxigūō ālēbāmūr. 5. Nōn vinō, sēd āquā pūrā sitīs ēxplēbātūr. 6. Fūrtā nōn vitūpērābāntūr.

Mārcūs: 7. Quid! Prōptēr fūrtā nōn pūniēbāmīnī?

Nicōlāūs: 8. Sī fūrtūm ōccūltābātūr, laudābāmūr, sī nōn ōccūltābātūr, pūniēbāmūr.

1. Poiss luges raamatut (akt. ja pass.). 2. Õpetaja kiitis meid hoolsuse pärast (akt. ja pass.). 3. Miks sõbrad sind kartsid (akt. ja pass.)? 4. Ülemjuhataja juhtis sõdureid (akt. ja pass.). 5. Vaenlased laastasid linna tule ja mõõgaga (akt. ja pass.).

47. Futūrum I indicatīvi passīvi.

Esimene ja teine konjugatsioon.

laudā-bō-r (mind kiidetakse laudā-bē-rīs tulevikus)	dēlē-bō-r (mind hävitatakse -bē-rīs tulevikus)
laudā-bī-tūr	-bī-tūr
laudā-bī-mūr	-bī-mūr
laudā-bī-mīnī	-bī-mīnī
laudā-bū-ntūr	-bū-ntūr

Nicolāus, sērvūs Graecūs, dē disciplinā bellī Lācēdaemōniōrūm nārrāt.

Mārcūs: 1. Pūērītiā tūā, Nicōlāē, dūrā fūit. 2. Dēlēctābōr, sī ētiām dē disciplinā bellī ēt dē vītā Lācēdaemōniōrūm nārrābīs.

Nicolāus: 3. Cērtē dēlēctābēris ēt tēnēbēris, Mārcē, ēt vōs dēlēctābīmīnī ēt tēnēbīmīnī, pūērī; nām praecēptīs pūlchrīs vīrī ād proeliā incītāntūr. 4. Sī īn proeliō nēcābīmūr, mēmōriā nōstrā aetērnā ērit. 5. Sī vīrī mōrtūī īn scūtō rēpōrtābūntūr, glōriā virōrūm ā pōētīs laudābītūr. 6. Sēd sī vīrī sinē scūtō rēmēābūnt, sēmpēr irrīdēbūntūr.

7. Mōrs hōnēstā mēliōr ēst quām vītā tūrpiis.

1. Sōdurid kustutavad varsti janu külma veega (akt. ja pass.).
2. Kui sind lahingus surmatakse, on sinu mälestus igavene (fut.).
3. Poisid vaatlevad homme linna müüre ja kõrgeid torne (akt. ja pass.).
4. Varsti hävitavad sõdurid vaenlase kantsi (akt. ja pass.).

48. Futūrum I indicativi passīvi.

Kolmas ja neljas konjugatsioon.

tēg-ā-r (mind kaetakse	audī-ā-r (mind kuulatakse
tēg-ē-rīs tulevikus, ma	-ē-rīs tulevikus)
tēg-ē-tūr kattun tule-	-ē-tūr
tēg-ē-mūr vikus)	-ē-mūr
tēg-ē-mīnī	-ē-mīnī
tēg-ē-ntūr	-ē-ntūr

Väria.

1. Sī in Itāliām vēnērō, ēpistulā ā mē ād pārēntēs scribētūr. 2. Sī vīncōr vītīs, vīncār ēt ōpprimār cālāmītātībūs. 3. Crās frātēr sōlūs ād vōs vēniēt; ēgō ēnīm nēgōtīs īmpēdiār. 4. Nōn sēmpēr ā pārēntībūs ālēmīnī, pūērī. 5. Nīsī attētūs ērīs, ā māgistrō pūniērīs. 6. Hōmīnēs īmprōbī ā māgistrātībūs pūniēntūr, hōmīnēs autēm prōbī laudābuntūr.

1. Varsti katab kevad maa õitega (akt. ja pass.). 2. Kui olete (fut.) laisad, karistab teid isa (akt. ja pass.). 3. Kui te ei ole (fut.) vahvad, võidavad teid vaenlased (akt. ja pass.). 4. Kui me homme külastame vanaisa, toidetakse meid mee ja piimaga.

49. Particīpiūm pērfēctī pāssīvi.

Sūpīnūm	Particīpiūm pērfēctī pāssīvi
laudāt-ūm	laudāt-ūs, ā, ūm (kiidetud)
dēlēt-ūm	dēlēt-us, a, um (hävitatud)
tēct-ūm	tēct-us, a, um (kaetud)
audīt-ūm	audīt-us, a, um (kuuldud)

Particīpiūm perfecti passīvi (eesti *tud*-kesksõna) saami-seks tuleb supiinumi lõpu *-um* asemele seada *-us*, *-a*, *-um*. Particīpiūm perf. pass. deklīneerub nagu I—II deklinatsioon adjektiiv.

Perfectum indicativi passivi.

laudātūs, ā, ūm	$\left. \begin{array}{l} \text{sūm (mind on kiide-} \\ \text{tud, ma olen kii-} \\ \text{detud, mind kii-} \\ \text{deti)} \\ \text{ēs} \\ \text{ēst} \end{array} \right\}$	dēlētūs, ā, ūm	$\left. \begin{array}{l} \text{sūm (mind on hävita-} \\ \text{tud, ma olen} \\ \text{ēst hävitatud, mind} \\ \text{hävitati)} \\ \text{ēs} \\ \text{ēst} \end{array} \right\}$
laudātī, ae, ā	$\left. \begin{array}{l} \text{sūmūs} \\ \text{ēstīs} \\ \text{sūnt} \end{array} \right\}$	dēlētī, ae, ā	$\left. \begin{array}{l} \text{sūmūs} \\ \text{ēstīs} \\ \text{sūnt} \end{array} \right\}$
tēctūs, ā, ūm	$\left. \begin{array}{l} \text{sūm (mind on kaetud,} \\ \text{ēs mind kaeti, ma} \\ \text{ēst olen kattunud,} \\ \text{ma kattusin)} \\ \text{ēs} \\ \text{ēst} \end{array} \right\}$	audītūs, ā, ūm	$\left. \begin{array}{l} \text{sūm (mind on kuul-} \\ \text{dud, ma olen} \\ \text{ēst kuulnud, mind} \\ \text{kuuldi)} \\ \text{ēs} \\ \text{ēst} \end{array} \right\}$
tēctī, ae, ā	$\left. \begin{array}{l} \text{sūmūs} \\ \text{ēstīs} \\ \text{sūnt} \end{array} \right\}$	audītī, ae, ā	$\left. \begin{array}{l} \text{sūmūs} \\ \text{ēstīs} \\ \text{sūnt} \end{array} \right\}$

Perfectum ind. pass. moodustamiseks võetakse pööratavast verbist participium perf. pass. ja lisatakse praesens'i vormid verbist *sum, fui, esse*.

Dē Rōmā āb ānsēribūs sērvātā.

1. Alīquāndō ā cōpiīs Gällōrūm Itāliā vāstātā ēst. 2. Rōmānī proeliō māgnō ād Allīām victī ēt fūgātī sūnt. 3. Mūltī milītēs Rōmānī occīsī, mūltā ōppidā dēlētā, Rōmā fērē occūpātā ēst. 4. Nōctē ōbscūrā Gällī Cāpitōliūm, ārcēm ūrbīs, tēntābānt occūpārē, sēd clāmōrē ānsērūm, dēae Iūnōnī sācrārūm āviūm, ārx sērvātā ēst. 5. Nām clāmōr ā Mānliō, virō fōrtissimō, auditūs ēst. 6. Mānliūs milītēs ād ārmā vōcāvīt ēt hōstēs fūgāvīt.

7. Ibī victōriā, ūbī cōncōrdiā, 8. Aurūm prōbātūr ignē, hōminēs fōrtēs cālāmītātībūs.

1. Õpetaja laitis meid (akt. ja pass.), sest me ei olnud tähelepanelikud. 2. Manlius ajas vaenlased põgenema (akt. ja pass.). 3. Isa karistas tütarlapsi (akt. ja pass.). 4. Vaenlased võitsid teid, sõdurid (akt. ja pass.).

50. Plusquamperfectum indicatīvi passivi.

laudātūs, ā, ūm	$\left. \begin{array}{l} \text{ērām (mind oli kiide-} \\ \text{ērās tud, ma olin kii-} \\ \text{ērāt} \end{array} \right\}$ detud)	dēlētūs, ā, ūm	$\left. \begin{array}{l} \text{ērām (mind oli hävi-} \\ \text{ērās} \quad \text{tatud, ma olin} \\ \text{ērāt} \quad \text{hävitatud)} \end{array} \right\}$
laudātī, ae, ā	$\left. \begin{array}{l} \text{ērāmūs} \\ \text{ērātīs} \\ \text{ērānt} \end{array} \right\}$	dēlētī, ae, ā	$\left. \begin{array}{l} \text{ērāmūs} \\ \text{ērātīs} \\ \text{ērānt} \end{array} \right\}$
tēctūs, ā, ūm	$\left. \begin{array}{l} \text{ērām (mind oli kae-} \\ \text{ērās tud, ma olin kat-} \\ \text{ērāt} \end{array} \right\}$ tunud)	audītūs, ā, ūm	$\left. \begin{array}{l} \text{ērām (mind oli kuul-} \\ \text{ērās} \quad \text{dud, ma olin} \\ \text{ērāt} \quad \text{kuuldud)} \end{array} \right\}$
tēctī, ae, ā	$\left. \begin{array}{l} \text{ērāmūs} \\ \text{ērātīs} \\ \text{ērānt} \end{array} \right\}$	audītī, ae, ā	$\left. \begin{array}{l} \text{ērāmūs} \\ \text{ērātīs} \\ \text{ērānt} \end{array} \right\}$

Plusquamperfectum ind. pass. moodustamiseks võetakse pööratavast verbist participium perf. pass. ja lisatakse imperfectum'i vormid verbist *sum, fui, esse*.

Cōllōquūm.

Quīntūs: 1. Cūr trīstēs ēstīs, pūērī?

Tītūs: 2. A māgīstrō pūnītūs sūm, quōd praecēptā māgīstrī ā mē nēglēctā ērānt.

Quīntūs: 3. Cūr praecēptā māgīstrī nēglēxīstī?

Tītūs: 4. Pēnsūm meūm nōn praepārāvī, quīā ērām hērī lūdīs impēditūs.

Quintūs: 5. Cūr tū, Mārcē, pūnitūs ēs, ērāsnē tū quōquē lūdīs īmpēdītūs?

Mārcūs: 6. Egō quīdēm nōn ērām lūdīs ōccūpātūs, sēd cūrā frātrīs minōrīs mīhī ā pātrē māndātā ērāt. 7. Tēmpūs nullūm hābēbām ēt itā praecēptā māgistrī ā mē nēglēctā sūnt.

1. Ma ei külastanud eile sõpra, sest olin takistatud toimetustest. 2. Õpetaja laitis õpilasi, sest õpilaste ülesanded polnud ette valmistatud. 3. Poiss oli kurb, sest ta oli karistatud isa poolt. 4. Sa ei läinud tagasi kodumaale, sest sinu kodumaa oli vallutatud vaenlaste poolt.

51. Futūrum II (exāctum) indicativi passivi.

laudātūs, ā, um	$\left. \begin{array}{l} \text{ērō (mind kiidetakse} \\ \text{tulevikus, ma} \\ \text{ērīs olen kiidetud tu-} \\ \text{levikus)} \\ \text{ērīt} \end{array} \right\}$	dēlētūs, ā, ūm	$\left. \begin{array}{l} \text{ērō (mind hävitatakse} \\ \text{tulevikus, ma} \\ \text{ērīs olen hävitatud tu-} \\ \text{levikus)} \\ \text{ērīt} \end{array} \right\}$
laudātī, ae, ā	$\left. \begin{array}{l} \text{ērīmūs} \\ \text{ērītīs} \\ \text{ērūnt} \end{array} \right\}$	dēlētī, ae, ā	$\left. \begin{array}{l} \text{ērīmūs} \\ \text{ērītīs} \\ \text{ērūnt} \end{array} \right\}$
tēctūs, ā, ūm	$\left. \begin{array}{l} \text{ērō (mind kaetakse} \\ \text{tulevikus, ma kat-} \\ \text{ērīs tun ~ olen kattu-} \\ \text{nud tulevikus)} \\ \text{ērīt} \end{array} \right\}$	audītūs, ā, ūm	$\left. \begin{array}{l} \text{ērō (mind kuuldakse} \\ \text{tulevikus, ma} \\ \text{ērīs olen kuuldud tu-} \\ \text{levikus)} \\ \text{ērīt} \end{array} \right\}$
tēctī, ae, ā	$\left. \begin{array}{l} \text{ērīmūs} \\ \text{ērītīs} \\ \text{ērūnt} \end{array} \right\}$	audītī, ae, ā	$\left. \begin{array}{l} \text{ērīmūs} \\ \text{ērītīs} \\ \text{ērūnt} \end{array} \right\}$

Futūrum II ind. pass. moodustamiseks võetakse pööratavast verbist participium perf. pass. ja lisatakse futurum I vormid verbist *sum, fui, esse*.

Variā.

1. Si nēgōtīis impēditūs ērō, āvūm īn vicō nōn vīsītābō.
2. Si hōstēs fūgātī ērūnt, ōrnābīmūs ūrbēm flōrībūs. 3. Etīām sī mōnūmētūm dēlētūm ērit, glōriā Lēōnīdae, rēgīs Lācēdaemōnīōrūm, praedicābitūr. 4. Si mōrēs prōbī mūtātī ērūnt ēt māli fūērīnt, pōpūlūs āb āliō fōrtiōrē pōpūlō vīncētūr. 5. Quāmquām āb hōstībūs vīctī ērimūs, tāmēn nōn dēspērābīmūs.

6. Nihil ēst āb ōmnī pārtē bēātūm. 7. Littērārūm rādīcēs āmārae, frūctūs dūlcēs sūnt.

1. Kui vaenlased on võidetud, läheme tagasi kodumaale.
2. Kui kiri on kirjutatud, loeme raamatut. 3. Kui meid lahingus surmatakse, kankakse meie kehad tagasi kilbil. 4. Kui minu õppetükk on ette valmistatud, jalutame (fut.) metsas.

Praesens, imperfectum ja futūrum I actīvi ja passīvi moodustatakse praesensī tūvest; perfectum, plusquamperfectum ja futūrum II actīvi moodustuvad perfecti tūvest, samad ajavormid passiivis aga supīnūmi tūvest (participium perf. pass. abil kujundatud liitvormid).

Indicativus passivi.

Praesens	laud-õ-r (mind kiide- laudā-rīs takse) laudā-tūr laudā-mūr laudā-mīni laudā-ntūr	dēlē-õ-r (mind hävita- -ē-rīs takse) -ē-tūr -ē-mūr -ē-mīni -ē-ntūr	tēg-õ-r (mind kae- -ē-rīs takse, ma -ī-tūr kattun) -ī-mūr -ī-mīni -ū-ntūr	audī-õ-r (mind kuul- -ī-rīs dakse) -ī-tūr -ī-mūr -ī-mīni -ī-ū-ntūr
Imperfectum	laudā-bā-r (mind kii- laudā-bā-rīs deti) laudā-bā-tūr laudā-bā-mūr laudā-bā-mīni laudā-bā-ntūr	dēlē-bā-r (mind hävi- -bā-rīs tati) -bā-tur -bā-mur -bā-mīni -bā-ntur	tēgē-bā-r (mind kaeti, -bā-rīs ma kat- -bā-tur tusin) -bā-mur -bā-mīni -bā-ntur	audī-ē-bā-r (mind -bā-rīs kuuldi) -bā-tur -bā-mur -bā-mīni -bā-ntur
Futurum I	laudā-bõ-r (mind kii- laudā-bē-rīs detakse laudā-bī-tūr tulevi- laudā-bī-mūr kus) laudā-bī-mīni laudā-bū-ntūr	dēlē-bõ-r (mind hävi- -bē-rīs tatakse tu- -bī-tur levikus) -bī-mur -bī-mīni -bū-ntur	tēg-ā-r (mind kae- teg-ē-rīs takse ~ ma teg-ē-tur kattun tule- teg-ē-mur vikus) teg-ē-mīni teg-ē-ntur	audī-ā-r (mind kuul- -ē-rīs dakse tu- -ē-tur levikus) -ē-mur -ē-mīni -ē-ntur

Perfectum	laudāt-us sūm (mind on (a, um) ēs kiidetud, ma olen ēst kiidetud, mind kii- deti) laudāt-i sūmūs (ae, a) estīs sūnt	dēlēt-us sūm jne. (mind on hävita- tud, ma olen hävi- tatud, mind hävi- tati)	tēct-us sūm jne. (mind on kaetud, mind kaeti, ma olen kattunud, kat- tusin)	audīt-us sūm jne. (mind on kuuldud, ma olen kuuldud, mind kuuldi)
Plusquamperf.	laudāt-us ērām (mind oli (a, um) ērās kiidetud, ma olin ērāt kiidetud) laudāt-i ērāmūs (ae, a) ērātīs ērānt	dēlēt-us ērām jne. (mind oli hävita- tud, ma olin hävi- tatud)	tēct-us ērām jne. (mind oli kaetud, ma olin kattunud)	audīt-us ērām jne. (mind oli kuuldud, ma olin kuuldud)
Futurum II	laudāt-us ērō (mind kii- (a, um) ērīs detakse ~ ma olen ērīt kiidetud tule- vikus) laudāt-i ērīmūs (ae, a) ērītīs ērūnt	dēlēt-us ērō jne. (mind hävitatakse ~ ma olen hävita- tatud tulevikus)	tēct-us ērō jne. (mind kaetakse ~ ma kattun ~ olen kattunud tulevi- kus)	audīt-us ērō jne. (mind kuuldakse ~ ma olen kuul- dud tulevikus)

52. Isikulised asesõnad (prōnōmīnā persōnāliā).
Enesekohane asesõna (prōnōmēn reflexivūm).

Singularis			
N.	ēgō (mina)	tū (sina)	—
G.	meī (minu)	tuī (sinu)	sui (enese, enda, endi)
D.	mihī (mulle)	tībī (sulle)	sībī (enesele, endale, endile)
Acc.	mē (mind)	tē (sind)	sē (ennast, end, endid)
Abl.	mē (minuga)	tē (sinuga)	sē (eneseega, endaga, endiga)
Pluralis			
N.	nōs (meie)		vōs (teie)
G.	nōstrī (meie)		vēstrī (teie)
	nōstrūm (meist, meie)		vēstrūm (teist, teie seast) ¹
D.	nōbīs (meile)	[seast) ¹	vōbīs (teile)
Acc.	nōs (meid)		vōs (teid)
Abl.	nōbīs (meiega)		vōbīs (teiega)

Asesõnadel *sui*, *sibi*, *se* on nii singulari kui ka plurali tähendus.

Enesekohast asesõna tarvitatakse ladina keeles (nagu saksa keeleski) ainult ühenduses 3. isikut tähendava subjektiga; kui aga lauses subjektiks on 1. või 2. isik, siis tarvitatakse vastavaid vorme isikulistest asesõnadest: *laudō mē* (ma kiidan ennast, saksa: ich lobe mich), *laudās tē* (sa kiidad ennast), *laudāt sē* (ta kiidab ennast), *laudāmus nōs*, *laudātis vōs*, *laudant sē*.

Märkus 1. Isikuline asesõna esineb nominatiivis ainult lauserõhu puhul (vt. § 3, märk.).

Märkus 2. Puuduva 3. isiku asesõna (tema, nemad) asemel tarvitatakse näitavat asesõna *is*, *ea*, *id* (vt. § 55).

Märkus 3. Isikul. ja enesekoh. asesõnad liituvad prepositsiooniga *cum* üheks sõnaks: *mēcūm* (minuga), *tēcūm*, *sēcūm*, *nōbiscūm*, *vōbiscūm*.

¹ *Gen. partitivus* (vt. § 43, märk. 3).

Dē lūpō ēt āgnō.

Augüstūs: 1. Sālvētē, pūērī! 2. Quīs vēstrūm fābūlām nōbīs nārrābīt?

Cārōlūs: 3. Egō nārrābō! 4. Ad rīvūm mīgrāvērānt lūpūs ēt āgnūs. 5. Aquā sē rēcrēārē īn ānīmō hābēbānt. 6. Sūpēriōr stābāt lūpūs, īnfēriōr ērāt āgnūs. 7. Lūpūs: „Cūr“, īnquīt, „mīhī āquām tūrbāvīstī?“ 8. Agnūs: „Egō“, īnquīt, „tībī āquām tūrbāvī?“ 9. At tū ērās sūpēriōr; ā tē āquā ād mē flūīt.“ 10. Tūm lūpūs īrātūs: „At pātēr tūūs“, īnquīt, „āntēā mēcūm hīc fūīt ēt āquām mīhī tūrbāvīt. 11. Egō nūnc tē dēvōrābō!“ ēt āgnūm mīsērrīmūm dēvōrāvīt.

Augüstūs: 12. Grātīās tībī āgō, āmicē! 13. Fābūlā ōptīmā ēst.

1. Paljud teist olid ühes minuga koolis. 2. Jutusta mulle Itaaliast. 3. Ma jutustan sulle varsti ilusa muinasjutu. 4. Paljud poisid olid meiega õues. 5. Markus kutsus mind enda juurde. 6. Me jalutame homme teiega.

53. Omastavad asesõnad (prōnōmīnā pōssēssīvā).

*Meus*¹, *mea*, *meum* — minu (oma); vrd. saksa mein.

Tuus, *tua*, *tuum* — sinu (oma); vrd. saksa dein.

Suus, *sua*², *suum* — (tema, nende) oma; vrd. saksa sein, ihr.

Nōster, *nostra*, *nostrum* — meie (oma); vrd. saksa unser.

Vēster, *vestra*, *vestrum* — teie (oma); vrd. saksa euer.

Asesõna *suus*, *a*, *um* tarvitatakse ainult ühenduses 3. isikut tähendava subjektiga (nagu saksa keeleski):

Amō pātrēm me ūm — ma armastan oma isa, saksa: ich liebe meinen Vater;

āmās pātrēm tu ūm — sa armastad oma isa, saksa: du liebst deinen Vater;

¹ Voc. sing. *mī* (vt. § 14, p. 3).

² *Sua* on kahesilbiline sõna (loe: su-a, mitte: sva).

amāt pātre^m suū^m — ta armastab oma isa, saksa: er liebt seinen Vater;

amāmus pātre^m nōstrū^m — me armastame oma isa, saksa: wir lieben unseren Vater;

amātis pātre^m vēstrū^m — te armastate oma isa, saksa: ihr liebt euren Vater;

amant pātre^m suū^m — nad armastavad oma isa, saksa: sie lieben ihren Vater.

Dē mūsēō.

1. Mōx mūsēū^m vīsītābimūs: ēgō cū^m mēis, tū cū^m tūis sōdālībūs. 2. Paulūs quōquē cū^m āmicō suō nōbiscū^m vēniēt. 3. Māgistrī nōstrī ērūnt nōbiscū^m, vēstrī vōbiscū^m. 4. In mūsēō māgistrī dēmōnstrābūnt ēt ēxplicābūnt nōbīs ēt vōbīs mūltās rēs mēmōrābilēs. 5. Mē dēlēctānt tābūlae pīctae, tē stātūae. 6. Mūlti nōstrū^m ēt vēstrū^m nōndū^m mūsēū^m vīsītāvērūnt. 7. Nōnnūllī dīscīpūlī sēcū^m libēllōs sūōs hābēbūnt, ūbī rēs mēmōrābilēs nōtābūnt. 8. Egō quōquē libēllū^m mēū^m mēcū^m pōrtābō.

9. Ōmniā mēā mēcū^m pōrtō.

1. Jalutasin ūhes oma vennaga. 2. Te māngisite ūhes oma sōpradega. 3. Markus luges oma uut raamatut. 4. Ma nägin eile teie õpetajat. 5. Jutusta meile oma vanematest. 6. Me kanname endiga kaasas oma raamatuid.

54. Näitavad asesõnad (prōnōminā dēmōnstrātīvā).

Hīc, haec, hōc — see (= see siin, see minu, see meie).

	Singularis			Pluralis		
N.	hīc	haec	hōc	hī	hae	haec
G.	hūiūs			hōrū ^m	hārū ^m	hōrū ^m
D.	huic ¹			hīs		
Acc.	hūnc	hānc	hōc	hōs	hās	haec
Abl.	hōc	hāc	hōc	hīs		

¹ *ui* hääldatakse diftongina.

Dē Rōmā.

1. Eccē hī mōntēs! 2. In hīs mōntibūs Rōmā aetērnā aedificatā ēst. 3. Hīc mōns ā dēxtrā ēst Caeliūs. 4. Ab hāc pārtē ēst Avēntīnūs, huic prōximūs Pālātīnūs. 5. In hōc mōntē ōpīdum Rōmūlī fūit. 6. Indē vāllis nōn lātā intēr Āvēntīnūm ēt Pālātīnūm pātēt. 7. In hāc vāllē Cīrcūs Māximūs ērāt, ūbī ēquōrūm ēt cūrrūm cērtāminā spēctābāntūr. 8. Dēindē vidēmūs hōc āmphīthēātrūm īngēns, ūbī lūdī glādiātōrūm praebebāntūr. 9. Huic āmphīthēātrō nūnc nōmēn ēst Cōlōssēum.

1. See puu on väga kõrge. 2. Need tööd on tähelepanuväärised. 3. Kas sa näed seda musta tahvli? 4. See jõgi on väga lai. 5. Meie kündsime nende hobustega seda viljakandvat maad. 6. Selle poisi käitumine (kombed) ei meeldi meile.

55. *I s, ě ā, ĭ d* — see, tema.

	Singularis			Pluralis		
N.	īs	ěā	ĭd	eī (īi)	eae	eā
G.	ēiūs			eōrūm	eārūm	eōrūm
D.				eīs (īīs)		
Acc.	eūm	eām	ĭd	eōs	eās	eā
Abl.	eō	eā	eō	eīs (īīs)		

Dē Tāntālō.

1. Tāntālūs, filiūs Iōvis, rēx Phrýgiāe fūit. 2. Is ōmnībūs dīs cārīssimūs ērāt. 3. Dī eūm ād ēpūlās sūās īnvītābānt ēt Tāntālūs cōllōquīā eōrūm audīēbāt. 4. Itā cōnsilīā dēōrūm ēi nōtā ērānt. 5. Tāntālūs eā, quae (mīda) audīvērāt, hōmīnībūs nārrābāt. 6. Eā rē irām Iōvis ěxcītāvīt ēt Iūppītēr

ēum pūnīvīt. 7. Apūd īnfērōs ēum sūb mālō īn āquā cōllōcāvīt, ūbī fāmē sītīquē vēxābātūr. 8. Cūm (īga kord kui) bībērē aut mālā cārpērē ōptāvērāt, āquā ēt rāmī mālī rēcēdēbānt.

1. Me lugesime juttu Tantalosest; teda armastasid jumalad. 2. Nende kavatsused olid Tantalosele teada (notus). 3. Tema jutustas kõik (plur. neutr.) inimestele (pass.). 4. Jupiter kuulis seda (plur. neutr.). 5. Ta karistas Tantalost nälja ja januga (akt. ja pass.).

56. *Idēm, ēādēm, īdēm* — seesama, sama.

	Singularis			Pluralis		
N.	īdēm	ēādēm	īdēm	eīdēm	eaedēm	eādēm
G.	ēiūsdem			(īidem) ¹	eōrūndem	eārūndemeōrūndem
D.	eīdem			eīsdem (īisdem) ¹		
Acc.	eūndem	eāndem	īdem	eōsdem	eāsdem	eādem
Abl.	eōdem	eādem	eōdem	eīsdem (īisdem) ¹		

1. Hōmō nōn sēmpēr ēst īdēm. 2. Eiūsdem hōmīnīs vītā nōn sēmpēr ēādēm ēst. 3. Eidēm nōn sēmpēr īdēm plācēt. 4. Nōn sēmpēr ēūndēm lābōrēm aut ēāndēm ōpērām hābēmūs. 5. Nōn sēmpēr hōmīnī eīdēm mōrēs sūnt, ēaedēm cōnsuētūdīnēs, ēādēm stūdiā. 6. Iūvērēs ēt sēnēs nōn eōsdēm hābēt mōrēs, nōn ēāsdēm cōnsuētūdīnēs, nōn ēādēm stūdiā. 7. Stūdiā eōrūndēm dīscīpūlōrūm ēt eārūndēm dīscīpūlārūm saepē sūnt vārīā. 8. Sēntēntīae eōrūndēm hōmīnūm nōn sēmpēr ēaedēm sūnt. 9. Sēd āmōr vīrtūtīs sēmpēr īdēm ēstō. 10. Dūō cūm īdēm āgūnt, nōn ēst īdēm.

¹ *Idem* asemel tarvitatakse ka *idem*, *iisdem* asemel — *isdem*.

1. Sama inimest ei vaimusta alati sama (plur. neutr.).
 2. Me omame samu raamatuid. 3. Te olite samades linnades ja vaatlesite samu ehitisi. 4. Samu õpilasi ei õpeta alati samad õpetajad (akt. ja pass.). 5. Mitte kõik inimesed ei oma samu kombeid ja samu harjumusi.

57. *Illē, illā, illūd* — see, too (= see tema, see nende. see üldtuntud).

Singularis				Pluralis		
N.	illē	illā	illūd	illi	illae	illā
G.	illius			illōrūm	illārūm	illōrūm
D.	illi			illis		
Acc.	illūm	illām	illūd	illōs	illās	illā
Abl.	illō	illā	illō	illis		

Samuti deklioneerub *istē, istā, istūd* — too, see (= see sinu, see teie): gen. *istius*, dat. *istī*; acc. *istūm, istām, istūd* jne.

Näitavate asesõnade hulka kuulub veel *ipsē, ipsā, ipsūm* — ise. Ka sellel asesõnal on gen. sing. lõpuga *-ius*, dat. *-ī* (*ipsius, ipsī*), muud käanded reeglipäraselt I—II deklinatsiooni järgi.

Väriä.

1. Hinc illae lacrimae.
2. Tēmporā mūtāntūr, nōs ēt mūtāmūr in illis.
3. Haec cūm illi dicō, tibi dicō.
4. Vitā paupērūm ēt divitūm divērsā ēst, nām illā saepē fēlicior ēst quām haec.
5. Mēdicē, cūrā tē ipsūm.
6. Sāpiēns ipsē fingit fōrtūnām sibi.
7. Rēs ipsā tēstis ēst.

1. Cūr clāmās? 2. Cānīs istē tūūs mē mōmōrdīt. 3. Istiūs dēntībūs vūlnērātūs sūm. 4. Tūā ipsiūs cūlpā ēst. 5. Frūstrā cānēm irrītāvīstī.

1. Ma ütlesin tolele ja sulle sedasama (plur. neutr.). 2. Too inimene on õnnelikum kui see. 3. Iseennast kiita on rumal (neutr.). 4. Caesar ise kirjutas raamatud sõja üle Gallias. 5. Ma olen kütkestatud (praes.) sellest sinu raamatust (abl.). 6. Selle (sinu raamatu) jutud meeldivad mulle.

58. Siduv asesõna (prōnōmēn rēlatīvūm).

quī, quae, quōd — kes, mis, missugune, milline.

	Singularis			Pluralis		
N.	quī	quae	quōd	quī	quae	quae
G.	cūiūs			quōrūm	quārūm	quōrūm
D.	cui ¹			quībūs		
Acc.	quēm	quām	quōd	quōs	quās	quae
Abl.	quō	quā	quō	quībūs		

Märkus. Cūm quō, cūm quā, cūm quībūs asemel esineb sageli quōcūm, quācūm, quībūscūm (vrd. § 52, märk 3).

¹ *ui* hääldatakse diftongina.

Küsiiv asesõna (prõnõmën intërrõgätivüm).

quis? kes? quid? mis?

N.	quis? (kes?)	quid? (mis?)
G.	cuius? (kelle? mille?)	
D.	cui? (kellele? millele?)	
Acc.	quem? (keda?)	quid? (mida?)
Abl.	quõ? (kellega? millega?)	

Väriä.

1. Is düx ërit, quī förtissimüs ëst, cuiüs audäciä nõtä ëst, cui ömnës pärënt, quëm ömnës próbänt. 2. Is ämatür, ä quõ pätriä libërätä ëst. 3. Römänis, quī Gälliäm süpërävërun't, Caesär praeërat. 4. Silvae, quärüm ümbräm incõlae ämant, höstës terrënt. 5. Discipülüs, quocüm ämbülävimüs, ämicüs nõstër ëst. 6. Nõn ömnës püeri, quibüscüm in hänc clässëm inträvi, ääm süpëräbunt.

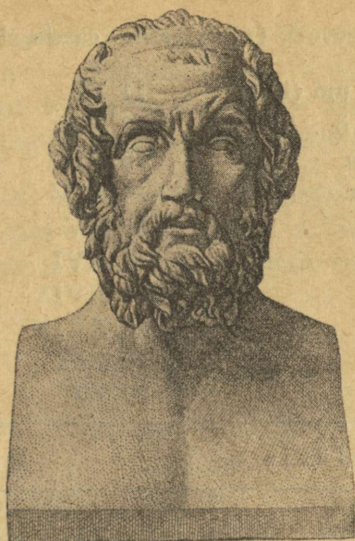
7. — Quis Römänörüm tibi nõtissimüs ëst, Cärölë?
8. — Caesär mihi nõtissimüs ëst, mägistër.
9. — Quid dë illõ virõ mëmõriä tënës?
10. — Caesär düx ët scriptör Römänüs füit.
11. — Quī düx ët quī scriptör füit Caesär?
12. — Caesär düx përitissimüs ët förtissimüs ët scriptör clärissimüs Römänüs füit.

1. Markus on õpilane, keda kõik õpetajad kiidavad. 2. Jutt, mida me koolis lugesime, meeldib meile kõigile. 3. Kes rooma pealikutest oli vapraim? 4. Kellele võlgnevad inimesed kõike? 5. Milliseid raamatuid olete te lugenud?

Sing. gen. lõpuga -ius, dat. lõpuga -i on järgmistel I—II deklinatsiooni adjektiividel ja pronoomenitel:

Adjekt. (pronom.)	Tähendus	Gen. sing.	Dat. sing.	Acc. sing.
altēr, ģra, ģrum	teine, üks kahest	ältērīus	ältērī	ältērūm, am, um
ālīus, a, ud	teine, üks mitmest	ālīus	ālīi	ālīum, am, ud
sōlus, a, um	ainus, ainuke	sōlīus	sōli	sōlum, am, um
tōtus, a, um	kogu, terve	tōtīus ¹	tōtī	tōtum, am, um
ūllus, a, um	mingi, mõni	ūllīus	ūllī	ūllum, am, um
nūllus, a, um	mitte mingi, ei ükski	nūllīus	nūllī	nūllum, am, um
ūtēr, ūtra, ūtrum	kumb	ūtērīus	ūtērī	ūtērum, am, um
neutēr, tra, trum	ei kumbki, mitte kumbki	neutrīus	neutrī	neutrum, am, um
ūtērquē, ūtrāquē, ūtērūmquē	kumbki, mõlemad	ūtērīusquē	ūtērīquē	ūtērumquē, ūtramquē, ūtērūmquē

¹ Loe: tootīus (mitte: tootsīus).

Homerus.

Nõnnullae quaestiõnēs.

1. — Utrūm cārmēn Hōmērī lēgistī, Cārōlē, Iliādēm ān Odýssēām.

2. — Utriūsqūē pārtēs ā mē lēctae sūnt.

3. — At tū, Mārcē?

4. — Neutrūm lēgī, māgīstēr.

5. — Cērtē īn tōtā clāssē tībī sōlī haec cārmīnā pūlchērrīmā īgnōtā sūnt. 6. Quīs pōētārūm Lātīnōrūm ūnō cārmīnē rēs sīmīllīmās Iliādī ēt Odýssēae trāctāvit?

7. — Pūbliūs Vērgīliūs Mārō, cūiūs pōēmā clārīssīmūm Aenēīs āppēllātūr.

8. — Nūm ūlliūs hōmīnīs pīētās māiōr ērāt quām Aenēae?

9. — Cērtē nūlliūs āltērīūs.

1. — Kummale oled armsam, Kaarel, kas isale vōi emale?

2. — Ma olen mõlemale väga armas.

3. Inimesed võlgnevad tänu ainsale Jumalale. 4. Terves meie klassis ükski õpilane ei ole halb.

5. — Kummal sinu vennal on Homeroose luuletused?

6. — Mitte kummalgi, õpetaja.

60. Põhiarvud (nõmõralia cãrdinãliã).

1 I	ũnus, a, um (ũks)	11 XI	ũndõcĩm
2 II	dũõ, ae, õ	12 XII	duõdõcĩm
3 III	trõs, tria	13 XIII	trõdõcĩm
4 IV	quãttũõr	14 XIV	quãttuõrdõcĩm
5 V	quĩnquẽ	15 XV	quĩndõcĩm
6 VI	sõx	16 XVI	sõdõcĩm
7 VII	sõptõm	17 XVII	sõptõndõcĩm
8 VIII	õctõ	18 XVIII	duõdõvĩgĩntĩ
9 IX	nõvõm	19 XIX	ũndõvĩgĩntĩ
10 X	dõcõm	20 XX	vĩgĩntĩ

Singularis			Pluralis			
N.	ũnus	ũnã	ũnũm	ũnĩ	ũnae	ũnã
G.	ũniũs			ũnõrũm	ũnãrũm	ũnõrũm
D.	ũnĩ			ũnis		
Acc.	ũnũm	ũnãm	ũnũm	ũnõs	ũnãs	ũnã
Abl.	ũnõ	ũnã	ũnõ	ũnis		

N.	duõ	duae	duõ	m., f. trõs	n. triã
G.	duõrũm	duãrũm	duõrũm	triũm	
D.	duõbũs	duãbũs	duõbũs	tribũs	
Acc.	duõs (duõ)	duãs	duõ	trõs	triã
Abl.	duõbũs	duãbũs	duõbũs	tribũs	

Põhiarvud 4—100 (incl.) ja 1000 ei deklīneru.

1. Unĩus dõĩ cõnsiliõ mũndũs gũbõrnãtũr. 2. Quĩs mãnẽ quãttũõr, mõridiõ dũõs, võspõri trõs põdõs hãbõt? — Hõmõ. 3. Hõminĩ ĩn ũnã mãnũ quĩnquẽ digĩti sũnt, ĩn dũõbũs mãnĩbũs dõcõm, ĩn õmnĩbũs mãnĩbũs õt põdĩbũs vĩgĩntĩ. 4. Rõmã ĩn sõptõm cõllĩbũs sitã õst. 5. Frãtõr mõũs õctõ ãnnõs nãtũs õst. 6. Graeci õt Rõmãni ãntiquĩ nõvõm Mũsãs cõlõbãnt.

7. Quōt sūnt ūnūs ēt dēcēm? — Ūnūs ēt dēcēm sūnt ūndēcīm.
 8. Qāttūōr ēt dēcēm? — Quāttūōrdēcīm. 9. Sēptēm dēcēm?
 — Sēptēndēcīm. 10. Nōvēm ēt dēcēm? — Undēvigīntī.
 11. Amīcītīā ēst quāsi ūnūs ānimūs īn dūōbūs cōrpōribūs.

1. Minu vanaisal on 3 hobust. 2. Minu vanaema omab 6 lehma. 3. Vanaisa aias on 18 õunapuud. 4. Hobusel on 4 jalga. 5. Inimesel on 2 jalga ja 2 kätt. 6. Kui palju on 15 ja 1 (neutr.)? 7. 15 ja 1 on 16.

61.

20 XX	vīgīntī	800 DCCC	ōctīngēntī
30 XXX	trīgīntā	900 CM	nōngēntī
40 XL	quādrāgīntā	1000 M	millē
50 L	quīnquāgīntā	2000 MM	duō mīliā
60 LX	sēxāgīntā	3000 MMM	triā mīliā
70 LXX	sēptuāgīntā	21 XXI	ūnus et vīgīntī
80 LXXX	ōctōgīntā		ehk
90 XC	nōnāgīntā		vīgīntī ūnus
100 C	cēntūm	22 XXII	duō et vīgīntī
200 CC	dūcēntī, ae, ā		ehk
300 CCC	trēcēntī, ae, ā		vīgīntī duō
400 CD	quādrīngēntī	28 XXVIII	duodētrīgīntā
	[jne.	29 XXIX	ūndētrīgīntā
500 D	quīngēntī	1165 MCLXV	mille cēntum
600 DC	sēsēcēntī		sexāgīntā
700 DCC	sēptīngēntī		quīnquē

S a j a d (peale 100) deklīneeruvad nagu I—II deklīnatsiooni adjektīivid plūralis.

Mīlia deklīneerub nagu III deklīnatsiooni keskssoost sõnad plūralis: nom. ja acc. *mīliā*, gen. *mīliūm*, dat. ja abl. *mīlibūs*.

1. Octāvīānūs Augūstūs XXX ānnīs āntē Chrīstūm nātūm prīncīpātūm ōbtīnūt. 2. Cīcērō quādrāgīntā dūōs ānnōs nātūs cōnsūl fūit. 3. Sōcrātēs LXX, Plātō LXXX ānnōs nātī mōrtūī sūnt. 4. Rōmā sēptīngēntīs quīnquāgīntā trībūs ānnīs āntē

Christum natum condita est. 5. Milie mala homini accidunt, mors una tantum. 6. Conscientia — M testes. 7. In classe nostra XXXVI discipuli sunt, in classe vicina XXVIII tantum discipuli numerantur. 8. Civitatem Romanam reges per annos fere ducentos quadraginta regebant.

1. Meie koolis on 478 õpilast. 2. Lahingus sai 1654 sõdurit haavata (haavati). 3. Õpilasel on 352 raamatut. 4. Laevastik kolmesajast laevast (gen.) oli kaks päeva (acc.) sadamas. 5. Selles linnas on 3765 maja.

62. Järgarvud (nümberliia ordinaliia).

I	primus, a, um (esimene)	XI	undecimus
II	secundus, a, um (ehk alter)	XII	duodecimus
III	tertius, a, um	XIII	tertius decimus
IV	quartus jne.	XIV	quartus decimus
V	quintus	XV	quintus decimus
VI	sextus	XVI	sextus decimus
VII	septimus	XVII	septimus decimus
VIII	octavus	XVIII	duodevicesimus
IX	nonus	XIX	undevicesimus
X	decimus	XX	vicesimus

Järgarvud deklioneeruvad nagu I—II deklinatsiooni adjektiivid.

Dē mēnsībūs.

1. Tēmpõribūs Rõmuli ānnūs Rõmānõrūm dēcēm mēnsēs hābēbāt. 2. Primõ mēnsi nõmēn ērāt Mārtiūs ā Mārtē dēõ. 3. Sēcūndūs ērāt Aprīlis, tērtiūs Māiūs, quārtūs Iūniūs, quīntus Quīntilīs, sēxtūs Sēxtilīs, sēptimūs Sēptēmbēr, õctāvūs Octõbēr, nõnūs Nõvēmbēr, dēcimūs Dēcēmbēr. 4. A Nūmā Põmpiliõ, āltērõ rēgē Rõmānõ, nūmērūs mēnsiūm dūõdēcim ēst. 5. Nūnc mēnsis primūs Iānūariūs ā Iānõ dēõ ēst, āltēr Fēbrūariūs,

tērtiūs Mārtiūs ēt sīc rēliqui. 6. Itāquē Nōvēmrēm ūndēcīmūm ēt Dēcēmrēm dūōdēcīmūm mēnsēm pūtāmūs. 7. Pōstēā Rōmānī Quīntilēm mēnsēm Iūliūm ā Iūliō Caesārē ēt Sēxtilēm Augūstūm āb impērātōrē Augūstō āppēllāvērunt.

8. Pōst cēnām stābīs seu pāssūs millē mēābīs.

1. Nūiūd on kolmas kuu aastast (tōlk. aasta kuu). 2. Romulus oli esimene Rooma kuningas, Numa Pompilius — teine. 3. Viiendal aastal (abl.) tuli minu sõber Itaaliast tagasi. 4. Keiser Octavianus Augustus suri neljateistkümnendal aastal pärast Kristuse sündimist. 5. Hommikul ma tõusen üles kell seitse (tōlk. seitsmendal tunnil, abl.).

63. Adverbide (määrsõnade) tuletamine.

I—II deklinatsiooni adjektiividest tuletatakse adverbid lõpu -ē abil, mis astub genitiivi lõpu -ī asemele.

III deklinatsiooni adjektiivist adverbi tuletamiseks asendatakse genitiivi lõpp -īs lõpuga -itēr; ainult ns-lõpulistest adjektiividest tuletuvad adverbid lõpu -ēr abil.

A d j e k t i i v		A d v e r b
Nominatīvus sing.	Genitīvus sing.	
lōngus, a, um	lōng-ī	lōngē (pikalt, kaugel)
libēr, ěra, ěrum	libēr-ī	libērē (vabalt)
pūlchēr, chra, chrum	pūlchr-ī	pūlchrē (ilusasti)
ācēr, ācrīs, ācrē	ācr-īs	ācritēr (teravalt, āgedasti)
brēvis, brēvē	brēv-īs	brēvitēr (lühidalt)
sāpiēns	sāpiēnt-īs	sāpiēntēr (targasti)

Dē Minōē.

1. Rēx Minōs Nēptūnō sēmpēr piē sācrificāvērāt ēt irām dēi dilīgētēr vītāvērāt. 2. Pōpūli autēm victī āb ēō crūdēlitēr ēt iniūstē trāctābāntūr. 3. Imprūdētēr rēx irām dēi ěcītāvīt.

4. Nēptūnūs ēi taurūm ingēntēm dōnāvērāt. 5. Rēx taurūm sācrificārē dēbēbāt, sēd impīē sērvāvīt. 6. Dēūs vēhēmētēr irātūs taurūm sācrūm in fūrōrēm ēgīt. 7. Insūlā Crētā pūlchrā ā taurō mīsērē vāstābātūr. 8. Hērcūlēs diū ēt ācritēr cūm taurō pūgnābāt, dēnīquē vicīt.

9. Fēstīnā lēntē!

1. Pūha hārg rūūstas laialt Kreeta (akusat.) saart. 2. Rooma sōdurid vōitlesid alati vahvasti. 3. Sokrates ōpetas noorureid targasti. 4. Ūlemjuhataja pidas sōda kogenult. 5. Isa jutustas lastele lūhidalt oma elust.

64. Erandlikult tuletatud adverbid.

1. Mōned adverbid on lõpuga -ō: *cītō* (ruttu, kiiresti), *fālsō* (valesti, ekslikult), *sērō* (hilja), *perpētūō* (kestvalt, pidevalt), *sūbītō* (äkki, äkitselt), *rārō* (harva), *sēcrētō* (eraldi, salaja).

2. Erandlikult on tuletatud veel järgmised adverbid: *bēnē* (hästi), *fācīlē* (kergesti), *mūltūm* (palju), *pārūm* (vähe), *audāctēr* (julgesti).

Dē mōribūs Gāllōrūm.

1. Caesār mōrēs Gāllōrūm bēnē dēscribīt. 2. Gālli fōrtītēr ēt audāctēr cūm hōstībūs pūgnābānt. 3. Cūm rēm bēnē gēssērānt, nōn rārō nīmīs laetī ērānt. 4. In pērīcūlō autēm sūbītō ānīmūm āmīsērūnt. 5. Cītō fālsīs rūmōribūs tūrbābāntūr ēt sērō ērrōrēm intēllēgēbānt. 6. Itā iīs māgnōpērē nōcēbāt incōnstāntiā ānīmī. 7. Fērē pērpētūō civitātēs intēr sē bēllābānt. 8. A Rōmānīs Gālliā fācīlē sūpērātā ēst.

9. Ubī bēnē, ībī pātriā.

1. Caesar kirjeldab hästi ka germaanlaste kombeid (akt. ja pass.). 2. Kes vahvasti võitlevad, (neid) ei võideta kergesti. 3. Valesti ütlevad paljud: kus hästi, seal isamaa. 4. Meie peame ütleva: kus isamaa, seal (on) hästi. 5. Kes palju teab, see vastab sagedasti. 6. Usin mees töötab kestvalt.

65. Adverbide kompareerimine.

Nagu adjektiividel on ka adjektiividest tuletatud adverbidel kolm võrdlusastet.

Adverbi komparatiivina tarvitatakse vastava adjektiivi komparatiivi kesksugu; adverbi superlatiiv saadakse vastava adjektiivi superlatiivist lõpu -us asendamise teel ē-ga.

Positīvus	Comparatīvus	Superlatīvus
lõngē	lõngiūs (pikemalt, kaugemal)	lõngissimē (kõige pikemalt, kõige kaugemal)
libērē	libēriūs (vabamalt)	libērrimē (kõige vabamalt)
brēvitēr	brēviūs (lühemalt)	brēvissimē (kõige lühemalt, väga lühidalt)
bēnē	mēliūs (paremini)	ōptimē (parimini, väga hästi)
	E r a n d i d :	
mūltūm (palju)	plūs (rohkem)	plūrīmūm (kõige rohkem)
māgnōpērē (väga)	māgīs (enam)	māximē (enim)

Sēntēntiaē.

1. Hōminēs āmpliūs ōcūlīs quām aurībūs crēdūnt. 2. Aquilā nullā āvis vōlāt vēhēmēntiūs. 3. Māgīs dēōs misērī quām bēātī cōlūnt. 4. Pōtiūs sērō, quām nūnquām. 5. Lācrimae cēlērrimē inārēscūnt. 6. Vērae āmicitiāe diffīcillimē rēpērīūntūr. 7. Omnēs stūltī sūnt sinē dūbiō misērrimī, māximē quōd stūltī sūnt.

1. Too õpilane loeb paremini kui kirjutab. 2. Kotkas lendab võimsamalt. 3. Õnnetuimad (miser) inimesed austavad jumalaid enim. 4. Jultunuimad (audax) vaenlased võideti väga kiiresti. 5. Inimesed armastavad enam laita kui kiita.

Sõnad.

3.

āgricōlā põllumees
ārō, 1 kündma
nautā meremees
nāvīgō, 1 laevaga sõitma
ēt ja, ning
lābōrō, 1 töötama
āmbūlō, 1 jalutama
cāntō, 1 laulma
ēgō mina
tū sina
clāmō, 1 kisama, karjuma
quīd mis? miks?

4.

villā, ae, f. villa, talu, mõis
āviā, ae, f. vanaema
vīsītō, 1 külastama
īn (*praep.*) a) c. acc. sisse, peale,
-sse, -le; b) c. abl. sees, peal,
-s, -l
īnsūlā, ae, f. saar
ēst on
īncōlā, ae, c. elanik
sunt nemad on
ūndā, ae, f. laine
spectō, 1 vaatama, vaatlema
tērrā, ae, f. maa
pōētā, ae, m. luuletaja, poeet
vītā, ae, f. elu

5.

aulā, ae, f. õu
gāllinā, ae, f. kana
cōlūmbā, ae, f. tuvi
hābēō, 2 omama, evima
puēllā, ae, f. tütarlaps
ē, ēx (*praep. c. abl.*) seest, -st
fēnēstrā, ae, f. aken
plācēō, 2 meeldima
videō, 2 nägema
-nē kas (küsimuses)
āquilā, ae, f. kotkas
Lȳdiā, ae, f. (kreekapärase nais-
terahva nimi)
tācēō, 2 vaikima
cūm kui
dēbēō, 2 võlgnema, pidama (ko-
hustatud olema)

6.

dē (*praep. c. abl.*) üle, kohta, -st
mānē (käändumatu nimisõna),
n. hommik, hommikul
sürgō, 3 tõusma (üles, püsti)
schōlā, ae, f. kool, õppetund
cōntēndō, 3 tõttama, ruttama
ībi seal
cūm (*praep. c. abl.*) ühes, -ga
āmīcā, ae, f. sõbratar
discō, 3 õppima
lēgō, 3 lugema
scribō, 3 kirjutama

intērdūm mōnikord
ētiām ka, isegi
lūdō, 3 māngima
cūrrō, 3 jooksma, sõitma
cūr miks, mispärast
nōn ei, mitte
néquē ega (ja ei)

7.

Tūlliā, ae f. (rooma naisterahva
nimi)
sērō hilja
vēniō, 4 tulema
ēxcitō, 1 äratama
dōrmīō, 4 magama
iām juba
autēm aga
nūnc nüüd
sēd kuid, aga
sciō, 4 teadma
nēsciō, 4 mitte teadma

8.

Mārcūs, ī, m. (rooma meeste-
rahva eesnimi)
discipūlūs, ī, m. meesõpilane,
koolipoiss
āmicūs, ī, m. sõber
pēr (*praep. c. acc.*) läbi, mööda
vicūs, ī, m. küla
cāsā, ae, f. onn, hurtsik
hōrtūs, ī, m. aed
mālūs, ī, f. õunapuu
ēquūs, ī, m. hobune
vāccā, ae, f. lehm
taurūs, ī, m. härg
gāllūs, ī, m. kukk
nārrō, 1 jutustama
ōrō, 1 paluma, palvetama

9.

Alēxānder, drī, m.
saepē sagedasti

ūbi kus
āgēr, āgrī, m. põld
vicīnūs, ī, m. naaber
gēnēr, ērī, m. väimees
plāntā, ae, f. taim
cōlō, 3 harima, austama
vēspēr, ērī, m. õhtu
vēspērī (adv.) õhtul
libēr, brī, m. raamat

10.

tēmplūm, ī, n. tempel
Rōmānī, nōrūm, m. roomlased
deūs, ī, m. jumal
dōmiciliūm, ī, n. eluase, elamu
simūlācrūm, ī, n. kujutus, kuju
dōnūm, ī, n. and, annetus, kingi-
tus
praebēō, 2 pakkuma, andma
frūmētūm, ī, n. teravili
pōmūm, ī, n. puuvili
proeliūm, ī, n. lahing
victōriā, ae, f. võit

11.

āmicitiā, ae, f. sõprus
vērūs, ā, ūm tõeline
rārūs, ā, ūm haruldane, harv
prōbūs, ā, ūm aus
firmūs, ā, ūm tugev, kindel
cārūs, ā, ūm kallis, armas
hūmānūs, ā, ūm inimese, inim-
lik
mūltī, ae, ā paljud
bōnūm, ī, n. hüve
ōrnō, 1 kaunistama
pēricūlūm, ī, n. hädaoht
māgnūs, ā, ūm suur
praesidiūm, ī, n. kaitse
imprōbūs, ā, ūm autu
pēcūniā, ae, f. raha
pārō, 1 valmistama

12.

linguā, ae, f. keel
 Lātinūs, ā, ūm ladina
 pärvūs, ā, ūm väike
 littērā, ae, f. (kirja)täht, pl. kiri,
 teadused
 māgīstēr, trī, m. õpetaja
 tēneō, 2 hoidma (käes), kinni
 pidama, kütkestama
 vērbūm, ī, n. sõna
 rēcītō, 1 ette lugema
 itērō, 1 kordama
 tābūlā, ae, f. tahvel, maakaart
 nīgēr, grā, grūm must
 sēdūlūs, ā, ūm usin
 pigēr, grā, grūm laisk
 vitūpērō, 1 laitma

13.

vīcīnūs, ā, ūm naabruses asuv
 āsinūs, ī, m. eesel
 ōpūlētūs, ā, ūm rikas
 crāssūs, ā, ūm paks, rammus
 tārdūs, ā, ūm aeglane
 rōbūstūs, ā, ūm tugev
 āltūs, ā, ūm kõrge, sügav
 pātūlūs, ā, ūm laiaoksaline, lai
 frūgīfēr, ā, ūm viljakandev
 filiūs, ī, m. poeg
 aegrōtūs, ā, ūm haige
 āppōrtō, 1 (juurde) tooma, (juur-
 de) kandma
 clārūs, ā, ūm selge, kuulus
 strēnūūs, ā, ūm agar, tegev

14.

rūstīcūs, ī, m. talupoeg
 Rōmānūs, ā, ūm rooma
 piūs, ā, ūm vaga, jumalakartlik
 -quē ning, ja
 sūūs, ā, ūm (tema, nende) oma
 nōs meie, meid
 sērvō, 1 päästma, (alal) hoidma
 āmō, 1 armastama

sācrificō, 1 ohverdama
 clēmēntiā, ae, f. armulikkus
 implōrō, 1 (härdesti) paluma

15.

ārmā, ōrūm, n. (kaitse)relvad
 hērī eile
 cōllōquiūm, ī, n. kõnelus, vestlus
 nām sest, nimelt
 tēlūm, ī, n. viske-, pealetungirelv
 pūgnō, 1 võitlema
 gālēā, ae, f. kiiver
 scūtūm, ī, n. kilp
 lōricā, ae, f. soomusrüü, raudrüü
 pīlūm, ī, n. viskoda
 glādīūs, ī, m. mõök
 sāgittā, ae, f. nool
 sīgnūm, ī, n. märk, väeosa märk
 ērāt, ērānt oli, olid
 aut vōi
 aut — aut kas — vōi

16.

ītāliā, ae, f. Itaalia
 āntīquūs, ā, ūm vana, muistne
 dēnsūs, ā, ūm tihe
 cāmpūs, ī, m. väli
 lātūs, ā, ūm lai
 vēstīō, 4 riietama, katma
 lōcūs, ī, m. koht
 mõntānūs, ā, ūm mäe-, mäGINE
 caedō, 3 raiuma, tapma
 ōppīdūm, ī, n. linn (väike)
 aedificō, 1 ehitama
 vīvō, 3 elama
 praedā, ae, f. saak
 cibūs, ī, m. toit

17.

crās homme
 meō, 1 minema
 mē (acc. ja abl. sing. isikul. ase-
 sōnast ego) mind, minuga
 dōcēō, 2 õpetama

ümbrä, ae, f. vari
sēdēō, 2 istuma
fābulā, ae, f. jutt
tüm siis
ād (*praep. c. acc.*) juurde, juures
cēnā, ae, f. lõunasöök
vōcō, 1 hüüdma, kutsuma
rēmēō, 1 tagasi tulema
sī kui (tingivalt)
vācō, 1 vaba olema
sūrdūs, ā, ūm kurt

18.

rēspōndēō, 2 vastama
dōmī (*adv.*) kodus, kodu
mānēō, 2 jääma
ūnā koos, üheskoos
pīngō, 3 maalima
pōstēā pärast(poole), hiljem
Cārōlūs, ī, m. Karl, Kaarel
quōd sest et, sest
discēdō, 3 lahkuma, ära minema

19.

quōquē ka
discipulā, ae, f. naisõpilane
Paulā, ae, f.
Sylvia, ae, f.
mōx varsti
fōrtūnā, ae, f. saatus, õnn
caecūs, ā, ūm pime (mittenägija)

20.

Caesār, āris, m. (kuulus rooma
väejuht ja riigimees)
impērātōr, ōris, m. ülemjuhataja
scrīptōr, ōris, m. kirjanik
clārūs, ā, ūm kuulus
nōtūs, ā, ūm tuttav, tuntud
lābōr, ōris, m. töö, vaev
glōriā, ae, f. kuulsus
āvē ole tervitatud

21.

sēntēntiā, ae, f. mõte, mõttetera
hōmō, mīnis, m. inimene
stūltūs, ā, ūm rumal
pērniciōsus, ā, ūm hukutav, hu-
katuslik
īndūstriā, ae, f. töökus, usinus
ācūō, 3 teritama, tiivustama
pāx, pācis, f. rahu
cērvūs, ī, m. hirv
nēc ja ei, ega
nēc — nēc ei — ega
cīvītās, ātis, f. riik, kogukond
cōncōrdiā, ae, f. üksmeel
prō (*praep. c. abl.*) eest, asemel
pātriā, ae, f. isamaa
libērtās, ātis, f. vabadus
cērtō, 1 võitlema, võistlema
vōx, vōcis, f. hääl
pōpūlūs, ī, m. rahvas
vāriētās, ātis, f. mitmekesisus,
vaheldus
dēlēctō, 1 lõbustama, kütkestama,
rõõmustama

22.

vāriūs, ā, ūm mitmesugune, kirju
nūmērūs, ī, m. arv; hulk
hābitō, 1 elama, asuma
hōstis, is, c. vaenlane
ārx, ārcis, f. kants, kindlus
ōppūgnō, 1 ründama
cīvīs, is, c. kodanik
tūtūs, ā, ūm kindel, hädaohutu
Siciliā, ae, f. Sitsiilia
divitiae, ārūm, f. rikkus(ed)
ūrbs, ūrbis, f. (suur)linn
cōpiā, ae, f. tagavara, hulk,
küllus
cōpiae, ārūm, f. sõjavägi
mērx, mērcis, f. kaup

nāvis, is f. laev
lõngūs, ā, ūm pikk
nāvis lõngā sõjalaev

23.

auctōritās, tātis, f. mõju, autori-
teet

āpūd (*praep. c. acc.*) juures
mōs, mōris, m. komme, viis
fundāmentūm, ī, n. alus, vunda-
ment

sēnēx, sēnis, c. rauk
disciplinā, ae, f. õpetus, õppeaine,
kord

dūx, dūcis, c. juht, pealik

āmōr, ōris, m. armastus

itāquē ja nõnda, niisiis

grātiā, ae, f. tänu; arm

iūstitiā, ae, f. õiglus

rēgnūm, ī, n. kuningriik,
(kuninga)võim

24.

Cyclōps, ōpis, m. kükloop

Hōmērūs, ī, m. Homeros

cārmēn, minis, n. laul, luuletus

prōpē (*praep. c. acc.*) lähedal,
juures

litūs, litōris, n. rand

ūnūs, ā, ūm üks

ōcūlūs, ī, m. silm

frōns, frōntis, f. laup, otsaesine

lēx, lēgis, f. seadus

foedūs, ēris, n. leping, liit

spēlūncā, ae, f. koobas

mēl, mēllis, n. mesi

lāc, lāctūs, n. piim

fūlmēn, minis, n. välk

ōpūs, ōpēris, n. töö, teos

auctōr, ōris, m. algataja, rajaja,
autor

25.

Nēptūnūs, ī, m. (merekumal)

auxiliūm, ī, n. abi

pētō, 3 paluma

tēmpēstās, ātis, f. torm

āgitō, 1 ajama, (siia-sinna)
kihutama

sōlūm ainult

nōn sōlūm — sēd ētiām mitte
ainult — vaid ka

ōbtēmpērō, 1 kuulekas olema
(kellelegi), (kellegi) tahtmist
täitma, alistuma

cūrā, ae, f. hool, mure

prōfundūs, ā, ūm sügav

tridēns, dēntis, m. kolmeharuline
ahing

tūrbō, 1 segi ajama, segama,
erutama

sēdō, 1 vaigistama, rahustama

26.

clāssis, is, f. laevastik, klass

Rōmā, ae, f. Rooma

sitūs, ā, ūm asetsev, asetatud
māgis enam

tīmēō, 2 kartma

quām kui (võrdluses)

pērēgrinūs, ā, ūm võõras, välis-
maine

ūsquē ad kuni

impōrtō, 1 sisse vedama

Augūstūs, ī, m.

Rāvēnnā, ae, f. (linn Põhja-
Itaalias)

Misēnūm, ī, n. (linn Kampanias,
Itaalias)

cōntineō, 2 (koos) hoidma
milēs, itis, m. sõdur

pēriculōsūs, ā, ūm hädaohtlik
 Tyrhēnūs, ā, ūm Tūrreeni
 mārē Tyrhēnūm Tūrreeni meri
 aurēūs, ā, ūm kuldne
 aetērnūs, ā, ūm igavene
 ūnguīs, īs, m. küüs
 auris, īs, f. kõrv
 finitīmūs, ā, ūm naabruses asuv
 ferrūm, ī, n. raud
 ignīs, īs, m. tuli
 ferrō igniquē tule ja mõõgaga
 vāstō, 1 laastama
 cōnsuētūdō, īnis, f. harjumus
 rādix, īcis, f. juur

28.

Gālli, ōrum, m. gallid
 Gālliā, ae, f. (umb. nüüdse
 Prantsusmaa ala)
 fōrtitūdō, īnis, f. vahvus
 gērō, gēssī, gēstum, 3 kandma,
 korda saatma, pidama
 bellūm gērērē sōda pidama
 flūviūs, ī, m. jõgi
 Ālliā, ae, f. (jõgi Laatsiumis,
 Itaalias)
 vincō, vicī, victūm, 3 võitma
 pōst (*praep. c. acc.*) pärast, taga
 pūgnā, ae, f. lahing
 ōccūpō, 1 enda alla võtma, oku-
 peerima
 Cāpitōliūm, ī, n. (muistse Rooma
 linna kindlus)
 ēxpūgnō, 1 vallutama
 aurūm, ī, n. kuld
 pōstulō, 1 nõudma
 pōstquām pärast seda kui
 cōmpōrtō, 1 kokku kandma
 Cāmīllūs, ī, m. (diktaator,
 gallide võitja)
 fūgō, 1 põgenema ajama

Cāmpāniā, ae, f. (maakond Kesk-
 Itaalias)
 cēlebēr, brīs, brē rahvarikas;
 kuulus
 cēlēr, ēris, ēre kiire
 pālūstēr, trīs, trē soine
 aestās, ātis, f. suvi
 āēr, āēris, m. õhk
 pūrūs, ā, ūm puhas
 āquā, ae, f. vesi
 pēdēster, trīs, trē jala-
 ēquēs, equītis, m. ratsanik, ratsa-
 väelane
 equēstēr, trīs, trē ratsa-
 pēdēs, pēditis, m. jalaväelane
 violō, 1 rikkuma, solvama
 iūs, iūris, n. õigus

30.

nōbilis, ē tuntud, kuulus
 Cārthāginiēnsēs, iūm, m. kartaa-
 golased
 ingēniūm, ī, n. vaimuanne, ise-
 loom
 fōrtīs, ē vahva, tugev
 ānimūs, ī, m. hing, vaim, mee-
 olu
 dēcērnō, dēcrēvī, dēcrētum, 3
 otsustama
 Ālpēs, iūm, f. Alpid
 sūpērō, 1 ületama, võitma
 Hispāniā, ae, f. Hispaania
 trādūcō, dūxī, ductūm, 3 üle,
 läbi viima
 tēmpūs, ōris, n. aeg
 fērtīlis, ē viljakandev, viljakas
 P.(ūbliūs) Cōrnēliūs Scīpiō,
 P.(ūbliū) Cōrnēliū Scīpiōnis, m.
 (kuulus rooma väejuht, Hanni-
 bali võitja)

ōmnis, ē iga; kogu, kõik
inītiūm, ī, n. algus
difficilis, ē raske

31.

Gērmānī, ōrūm, m. germaanlased
Tācitūs, ī, m. (rooma ajaloo-
kirjanik)
audāx, **audācis** julge, jultunud
āntē (*praep. c. acc.*) ees, enne
sācērdōs, **dōtis**, c. preester
cōnsulō, **sulūi**, **sultūm**, 3 nõu
küsima
minīstēr, **trī**, m. teener, abiline
prūdēns, **ēntis** mõistlik, arukas
sāpiēns, **ēntis** tark
cōnsiliūm, ī, n. nõu, nõuanne,
kavatus
nūnquām mitte kunagi, ei ialgi
nēglēgō, **lēxī**, **lēctūm**, 3 tähele
panemata jätma, hooletusse
jätma
terribilis, ē hirmuäratav, kohu-
tav
ingēns, **gēntis** määratu suur,
tohtu
māgnitūdō, **dinis**, f. suurus

32.

Rōmūlūs, ī, m. (esimene Rooma
kuningas)
Rēmūs, ī, m. (Romuluse kaksik-
vend)
nēcō, 1 tapma
mūrūs, ī, m. müür
nōvūs, ā, ūm uus
āliquāndō kunagi, kord
Sābinā, ae, f. sabiinlanna
Sābinūs, ī, m. sabiinlane
lūdūs, ī, m. mäng
īnvītō, 1 (külla) kutsuma
īntēr (*praep. c. acc.*) vahel,
kestel

rāptō, 1 röövima
quīā sest et, sellepärast et
fēmīnā, ae, f. naine, naisterahvas

33.

Graeciā, ae, f. Kreekamaa
diligēntiā, ae, f. hoolsus
aedificiūm, ī, n. ehitus, hoone
Āthēnae, ārūm, f. Ateena
rēditūs, ūs, m. tagasitulek
tūūs, ā, ūm sinu (oma)
tē (*acc.*) sind
vūlpēs, īs, f. rebane
āccēdō, **āccēssi**, **āccēssūm**, 3
juurde tulema
īntērrōgō, 1 küsima
ēcquid kas, vist, ju
vālēō, **vālūi**, —, 2 terve olema
sātis küllalt
īnquīt lausus, ütles
mūltō palju
mēliūs paremini
mē hābēō mina tunnen ennast

34.

hōdiē täna
āttētūs, ā, ūm tähelepanelik
āntēā enne, varem
plūviā, ae, f. vihm
(h)ūmidūs, ā, ūm niiske, märg
brēvī varsti
dōnēc seni kui, kuni
nūmērō, 1 loendama, loetlema
nūbilūs, ā, ūm pilvine
sōlūs, ā, ūm ainus, ainuke

35.

Trēbiā, ae, m. (jõgi Põhja-
Itaalias)
flūmēn, **minis**, n. jõgi
ēquitātūs, ūs, m. ratsavägi
Ticīnūs, ī, m. (praegu) Ticino
(Po haru)

exercitūs, ūs, m. sõjavägi
cōnsul, sūlis, m. konsul
ēligō, lēgī, lēctum, 3 välja valima
idōneūs, ā, ūm kõlblik, sobiv
cāstrā, ōrum, n. laager
pōnō, pēsūī, pōsitum, 3 asetama,
panema

ēōdēm sinnasamasse
cūrsūs, ūs, m. jooks, käik
pēditātūs, ūs, m. jalavägi
ūsūs, ūs, m. kasutamise, kasu,
harjumus
tūrānnūs, ī, m. türann

36.

bēstiā, ae, f. metsloom
ālā, ae, f. tiib
āppellō, 1 nimetama
plērūmqūē enamasti
impētūs, ūs, m. rünnak
quāsi otsekui, just nagu
ictūs, ūs, m. löök
dēxtēr, trā, trūm parem(poolne)
praesum, fūī, ēssē (c. dat.) ees-
otsas seisma, juhtima
rīsūs, ūs, m. naer
cōgnōscō, nōvī, nitum, 3 ära
tundma, teada saama

37.

lignum, ī, n. puit, puu
Cicērō, ōnis, m. (kuulus rooma
kõnemees ja kirjanik)
ōrātiō, iōnis, f. kõne
lāvō, lāvī, lautum, 1 pesema
ēvēntūs, ūs, m. tulemus, taga-
järg
plēnūs, ā, ūm täis

38.

hōrā, ae, f. tund
nōx, nōctis, f. öö
hiēms, mis, f. talv

mōtūs, ūs, m. liikumine
causā, ae, f. põhjus
lōngitūdō, dīnis, f. pikkus
nātālīs, ē sünni-
cēlēbrō, 1 pühitsema
rēs publicā, rēī publicae, f. riik
pērniciēs, ōī, f. hukatus

39.

ā, āb (praep. c. abl.) juurest,
poolt
āvūs, ī, m. vanaisa
sāxum, ī, n. kalju, kivi
cāvō, 1 õõnestama
fīrmō, 1 tugevdama, kinnitama
ūt nagu
sālūtō, 1 tervitama
itā nõnda, nii

40.

ēxēmplum, ī, n. näide, eeskuju
cūiūs? millise? (*genit.*)
mōvēō, mōvī, mōtūm, 2 liigu-
tama, mõjustama
sēmpēr alati
ēnim sest, nimelt
ēgrēgiūs, ā, ūm väljapaistev,
oivaline
ōrātōr, ōris, m. kõnemees
vōs teie, teid
indūstriūs, ā, ūm tegev, töökas,
usin
mōnēō, nūī, nitum, 2 meelde
tuletama, manitsema
ādhibēō, būī, bitum, 2 raken-
dama, tarvitusele võtma
āpēr, prī, m. metssiga

41.

āliūs, ā, ūd (gen. āliūs, dat.
ālīī) teine (mitmest)
sūtōr, ōris, m. kingsepp
dūcō, dūxī, dūctum, 3 juhtima

quō kuhu
vēhō, vēxī, vēctūm, 3 vedama;
pass. sõitma

libētēr meelsasti
rēlinquō, liqui, lictūm, 3 (maha)
jätma

cōgō, cōēgī, cōāctūm, 3 sundima
trīstis, ē kurb
mālūs, ā, ūm halb
mālūm, ī, n. halbus
minimūs, ā, ūm kõige väiksem

42.

dōlōr, ōris, m. valu, kurbus
sōlāciūm, ī, n. lohutus
prēx, prēcīs, f., tavaliselt pl. prē-
cēs, cūm, f. palve
lēniō, 4 leevendama
diū kaua
laetūs, ā, ūm rōõmus
scilicēt igatahes, muidugi
impēdiō, 4 takistama
pūniō, 4 karistama
ēxpēdiō, 4 välja aitama, päästma
finīs, nīs, m. piir, lõpp
cōntūmēliā, ae, f. sõim, sõima-
mine
dīcō, dixī, dictūm, 3 ütleva, rää-
kima

43.

pēritūs, ā, ūm kogenud
grāvis, ē raske
ārgētūm, ī, n. hõbe
suāvis, ē meeldiv, mõnus
Hōrātūs, īī, m. (kuulus rooma
luuletaja)
ō oo, oh
dūlcīs, ē magus

44.

pōrtūs, ūs, m. sadam
Vēsūviūs, īī, m.

viā, ae, f. tee
prōcūl kaugel
Pōmpēī, iōrūm, m.

45.

impēriūm, ī, n. riik, võim, ülem-
juhatus
dēniquē lõpuks
Eurōpā, ae, f. Euroopa
gēns, gēntis, f. suguharu, rahvas
Āfricā, ae, f. Aafrika
Āsiā, ae, f. Aasia
pōtētās, ātis, f. võim
civīlis, e kodanlik, kodanikkude
bellūm civīlē kodusõda
sūmmūs, ā, ūm kõrgeim
discōrdiā, ae, f. lahkmeel
iniūriā, ae, f. ülekohus, ebaõiglus
nihīl (mitte) midagi

46.

Nīcōlāūs, ī, m.
sērvūs, ī, m. ori
Graecūs, ā, ūm kreeka
puēritiā, ae, f. lapsepõlv
quōmōdō kuidas
ēdūcō, 1 (üles) kasvatama
mēmbrūm, ī, n. liige
nōstēr, trā, trūm meie (oma)
frīgidūs, ā, ūm külm
Eurōtās, ae, m. (jõgi Lakoonias)
ēxigūūs, ā, ūm vähene, kasin
ālō, ālūī, āltūm, 3. toitma
vinūm, ī, n. vein
ēexplēō, plēvī, plētūm, 2 täitma,
küllastama
sitim ēexplērē janu kustutama
fūrtūm, ī, n. vargus
pōptēr (praep. c. acc.) pärast,
tõttu
ōccūltō, 1 varjama, peitma

47.

Lacedaemoniūs, ī, m. lakedaimonlane, spartalane
 dūrūs, ā, ūm kōva, karm
 cērtē kindlasti
 praecēptūm, ī, n. eeskiri, õpetus
 incitō, 1 kiiresti liikuma panema, ergutama
 mēmōriā, ae, f. mälestus, mälu
 mõrtūūs, ā, ūm surnud
 rēpōrtō, 1 tagasi kandma
 sinē (*praep. c. abl.*) ilma
 irridēō, risī, rīsūm, 2 pilkama,
 (millegi üle) naerma
 mõrs, mõrtis, f, surm
 hōnēstūs, ā, ūm auväärne, õilis
 tūrpis, ē hābistav, inetu

48.

ēpistulā, ae, f. kiri
 pārēns, ēntis, c. vanem (isa, ema)
 vitūm, ī, n. pahe
 õpprimō, prēssi, prēssūm, 3 alla
 suruma
 cālāmitās, ātis, f. õnnetus, kaotus, häda
 nēgōtiūm, ī, n. toimetus, tegevus
 nisi kui ei, kui mitte
 māgistrātūs, ūs, m. riigiamet, ametnik

49.

ānsēr, is, m. hani
 õccidō, cidī, cisūm, 3 tapma
 fērē peaaegu, peagu
 õbscūrūs, ā, ūm pime (valguseta, tume)
 tēntō, 1 katsetama, proovima
 clāmōr, ōris, m. kisa
 Iūnō, ōnis, f. (Jupiteri abikaasa)
 sācēr, crā, crūm pūha

Mānliūs, ī, m. (üks Rooma kaits-
 jaid gallide sissetungi ajal)
 cōncōrdiā, ae, f. üksmeel
 prōbō, 1 proovima, heaks kiitma

50.

Quintūs, ī, m. (rooma eesnimi)
 Titūs, ī, m. (rooma eesnimi)
 pēnsūm, ī, n. õppetükk
 praepārō, 1 ette valmistama
 quidē m küll, aga, igatahes
 mihi mulle
 mändō, 1 üle andma, usaldama,
 ülesandeks tegema
 nūllūs, ā, ūm ei ükski, mitte
 mingi

51.

mōnūmētūm, ī, n. mälestusmärk
 Leōnidās, ae, m. (Sparta kunin-
 gas)
 rēx, rēgis, m. kuningas
 praedicō, 1 ülistama
 mūtō, 1 muutma
 quāmqvām ehkki, kuigi
 tāmēn siiski
 dēspērō, 1 meelt heitma, lootust
 kaotama
 beātūs, ā, ūm õnnis; õnnelik
 āmārūs, ā, ūm mõru, kibe

52.

lūpūs, ī, m. hunt
 āgnūs, ī, m. tall
 sālvē ole terve, tere
 sālvētē olge terved, tere
 quis kes
 rivūs, ī, m. oja
 mīgrō, 1 rändama, (üle) minema
 rēcrēō, 1 värskendama, kosutama
 in ānimō hābērē kavatsema
 sūpēriōr, ōris ülalpool asuv, üle-
 mine

stō, stēti, stātum, arē seisma
infērāōr, ōris allpool asuv, alu-
mine

āt aga, kuid

flūō, flūxī, —, 3 voolama

īrātūs, ā, ūm vihane

dēvōrō, 1 alla neelama

hīc siin

āgō, ēgī, āctum, 3 ajama; tegema

grātiās āgērē tänama

53.

mūsēum, ī, n. muuseum

sōdālīs, īs, m. seltsimees, mangu-
seltsiline

Paulūs, ī, m. Paul

dēmōnstrō, 1 näitama, selgitama

ēxplicō, 1 seletama

mēmōrābilīs, ē tähelepanuväärne

pictūs, ā, ūm maalitud

stātūā, ae, f. (raid)kuju

nōndum veel mitte

nōnnūllūs, ā, ūm mõni

libēllūs, ī, m. väike raamat, märk-
mik, kiri

nōtō, 1 märkima, üles tähendama

pōrtō, 1 kandma

54.

ēccē ennāe

mōns Caeliūs	} (kolm seits- mest künkast, millele on ehi- tatud Rooma linn)
mōns Pālātīnūs	
mōns Āvēntīnūs	

prōximūs, ā, ūm lähim

īndē sealt, sellest ajast

vāllīs, īs, f. org

pātēō, pātūī, —, 2 laiuma, ulatu-
ma

cīrcūs, ī, m. tsirkus

cūrrūs, ūs, m. vanker

cērtāmēn, īnis, n. võistlus, võit-
lus

dēīndē seejärel, siis

āmphīthēātrūm, ī, n. amfiteater

glādiātōr, ōris, m. gladiaator

Cōlōssēum, ī, n. (kuulus amfitea-
ter Roomas)

55.

Tāntālūs, ī, m. (mütoloogiline
Früügia kuningas)

Iūppītēr, Iōvis, m. Jupiter (roo-
ma peajumal)

Phrygiā, ae, f. Früügia (maakond
V.-Aasias)

ēpūlae, ārum, f. sööming

quae (*nom. ja acc. pl., neutr.*)
mis, mida

īrā, ae, f. viha

īnfēri, ōrūm, m. manala elanikud;
manala, allilm

sūb (*praep.*) a) c. *acc.* alla; b)
c. *abl.* all

cōllōcō, 1 asetama, paigutama

fāmēs, īs, f. nälg

vēxō, 1 piinama

bībō, bibī, —, 3 jooma

aut või

mālūm, ī, n. õun

cārpō, psī, ptūm, 3 kitkuma, nop-
pima

ōptō, 1 soovima

rāmūs, ī, m. oks

rēcēdō, cēssī, cēssum, 3 tagasi as-
tuma; taanduma

56.

ōpērā, ae, f. töö, tegevus

stūdiūm, īī, n. taotlus, õping

virtūs, ūtis, f. mehisis, vaprus,
voorus

ēstō olgu, ta peab olema

dūō, dūae, dūō kaks

hinc siit
lācrimā, ae, f. pisar
dīvērsūs, ā, ūm vastupidine, erinev
mēdicūs, ī, m. arst
cūrō, 1 hoolitsema; ravima
fiŋgō, finxi, fictum, 3 kujundama; välja mõtlema
tēstis, is, c. tunnistaja
mōrdēō, mōmōrdī, mōrsūm, 2. hammustama
vūlnērō, 1 haavama
cūlpā, ae, f. süü
frūstrā asjata
irritō, 1 ärritama

58.

audāciā, ae, f. julgus; jultumus
pārēō, rūī, —, 2 sõna kuulma, alistuma
libērō, 1 vabastama
tērrēō, rūī, 2 hirmutama, kohutama
intrō, 1 sisse astuma

59.

quaestiō, iōnis, f. küsimus
Iliās, ādis, f. (Homerose kangelaslugu Trooja sõjast)
ān või (küsimustes)
Odüssēā, ae, f. (Homerose kangelaslugu Odysseuse eksisõitustest)
ignōtūs, ā, ūm tundmatu
trāctō, 1 käsitlema
Pūbliūs Vērgiliūs Mārō, Pūblii Vērgiliī Mārōnis, m. (kuulus rooma luuletaja)
pōēmā, ātis, n. poeem
Aenēis, idis, f. (Vergiliuse kangelaslugu roomlaste esiisast Aeneasest)

nūm ega (ometi)
piētās, ātis, f. vagadus, jumalakarlikkus
Aenēās, ae, m. (Vergiliuse kangelasloo peategelane)

60.

mūndūs, ī, m. maailm
gūbērnō, 1 tüürima, juhtima, valitsema
pēs, pēdis, m. jalg
digitūs, ī, m. sõrm
ānnūs, ī, m. aasta
Graeci, cōrūm, m. kreeklased
nātūs, ā, ūm est sündis, on sündinud; on vana
Mūsā, ae, f. muusa
quōt kui palju

61.

Octāviānūs Augūstūs, Octāviāni Augūsti, m. (esimene Rooma keiser)
Christūs, ī, m. Kristus
nātūs, ā, ūm sündinud
prīncipātūs, ūs, m. esikoht, ülemvõim
ōbtinēō, tinūi, tētūm, 2 käes pidama; saavutama
Sōcrātēs, is, m. } (kuulsad kreeka
Plātō, ōnis, m. } mõtteteadlased)
mōrtūūs, ā, ūm est suri, on surnud
cōndō, didi, ditūm, 3 asutama, rajama
āccidō, cidi, —, 3 juhtuma
tāntūm niipalju; ainult
cōnsciēntiā, ae, f. kaasteadmine, südametunnistus
rēgō, rēxi, rēctūm, 3 juhtima, valitsema

62.

Mārtiūs, ii, m. märts
Mārs, rtis, m. (roomlaste sõja-
 jumal)
Aprīlis, is, m. aprill
Māiūs, ii, m. mai
Iūniūs, ii, m. juuni
Quintīlis, is, m. juuli
Sēxtīlis, is, m. august
Sēptēmbēr, brīs, m. september
Octōbēr, brīs, m. oktoober
Nōvēmbēr, brīs, m. november
Décēmbēr, brīs, m. detsember
**Nūmā Pōmpiliūs, Nūmae Pōm-
 pili, m.** (teine Rooma kunin-
 gas)
Iānuāriūs, ii, m. jaanuar
Iānūs, i, m. (vana Itaalia päi-
 kesejumal, hiljem olid kõik al-
 gused temale pühendatud)
Fēbrūāriūs, ii, m. veebruar
sic nōnda
rēliquūs, ā, ūm ülejäänud
pūtō, 1 arvama, pidama
Iūliūs, ii, m. juuli
seu vōi (sidesõna)
pāssūs, ūs, m. samm

63.

Minōs, nōis, m. (mütoloogiline
 Kreetaa saare kuningas)
diligēns, gēntis hoolas
vītō, 1 vältima
crūdēlis, é julm
iniūstūs, ā, ūm ebaõiglane, üle-
 kohtune
imprūdētēr ebateadlikult, ette-
 vaatamatult
dōnō, 1 andma, kinkima

impiūs, ā, ūm jumalakartmatu,
 nurjatu
vēhēmēns, ēntis äge; tugev, vōi-
 mas
fūrōr, ōris, m. maruviha, hullus-
 tus
Crētā, ae, f. Kreetaa
Hērculēs, is, m. Herakles (kreeka
 muinaskangelane)
fēstinō, 1 ruttama, tõttama
lētūs, ā, ūm sitke; aeglane,
 rahulik

64.

dēscribō, psi, ptūm, 3 kirjeldama
nimis liiga
āmīttō, misī, missūm, 3 lahti
 laskma, kaotama
fālsūs, ā, ūm ekslik, vale
rūmōr, mōris, m. kuuldus, kuulu-
 jutt
ērrōr, ōris, m. eksitus, viga
intēllēgō, lēxi, lēctūm, 3 aru
 saama
māgnōpērē väga
nōcēō, cūi, citūm, 2 kahjustama
īncōnstāntiā, ae, f. püsimatus,
 muutlikkus
bēllō, 1 sõdima

65.

āmplūs, ā, ūm avar, laialdane,
 adv. **āmpliūs** enam
crēdō, didi, ditūm, 3 (c. dat.)
 uskuma, usaldama
vōlō, 1 lendama
pōtiūs ennem, pigemini
inārēscō, ārūi, —, 3 ära kuivama
rēpēriō, rēppēri, rēpērtūm, 4
 (üles) leidma, avastama
dūbīūm, ii, n. kahtlus

Eesti-ladina sõnastik.

A

- aasta** ännüs, ī, m.
abi auxiliūm, īī, n.
aed hōrtūs, ī, m.
aeg tēmpūs, ōrīs, n.
aeglane lēntūs, ā, ūm; tārdūs, ā, ūm
aga āt; autēm
agar strēnūūs, ā, ūm
ahing, kolmeharuline trīdēns, dēntīs, m.
ahter pūppīs, īs, f.
ainult sōlūm
ainus sōlūs, ā, ūm
ajajärk aetās, ātīs, f.
ajama āgō, ēgī, āctūm, 3
 segi ~ tūrbō, 1
 siia-sinna ~ āgītō, 1
aken fēnēstrā, ae, f.
alati sēmpēr
algataja auctōr, ōrīs, m.
algupära ōrīgō, gīnīs, f.
algus īnītūm, īī, n.; ōrīgō, gīnīs, f.
alistuma ōbtēmpērō, 1; pārēō, rūī, —, 2
all sūb (c. abl.)
alla sūb (c. acc.)
 ~ **neelama** dēvōrō, 1
 ~ **suruma** ōpprimō, prēssī, prēssūm, 3
allikas fōns, fōntīs, m.
alumine īnfēriōr, īūs
alus fūndāmētūm, ī, n.
ametnik māgīstrātūs, ūs, m.
amfiteater āmphīthēātrūm, ī, n.
and dōnūm, ī, n.
andma dōnō, 1; praebēō, bū, bītūm, 2
annetus dōnūm, ī, n.
aprill Aprīlīs, īs, m.
arm grātiā, ae, f.
armas cārūs, ā, ūm
armastama āmō, 1
armastus āmōr, ōrīs, m.
armulikkus clēmēntiā, ae, f.
arst mēdicūs, ī, m.
aru saama īntēllēgō, lēxī, lēctūm, 3
arukas prūdēns, dēntīs
arv nūmērūs, ī, m.
arvama pūtō, 1
asemel prō (c. abl.)
asetama cōllōcō, 1; pōnō, pōsūī, pōsītūm, 3
asetsev sītūs, ā, ūm
asi rēs, rēī, f.
asjata frūstrā
astuma juurde āccēdō, cēssī, cēssūm, 3
 sisse ~ īntrō, 1
asutama cōndō, dīdī, dītūm, 3
august Augūstūs, ī, m.; Sēxtīlīs, īs, m.

aus pröbūs, ā, ūm
austama cōlō, cōlūi, cūltūm, 3
ausus pröbītās, ātis, f.
autor auctōr, ōris, m.
autoriteet auctōrītās, ātis, f.
autu īmpröbūs, ā, ūm
auväärne hōnēstūs, ā, ūm
avalik pūblicūs, ā, ūm
avar āmplūs, ā, ūm

D

detseember Dēcēmbēr, brīs, m.

E

ees äntē (c. acc.)
eesel āsīnūs, ī, m.
eeskiri praecēptūm, ī, n.
eeskuju ēxēmplūm, ī, n.
eest prō (c. abl.)
ega nēc; nēquē
~ (kūsimuses) nūm
~ ometi nūm
ei — ~ nēc — nēc; nēquē —
nēquē
ehitama aedificō, 1
ehitus aedificiūm īi, n.
ehkki quāmqūām
ei nōn
ei — ega nēc — nēc; nēquē —
nēquē
ei īialgi nūnquām
ei ūkski nullūs, ā, ūm
eile hēri
eksitus ērrōr, ōris, m.
elama vivō, vīxi, vīctum, 3;
hābitō, 1
elamu dōmīcīlījūm,
īi, n.
elanik īncōlā, ae, c.
elu vitā, ae, f.
eluse dōmīcīlījūm, īi, n.
ema mātēr, trīs, f.
enam māgīs
enamasti plērūmqūē

enese; tema enese sūi
enne äntē (c. acc.); äntēā (adv.)
ennem pōtīūs
ennāe ēccē
ergutama īncītō, 1
erinev dīssīmilis, ē; dīvērsūs,
ā, ūm
esikoht princīpātūs, ūs, m.
esimene primūs, ā, ūm;
prīncēps, cīpīs
ette lugema rēcītō, 1
ette valmistama praepārō, 1
ettevaatamatult īmprūdētēr

G

germaanlased Gērmāni, ōrūm, m.
gladiaator glādiātōr, ōris, m.

H

haavama vūlnērō, 1
haige aegrōtūs, ā, ūm
halb mālūs, ā, ūm
halbus mālūm, ī, n.
hammas dēns, dēntīs, m.
hammustama mōrdēō, mōmōrdī,
mōrsūm, 2
hani ānsēr, ēris, m.
harima cōlō, cōlūi, cūltūm, 3
harjumus cōnsuetūdō, dīnīs, f.;
ūsūs, ūs, m.
haruldane rārūs, ā, ūm
harva rārō
hea bōnūs, ā, um
heaks kiitma pröbō, 1
heitma meelt dēspērō, 1
hilja sērō
hiljem pōstēā
hing ānimūs, ī, m.
hirmutama tērrēō, rūi, rītūm, 2
hirmuāratav terrībilis, ē
hiv cērvūs, ī, m.
hobune ēquūs, ī, m.

hoidma tēnēō, nūī, ntūm, 2
(kāes); **sērvō**, 1 (alal)
koos ~ cōntinēō, tīnūī, tēn-
tūm, 2

homme crās

hommik mānē

hommikul mānē

hool cūrā, ae, f.

hoolas dīlīgēns, gēntīs

hooletusse jātma nēglēgō, lēxī,
lēctūm, 3

hoolitsema cūrō, 1

hoolsus dīlīgēntiā, ae, f.

hukatus pērnīciēs, ēī, f.

hukatuslik, hukutav pērnīciōsūs,
ā, ūm

hulk mūltītūdō, dīnīs, f.; nūmē-
rūs, ī, m; cōpiā, ae, f.

hullustus fūrōr, ōrīs, m.

hunt lūpūs, ī, m.

hurtsik cāsā, ae, f.

hōbe ārgēntūm, ī, n.

hābistav tūrpīs, ē

hādaoh pēricūlūm, ī, n.

hādaohlik pēricūlōsūs, ā, ūm

hādaohutu tūtūs, ā, ūm

hārg taurūs, ī, m.

hāstī bēnē

hāvitama dēlēō, lēvī, lētūm, 2

hāāl vōx, vōcīs, f.

hūve bōnūm, ī, n.

hūūdma vōcō, 1

I

iga ōmnīs, ē

igatahes quīdēm; scīlīcēt

igavēne aetērnūs, ā, ūm

ialgi nūnquām

ilma sīnē (c. abl.)

ilus pūlchēr, chrā, chrūm

inimene hōmō, īnīs, m.

inimlik hūmānūs, ā, ūm

isa pātēr, trīs, m.

isamaa pātriā, ae, f.

ise ipsē, ipsā, ipsūm

isegi ētiām

iseloom īngēniūm, īī, n.

istuma sēdēō, sēdī, sēssūm, 2

J

ja ēt; -quē

jaanuar Iānūārīūs, īī, n.

jagu pārs, rtīs, f.

jala- pēdēstēr, trīs, trē

jalakāija pēdēs, dītīs, m.

jalavāelane pēdēs, dītīs, m.

jalavāgi pēditātūs, ūs, m.

jalg pēs, pēdīs, m.

jalutama āmbūlō, 1

janu sītīs, īs, f.

jooks cūrsūs, ūs, m.

jooksma cūrrō, cūcūrrī, cūrsūm, 3

jooma bībō, bībī, —, 3

juba iām

juht dūx, dūcīs, c.; princēps, cī-
pīs, m.

juhtima dūcō, dūxī, dūctūm, 3;

gūbērnō, 1; praesūm, fūī, ēssē

(c. dat.); rēgō, rēxī, rēctūm, 3

juhtuma āccīdō, cīdī, —, 3

julge audāx, ācīs

julgesti audāctēr

julgus audācīā, ae, f.

julm erūdēlīs, ē

jultunud audāx, audācīs

jumal dēūs, ī, m.

jumalad manalas īnfērī, ōrūm

jumalakartmatu īmpīūs, ā, ūm

jumalanna dēā, ae, f.

just nagu quāšī

jutt fābūlā, ae, f.

jutustama nārrō, 1

juuli Iūliūs, īī, m.; Quīntīlis,
īs, m.

juuni Iūniūs, īī, m.

juur rādix, īcīs, f.

juurde äd (c. acc.)
 ~ astuma äccēdō, cēssī, cēs-
 sūm, 3
 ~ tooma äppörtō, 1
 ~ tulema äccēdō, cēssī, cēs-
 sūm, 3
 juures äpūd (c. acc.); äd (c.
 acc.); pröpē (c. acc.)
 juurest ā, äb (c. abl.)
 jōgi flūmēn, mīnīs, n.; flūvīūs,
 īi, m.
 jōud rōbūr, ōrīs, n.; vīs, —, f.
 jānes lēpūs, pōrīs, m.
 jārv lācūs, ūs, m.
 jātma rēlīnquō, līquī, līctūm, 3
 hooletusse, tähele panemata ~
 nēglēgō, lēxī, lēctūm, 3
 jāāma mānēō, mānsī, mānsūm, 2

K

ka ētiām; quōquē
 kaheksa ōctō
 kahjustama nōcēō, cūi, citūm, 2
 (c. dat.)
 kahtlus dūbīūm, īi, n.
 kaitse praesidīūm, īi, n.
 kaks dūō, dūae, dūō
 kakskümmend vīgīntī
 kala piscīs, īs, m.
 kalju sāxūm, ī, n.
 kallis cārūs, ā, ūm
 kana gällinā, ae, f.
 kandma pōrtō, 1; gērō, gēssī,
 gēstūm, 3
 kokku ~ cōmpōrtō, 1
 tagasi ~ rēpōrtō, 1
 kannus cālcār, ārīs, n.
 kants ārē, ārcīs, f.
 kaotama āmittō, mīsī, mīssūm, 3
 lootust ~ dēspērō, 1
 kari grēx, grēgīs, m.
 karistama pūnīō, 4
 karjuma clāmō, 1

karm dūrūs, ā, ūm
 kartma tīmēō, mūi, —, 2
 kas -nē; ēcquid
 kasin ēxīgūūs, ā, ūm
 kas — vōi aut —aut
 kasu ūsūs, ūs, m.
 kasutamine ūsūs, ūs, m.
 kasvatama (ūles) ēdūcō, 1
 katma tēgō, tēxī, tēctūm, 3
 katsetama tētō, 1
 kaua dīū
 kaugel prōcūl
 kaunistama ōrnō, 1
 kaup mērx, rcīs, f.
 kaupmees mērcātōr, ōrīs, m.
 kavatsus cōnsīlīūm, īi, n.
 keel līnguā, ae, f.
 keha cōrpūs, ōrīs, n.
 keiser impērātōr, ōrīs, m.
 kerge fācilīs, ē
 kergesti fācilē
 kes quī, quae, quōd
 kes? quīs?
 keskpäev mērīdīēs, ēi, m.
 kestel intēr (c. acc.)
 kestvalt pērpētūō
 kevad vēr, vērīs, n.
 kibe āmārūs, ā, ūm
 kihutama āgītō, 1
 kiire cēlēr, ērīs, ērē
 kiiresti citō
 kiitma laudō, 1
 heaks ~ prōbō, 1
 kiitus laus, laudīs, f.
 kiiver gālēā, ae, f.
 kilp scūtūm, ī, n.
 kindel firmūs, ā, ūm; tūtūs, ā, ūm
 kindlasti cērtē
 kindlus ārē, ārcīs, f.
 kingitus dōnūm, ī, n.
 kingsepp sūtōr, ōrīs, m.
 kink dōnūm, ī, n.
 kinkima dōnō, 1
 kinnitama fīrmō, 1

kiri ĕpistŭlā, ae, f.; littĕrae,
 ārum, f.; libĕllŭs, ī, m.
kirjanik scriptōr, ōrīs, m.
kirjatāht littĕrā, ae, f.
kirjeldama dĕscribō, scripsī,
 scriptŭm, 3
kirjutama scribō, scripsī, scrip-
 tŭm, 3
kirves sĕcŭrīs, īs, f.
kisa clāmōr, ōrīs, m.
kisama clāmō, 1
kitkuma cārpō, psī, ptŭm, 3
kivi lāpīs, īdis, m.
klass clāssīs, īs, f.
kodanik cīvīs, īs, c.
kodanlik cīvīlīs, ĕ
kodus dōmī
kodusōda bĕllŭm cīvīlĕ, bĕllī cī-
 vīlīs, n.
koer cānīs, īs, c.
kogenud pĕrītŭs, ā, ūm
kogu tōtŭs, ā, ūm; ōmnīs, ĕ
koht lōcŭs, ī, m.; pl. lōcā, n.
kohta dĕ (c. abl.)
kohutav tĕrrībīlīs, ĕ
kokku kandma cōmpōrtō, 1
kolm trĕs, triā
kolmeharuline ahing trīdĕns,
 dĕntīs, m.
komme mōs, mōrīs, m.
konsul cōnsŭl, sŭlīs, m.
kont ōs, ōssīs, n.
koobas spĕlŭncā, ae, f.
kool schōlā, ae, f.
koos hoidma contīnĕō, tīnŭī, tĕn-
 tŭm, 2
kord disciplīnā, ae, f.; ōrdō, dī-
 nīs, m.
kord (kunagi) ālīquāndō
kordama itĕrō, 1
korjus cādāvĕr, ĕrīs, n.
kotkas āquilā, ae, f.
kreeka Graecŭs, ā, ūm
kreeklesed Graecī, cōrŭm, m.

kuhu quō
kui (ajaliselt) cŭm
 ~ (tingivalt) sī
 ~ (vōrdluses) quām
 ~ ei nīsī
 ~ mitte nīsī
 ~ palju quōt
kuid at; autĕm; sĕd
kuidas quōmōdō
kuigi quāmquām
kuivama (āra) īnārĕscō, ārŭī,
 —, 3
kuju stātŭā, ae, f.; sīmŭlācrŭm,
 ī, n.
kujundama fīngō, fīnxī, fīc-
 tŭm, 3
kujutis sīmŭlācrŭm, ī, n.
kukk gāllŭs, ī, m.
kuld aurŭm, ī, n.
kuldne aurĕŭs, ā, ūm
kumb ūtĕr, ūtrā, ūtrŭm
kumbki ūtĕrquĕ, ūtrāquĕ, ūtrŭm-
 quĕ
kunagi ālīquāndō
kuni dōnĕc; ūsquĕ ād (c. acc.)
kuningas rĕx, rĕgīs, m.
kuningriik rĕgnŭm, ī, n.
kurb trīstīs, ĕ
kurbus dōlōr, ōrīs, m.
kurt sŭrdŭs, ā, ūm
kus ūbī
kutsuma vōcō, 1
kŭlla ~ īnvītō, 1
kuu (aastas) mĕnsīs, īs, m.
kuulama audīō, 4
kuulekas olema (kellelegi) ōb-
 tĕmpĕrō, 1 (c. dat.); pārĕō,
 rŭī, —, 2 (c. dat.)
kuulma audīō, 4
sōna ~ pārĕō, rŭī, —, 2 (c. dat.)
kuulsus glōrīā, ae, f.
kuulujutt rŭmōr, ōrīs, m.
kuulus clārŭs, ā, ūm; cĕlēbĕr,
 brīs, brĕ; nōbīlīs, ĕ

kuus sēx
kõik õmnis, ē
kõlblik idõnēus, ā, ūm
kõne orātīo, iõnis, f.
kõnelus collõquūm, ii, n.
kõnemees orātõr, õris, m.
kõrge ältūs, ā, ūm
kõrgeim sūmmūs, ā, ūm
kõrv auris, is, f.
kõva dūrūs, ā, ūm
käes pidama õbtinēo, tīnūi, tēn-
 tūm, 2
käik cūrsūs, ūs, m.
käsi mānūs, ūs, f.
käsitlema trāctõ, 1
kükloop Cýclõps, õpis, m.
küla vicūs, i, m.
külastama visitõ, 1
rohkearvuliselt ~ cēlēbrõ, 1
külla kutsuma invitõ, 1
küllalt sātis
külm frīgīdūs, ā, ūm
külv sēgēs, ētis, f.
kümme dēcēm
kündma ārõ, 1
kungas collis, is, m.
küsima intērrõgõ, 1
nõu ~ cõnsulõ, sülūi, sültūm, 3
küsimus quaestīõ, iõnis, f.
kütkestama dēlēctõ, 1
küüs ūnguīs, is, m.

L

laager castrā, õrūm, n.
laastama vāstõ, 1
ladina Lātinūs, ā, ūm
laev nāvīs, is, f.
sõja ~ nāvīs lõngā, nāvīs
 lõngae, f.
laevastik clāssīs, is, f.
lahing proelūm, ii, n.; pūgnā,
 ae, f.
lahkmeel discõrdiā, ae, f.
lahkuma discēdõ, cēssi, cēssūm, 3

lai lātūs, ā, ūm
laid õksaline pātūlūs, ā, ūm
laine ūndā, ae, f.
laip cādāvēr, ēris, n.
laisk pigēr, grā, grūm
laitma vitūpērõ, 1
laiuma pātēõ, tūi, —, 2
lapsed libērī, õrūm, m.
lapsepõlv pūeritā, ae, f.
laul cārmēn, inīs, n.
laulma cāntõ, 1
laup frõns, frõntīs, f.
leegion lēgõ, iõnis, f.
leevendama lēniõ, 4
lehm vāccā, ae, f.
leidma (üles) rēpērīõ, rēppērī,
 rēpértūm, 4
lendama vōlõ, 1
leping foedūs, ēris, n.
liha cārõ, cārnīs, f.
lihtrahvas vulgūs, i, n.
liiga nīmīs
liige mēmburūm, i, n.
liigutama mõvēõ, mõvī, mõtūm, 2
liikumine mõtūs, ūs, m.
liit foedūs, ēris, n.
lill flõs, flõris, m.
lind ävis, is, f.
linn õppidūm, i, n. (väike); ūrbs,
 ūrbīs, f. (suur)
loendama nūmērõ, 1
lohutus solāciūm, ii, n.
loom ānimāl, ālis, n.; bēstiā,
 ae, f.
lootust kaotama dēspērõ, 1
lugema lēgõ, lēgī, lēctūm, 3
ette ~ rēcitõ, 1
luu õs, õssīs, n.
luuletaja põētā, ae, m.
luuletus cārmēn, inīs, n.
lõbustama dēlēctõ, 1
lõhkuma dēlēõ, lēvi, lētūm, 2
lõhn õdõr, õris, m.
lõpp finīs, is, m.; ēvēntūs, ūs, m.

lõpuks dēniquē
lõunasõök cēnā, ae, f.
lõvi lēō, ōnīs, m.
lābi pēr (c. acc.)
lāhedal prōpē (c. acc.)
lāhim prōximūs, ā, ūm
lõök ictūs, ūs, m.
lühike brēvis, ē

M

maa tērrā, ae, f.; tēllūs, ūrīs, f.;
hūmūs, ī, f. (maapind)
maailm mündūs, ī, m.
maakaart tābūlā, ae, f.
maalima pīngō, pīnxī, pīctūm, 3
maailtud pīctūs, ā, ūm
madal hūmilīs, ē
magama dōrmīō, 4
magus dūlcīs, ē
maha jātma rēlinquō, līquī, līc-
tūm, 3
mai Māiūs, īi, m.
maja dōmūs, ūs, f.
manala infēri, ōrūm, m.
manala elanikud infēri, ōrum, m.
manitsema mōnēō, nūi, nītūm, 2
marmor mārmōr, ōrīs, n.
meeldima plācēō, cūi, cītūm, 2
meeldiv suāvīs, ē
meelsasti libēntēr
meelt heitma dēspērō, 1
mees vīr, vīri, m.
meesõpllane discīpūlūs, ī, m.
mehisus virtūs, ūtīs, f.
meie nōs
~ (oma) nōstēr, trā, trūm
meremees nautā, ae, m.
meri mārē, īs, n.
merirõovel pīrātā, ae, m.
mesi mēl, mēllīs, n.
mets silvā, ae, f.
metsloom bēstīā, ae, f.
metssiga āpēr, āpri, m.

miks cūr, quīd
mina ēgō
minema mēō, 1
ūle ~ mīgrō, 1
āra ~ discēdō, cēssī, cēssūm, 3
mingi ūllūs, ā, ūm
minu (oma) mēūs, ā, ūm
mis quī, quae, quōd
mis? quīd?
mispärast cūr
missugune quī, quae, quōd
mitmekesine vārīūs, ā, ūm
mitmekesisis vārīētās, ātīs, f.
mitte nōn
~ ainult — vaid ka nōn sōlūm
— sēd ētiām
~ kumbki nēūtēr, trā, trūm
~ kunagi nūnquām
~ midagi nihl
~-sarnane dīssīmilis, ē
~ teadma nēscīō, 4
veel ~ nōndūm
muistne āntiquūs, ā, ūm
mure cūrā, ae, f.
must nīgēr, grā, grūm
muusa Mūsā, ae, f.
muuseum mūsēūm, ī, n.
muutma mūtō, 1
mõis villā, ae, f.
mõistlik prūdēns, dēntīs
mõju auctōrītās, ātīs, f.
mõjustama mōvēō, mōvī, mō-
tūm, 2
mõlemad ūtērquē, ūtrāquē, ūt-
rūmquē
mõni nōnnūllūs, ā, ūm
mõnikord intērdūm
mõru āmārūs, ā, ūm
mõte sēntēntīā, ae, f.
mõttetera sēntēntīā, ae, f.
mõök glādiūs, īi, m.
mõõt mōdūs, ī, m.
māgi mōns, mōntīs, m.
māgine mōntānūs, ā, ūm

mälestus mēmōriā, ae, f.
mälestusmärk mōnūmētūm, ī, n.
mälu mēmōriā, ae, f.
mäng lūdūs, ī, m.
mängima lūdō, lūsī, lūsūm, 3
märk signūm, ī, n.
märkima nōtō, 1
märkmik libellūs, ī, m.
märts Märtiūs, īī, m.
mäāratu suur ingēns, gēntīs
mööda pēr (c. acc.)
müür mūrūs, ī, m.

N

naaber vicīnūs, ī, m.; finitīmūs,
ī, m.
naabruses asuv vicīnūs, ā, ūm.;
fīnitīmūs, ā, ūm
naer rīsūs, ūs, m.
nagu üt
naine fēmīnā, ae, f.
naisōpilane discīpūlā, ae, f.
neelama (alla) dēvōrō, 1
neli quāttüör
nii itā; sīc
niipalju tāntūm
niisiis itāquē
niiske (h)ūmidūs, ā, ūm
nimetama äppellō, 1
nimi nōmēn, īnīs, n.
ning -quē; ēt
nool sāgītā, ae, f.
noormees iūvēnīs, īs, m.
noppima cārpo, cārpsī, cārptūm, 3
november Nōvēmbēr, brīs, m.
nōnda itā; sīc
nōu cōnsillūm, ī, n.
~ küsima cōnsulō, sülūī, sül-
tūm, 3
nōuanne cōnsillūm, ī, n.
nōudma pōstulō, 1
nägema vidēō, vidī, vīsūm, 2
nägu os, ōrīs, n.
näide ēxēmplūm, ī, n.

näitama dēmōnstrō, 1
nälg fāmēs, īs, f.
nüüd nūnc

O

ohverdama säcrificō, 1
oivaline ēgrēgiūs, ā, ūm
oja rīvūs, ī, m.
oks rāmūs, ī, m.
oktoober Octōbēr, brīs, m.
okupeerima öccüpō, 1
olema sūm, fūī, ēssē
kuulekas ~ (kellelegi) öbtēm-
pērō, 1
terve ~ välēō, lūī, —, 2
vaba ~ väcō, 1
olgu ēstō
oma
ains. 1. is. minu ~ mēūs, ā, ūm
ains. 2. is. sinu ~ tūūs, ā, ūm
ains. ja mitm. 3. is. (tema, nen-
de) ~ sūūs, ā, ūm
mitm. 1. is. meie ~ nōstēr, trā,
trūm
mitm. 2. is. teie ~ vēstēr, trā,
trūm
omama häbēō, būī, bitūm, 2
onn cāsā, ae, f.
ool ō
org vällīs, īs, f.
ori sērvūs, ī, m.
osa pārs, rtīs, f.
otsekui quāsi
otsustama dēcērnō, crēvī, crē-
tūm, 3

P

pahe vītūm, ī, n.; mālūm, ī, n.
paigutama cōllōcō, 1
pakkuma praebēō, būī, bitūm, 2
paks crässūs, ā, ūm
palavik fēbrīs, īs, f.
palju mültūm
kui ~ quōt

paljud mülti, ae, ä
paluma pētō, pētīvi, pētītüm, 3;
 örō, 1; implörō, 1
palve prēx, prēcīs, f.; taval. pl.
 prēcēs, cüm, f.
palvetama örō, 1
panema pōnō, pōsūi, pōsītüm, 3
pappel pōpülüs, i, f.
paremini mēliūs
parem(poolne) dēxtēr, trā, trūm
pea cāpūt, itīs, n.
peaaegu fērē
peal in (c. abl.)
peale in (c. acc.)
pealik dūx, dūcis, c.
peitma öccültō, 1
pesema lāvō, lāvī, lautüm, 1
pidama tēnēō, nūi, ntüm, 2; gē-
 rō, gēssī, gēstüm, 3; dēbēō, būi,
 bitüm, 2 (kohustatud olema);
 pütō, 1 (arvama)
käes ~ öbtinēō, nūi, tētüm, 2
pidevalt pērpētūō
pigemini pōtīūs
piim lāc, lāctīs, n.
piinama vēxō, 1
piir finīs, is, m.
pikk lōngūs, ä, ūm
pikkus lōngītūdō, dīnīs, f.
pilkama irrīdēō, rīsī, rīsūm, 2
pilv nübēs, is, f.
pilvine nūbilūs, ä, ūm
pime öbscūrūs, ä, ūm (valguseta,
 tume); caecūs, ä, ūm (mitte-
 nägija)
pisar lācrimā, ae, f.
poeg filiūs, i, m.
poeem pōemā, ätis, n.
poiss pūēr, ēri, m.
poolt ā, āb (c. abl.)
preester sēcērdōs, dōtis, c.
puhas pūrūs, ä, ūm
puhkus quiēs, ētis, f.
puit lignūm, i, n.

puu ärbör, örīs, f.; lignūm, i, n.
 (puit)
puuvili pōmūm, i, n.
pögenema ajama fūgō, 1
pöhjus causā, ae, f.
pöld ägēr, ägrī, m.
pöllumees ägrīcōlā, ae, m.
päev diēs, diēi, m.
päike sōl, sōlīs, m.
pärast (= tōttu) prōptēr (c. acc.)
pärast (= peale) pōst (c. acc.)
 ~-poole pōstēā
 ~ seda kui pōstquām
päästma sērvō, 1; äxpēdīō, 4
 (lahti päästma, vabastama)
püha sēcēr, crā, crūm
pühitsema cēlēbrō, 1
püsimatus incōnstāntiā, ae, f.

R

raamat libēr, brī, m.
raha pēcūniā, ae, f.
rahu pāx, pācis, f.
rahvarikas cēlēbēr, brīs, brē
rahvas pōpülüs, i, m.; gēns, gēn-
 tīs, f.
raidkuju stätüā, ae, f.
raiuma caedō, cēcidī, caesūm, 3
rammus crāssūs, ä, ūm
rand litūs, örīs, n.
raske grāvis, ē; difficilis, ē
ratsa (adj.) équēstēr, trīs, trē
ratsanik équēs, itīs, m.
ratsaväelane équēs, itīs, m.
ratsavägi équitātūs, ūs, m.
raud ferrūm, i, n.
raudrüü lōricā, ae, f.
rauk sēnēx, nīs, c.
rebane vūlpēs, is, f.
relvad ärmā, örūm, n. (eriti
 kaitserelvad); tēlā, örūm, n.
 (pealetungirelvad)
rida ördō, inīs, m.
riietama vēstīō, 4

riigiamet mägisträtüs, üs, m.
riik civitäs, ätis, f.; rës püb-
 licä, rēi püblicae, f.; impē-
 rium, ī, n.
riist vās, vāsīs, n.; plur. vāsā,
 örüm
rikas dīvēs, vitīs; öpülentüs, ä,
 üm
rikkuma viölö, 1
rikkus(ed) dīvitāe, ärüm, f.
ring örbīs, is, m.
rooma (adj.) Römānüs, ä, üm
roomlased Römāni, örüm, m.
rumal stültüs, ä, üm
rutama cöntendö, tëndi, tëntüm,
 3; fëstīnö, 1
rõõmus laetüs, ä, üm
rõõmustama dëlëctö, 1
rääkima dicö, dīxi, dīctüm, 3
rõövima räptö, 1
ründama öppügnö, 1
rünnak impëtüs, üs, m.

S

saak praedä, ae, f.
saar insülä, ae, f.
saavutama öbtinėö, nüi, tēn-
 tüm, 2
sada cëntüm
sadam pörtüs, üs, m.
sagedasti saepē
salaja sēcrētö
sale gräcilīs, ē
salk mänüs, üs, f.
samm pässüs, üs, m.
sammaskäik pörticüs, üs, f.
sarnane simlīs, ē
sarv cörnü, üs, n.
seadus lēx, lēgis, f.
seal ibi
sealt indē
see hīc, haec, hōc; is, eä, id;
 istē, istā, istüd
seejärel dēindē

sees in (c. abl.)
seesama idēm, eädem, idēm
seest ē, ēx (c. abl.)
segama türbö, 1
seisma tōd, stētī, stätüm, 1
seisus ördö, dīnīs, m.
seitse sēptēm
seletama ëxplicö, 1
selge clärüs, ä, üm
selgitama dēmönströ, 1
seltsimees södälīs, is, m.
september Sēptēmbēr, brīs, m.
sest enīm; nām; quöd
 ~ et quöd; quä
siin hīc
siis tüm; dēindē
siiski tämēn
siit hīc
sild pōns, pōntīs, m.
silm öcülüs, ī, m.
sina tū
sinnasamasse eödēm
sisse in (c. acc.)
 ~ **astuma** intrö, 1
 ~ **vedama** impörtö, 1
soine pälüstēr, trīs, trē
soivama viölö, 1
soo pälüs, üdis, f.
sool sāl, sälīs, m.
soovima öptö, 1
spartalane Läcēdaemöniüs, ī, m.
suguharu gēns, gēntīs, f.
sundima cögö, cöegī, cöactüm, 3
surm mörs, rtīs, f.
surnud mörtüüs, ä, üm
suruma (alla) öpprimö, prëssi,
 prëssüm, 3
suu ös, öris, n.
suur mägñüs, ä, üm; ämplüs, ä,
 üm
suurus mägñitüdö, dīnīs, f.
suvi aestäs, ätis, f.
söber ämicüs, ī, m.
söbratar ämicä, ae, f.

sōda bēllūm, ī, n.
sōdima bēllō, 1
sōdur milēs, ītis, m.
sōimamine cōntūmēliā, ae, f.
sōitma vēhō, vēxi, vēctūm, 3
 pass.; cūrrō, cūcūrrī, cūrsūm 3
 ~ **laevaga** nāvīgō, 1
sōjalaev nāvis lōngā, nāvis lōn-
 gae, f.
sōjavāgi ēxercītūs, ūs, m.; cōpiae,
 ārūm, f.
sōna vērbūm, ī, n.
 ~ **kuulma** pārēō, rūi, —, 2 (c.
 dat.)
sōprus āmicītīā, ae, f.
sōrm dīgītūs, ī, m.
sōōming ēpūlae, ārūm, f.
sūda cōr, cōrdīs, n.
sūdametunnistus cōnsciēntiā,
 ae, f.
sūgav prōfūdūs, ā, ūm; āltūs, ā,
 ūm
sūndinud nātūs, ā, ūm
sūnni- nātālīs, ē
sūū cūlpā, ae, f.

T

taga pōst (c. acc.)
tagajārg ēvēntūs, ūs, m.
tagasi astuma rēcēdō, cēsī, cēs-
 sūm, 3
tagasitulek rēdītūs, ūs, m.
tagavara cōpiā, ae, f.
tahvel tābūlā, ae, f.
taim plāntā, ae, f.
takistama impēdiō, 4
tall āgnūs, ī, m.
talu villā, ae, f.
talupoeg rūsticūs, ī, m.
talv hīēms, ēmīs, f.
tamm quērcūs, ūs, f.; rōbūr,
 ōrīs, n.
taotlus stūdiūm, ī, n.

tapma nēcō, 1; caedō, cēcīdī, cae-
 sūm, 3; ōccīdō, cīdī, cīsūm, 3
tark sāpiēns, ēntīs
tarvitusele vōtma ādhībēō, būi,
 bitūm, 2
teada saama cōgnōscō, gnōvī,
 gnītūm, 3
teadma sciō, 4
mitte ~ nēcīō, 4
tee viā, ae, f.; ītēr, ītinērīs, n.
teekond ītēr, ītinērīs, n.
teenija mīnīstēr, trī, m.
tegema āgō, ēgī, āctūm, 3
ūlesandeks ~ mändō, 1
tegev strēnūūs, ā, ūm; īndūstriūs,
 ā, ūm
tegevus nēgōtiūm, ī, n.; ōpērā,
 ae, f.
teie vōs
 ~ **oma** vēstēr, trā, trūm
teine (kahest) āltēr, tērā, tērūm
teine (mitmest) āliūs, āliā, āliūd
tema īs, ēā, īd
 ~ **enese** sūi
 ~ **oma** sūūs, ā, ūm
tempel tēmplūm, ī, n.
teos ōpūs, ōpērīs, n.
terav ācēr, ācrīs, ācrē
teravili frūmētūm, ī, n.
tere āvē; sālvē (ūhele); sālvētē
 (mitmele)
teritama ācūō, ācūi, ācūtūm, 3
terve olema vālēō, lūi, —, 2
tervitama sālūtō, 1
tihe dēnsūs, ā, ūm
tiib ālā, ae, f.; cōrnū, ūs, n. (sōja-
 vāes)
tipp vērtēx, īcīs, m.
toit cībūs, ī, m.
toitma ālō, ālūi, āltūm, 3
tolm pūlvīs, ērīs, m.
too illē, illā, illūd;
 īstē, īstā, īstūd
tooma (juurde) āppōrtō, 1

torm tēmpēstās, ātīs, f.
torn tūrrīs, īs, f.
tsirkus cīrcūs, ī, m.
tugev firmūs, ā, ūm; fōrtīs, ē;
 rōbūstūs, ā, ūm; vēhēmēns,
 ēntīs
tugevdama firmō, 1
tuhat millē
tulema vēnīō, vēnī, vēntūm, 4
juurde ~ āccēdō, āccēsī, āccēs-
 sūm, 3
tagasi ~ rēmēō, 1
tulemus ēvēntūs, ūs, m.
tuli īgnīs, īs, m.
tund hōrā, ae, f.
tundma (āra) cōgnōscō, nōvī,
 nītūm, 3
ennast ~ sē hābērē
tundmatu īgnōtūs, ā, ūm
tunnistaja tēstīs, īs, c.
tuntud nōbīlīs, ē; nōtūs, ā, ūm
tuvi cōlūmbā, ae, f.
tōeline vērūs, ā, ūm
tōusma (ūles, pūsti) sūrgō, sūr-
 rēxī, sūrrēctūm, 3
tōttu prōptēr (c. acc.)
tāhelepanelik āttētūs, ā, ūm
tāhele panemata jātma nēglēgō,
 lēxī, lēctūm, 3
tāhelepanuvāārne mēmōrābīlīs, ē
tāht (kirja-) lītērā, ae, f.
tāis plēnūs, ā, ūm
tāitma ēxplēō, lēvī, lētūm, 2
tāna hōdīē
tānama grātīās āgērē
tānu grātīā, ae, f.
tāō lābōr, ōrīs, m.; ōpērā, ae, f.
 (tegevus); ōpūs, ērīs, n. (val-
 mis)
tāōkas īndūstrīūs, ā, ūm
tāōkus īndūstrīā, ae, f.
tāōtama lābōrō, 1
tūrann tūrānnūs, ī, m.
tūtār filīā, ae, f.

tūtārlaps pūēllā, ae, f.
tūūrīma gūbērnō, 1

U

ulatuma pātēō, tūī, —, 2
usalidama crēdō, dīdī, dītūm, 3
 (c. dat.); māndō, 1
usin sēdūlūs, ā, ūm; īndūstrīūs,
 ā, ūm
usinus īndūstrīā, ae, f.
uskuma crēdō, dīdī, dītūm, 3
 (c. dat.)
uus nōvūs, ā, ūm

V

vaatama spēctō, 1
vaatlema spēctō, 1
vaba līber, bērā, bērūm
 ~ olema vācō, 1
vabadus lībērtās, ātīs, f.
vabastama lībērō, 1
vaene paupēr, ērīs
vaenlane hōstīs, īs, c.
vaga pīūs, ā, ūm
vagadus pīētās, ātīs, f.
vahel intēr (c. acc.)
vaheldus vārīētās, ātīs, f.
vahva fōrtīs, ē
vahvus fōrtītūdō, īnīs, f.
vaid sēd
vaigistama sēdō, 1
vaikima tācēō, cūī, cītūm, 2
vaim ānīmūs, ī, m.
vaimuanne īngēnīūm, ī, n.
vale fālsūs, ā, ūm
valesti fālsō
valīma (vālja) ēlīgō, ēlēgī,
 ēlēctūm, 3
valitsema gūbērnō, 1; rēgō, rēxī,
 rēctūm, 3
vallutama ēxpūgnō, 1
valmistama pārō, 1
ette ~ praepārō, 1
valu dōlōr, ōrīs, m.

vana vētūs, ēris; āntīquūs, ā, ūm
 (muistne)
vanaema āviā, ae, f.
vanaisa āvūs, ī, m.
vanemad pārentēs, iūm, c.
vangla cārcēr, ēris, m.
vanker cūrūs, ūs, m.
vaprus vīrtūs, ūtis, f.
varem āntēā
vari ūmbrā, ae, f.
vargus fūrtūm, ī, n.
varsti brēvi; mōx
vask aes, aeris, n.
vastama rēspōndēō, spōndī,
 spōnsūm, 2
vastupidine dīvērsūs, ā, ūm
vedama vēhō, vēxī, vēctūm, 3
 sisse ~ impōrtō, 1
vebruar Fēbrūāriūs, ī, m.
veel mitte nōndūm
vein vīnūm, ī, n.
vend frātēr, trīs, m.
veri sānguīs, īnis, m.
vesi āquā, ae, f.
vestlus cōllōquiūm, ī, n.
viga ērrōr, ōris, m.
viha irā, ae, f.
vihane irātūs, ā, ūm
vihm plūviā, ae, f.
viima (lābi, ūle) trādūcō, dūxī,
 dūctūm, 3
viimaks dēnīquē
viis quīnquē
viis, ~ ī mōdūs, ī, m; mōs,
 mōris, m.
vilets misēr, ērā, ērūm
vili frūctūs, ūs, m.; pōmūm, ī, n.
 (puuvili); frūmētūm, ī, n.
 (teravili)
viljakas fērtīlis, ē; frūgīfēr,
 fērā, fērūm
villa villā, ae, f.
viskerelv tēlūm, ī, n.
viskoda pīlūm, ī, n.

voolama flūō, flūxī, —, 3
voorus vīrtūs, ūtis, f.
vōi (sidesōna) aut; seu
vōi (kūsīmuses) ān
vōim impēriūm, ī, n.; pōtētās,
 ātis, f.
kuninga- ~ rēgnūm, ī, n.
vōimas vēhēmēns, mēntīs
vōistlema cērtō, 1
vōistlus cērtāmēn, mīnis, n.
vōit victōriā, ae, f.
vōitlema pūgnō, 1; cērtō, 1
vōitlus cērtāmēn, mīnis, n.
vōitma vīncō, vīcī, vīctūm, 3;
 sūpērō, 1
vōlgnema dēbēō, būi, bītūm, 2
vōtma (enda alla) ōccūpō, 1
vāga māgnōpērē
vāhene ēxīgūūs, ā, ūm
vāike pārvūs, a, ūm
vāimees gēnēr, ērī, m.
vāli cāmpūs, ī, m.
vālismaine pērēgrīnūs, a, ūm
vālja valima ēlīgō, ēlēgī, ēlēc-
 tūm, 3
vāljapaistev ēgrēgīūs, ā, ūm
vālk fūlmēn, īnis, n.
vāltima vītō, 1
vārskendama rēcrēō, 1
vārv cōlōr, cōlōris, m.

Ō

ōhk āēr, āēris, m.
ōhtu vēspēr, ērī, m.
ōhtul vēspērī
ōiglus iustītiā, ae, f.
ōigus iūs, iūris, n.
ōis flōs, flōris, m.
ōnn fōrtūnā, ae, f.
ōnnelik fēlix, icīs; bēātūs, ā, ūm
ōnnetu misēr, ērā, ērūm
ōnnetus cālāmītās, ātis, f.
ōnnis bēātūs, ā, ūm
ōpetaja māgīstēr, trī, m.

ägō, ēgī, äctüm, 3 ajama, tegema
ägricolā, ae, m. põllumees
älā, ae, f. tiib
Aléxändēr, drī, m.
äliquändō kord, kunagi
äliūs, ä, üd teine (mitmest)
Alliä, ae, f. (jōgi Laatsiumis,
Itaalias)
älō, äluī, ältüm, 3 toitma
Alpēs, iüm, f. Alpid
ältēr, ērä, ērüm teine (kahest)
ältüs, ä, üm kõrge; sügav
ämārūs, ä, üm mõru, kibe
ämbülō, 1 jalutama
ämīcā, ae, f. sõbratar
ämīcitiä, ae, f. sõprus
amīcūs, i, m. sõber
ämittō, mīsi, missüm, 3 lahti
laskma, kaotama
ämō, 1 armastama
ämör, öris, m. armastus
ämphithēātrüm, i, n. amfiteater,
V.-Rooma vabaõhuteater
ämplūs, ä, üm laialdane, avar,
suur
än vōi (küsimuses)
änimāl, älis, n. elusolend, loom
änimūs, i, m. hing, vaim; mee-
olu
ännūs, i, m. aasta
ānsēr, ēris, m. hani
äntē (praep. c. acc.) ees, enne
äntēā enne, varem
äntiquūs, ä, üm vana, muistne
äpēr, pri, m. metssiga
äppellō, 1 nimetama
äppörtō, 1 (juurde) tooma,
kandma
Aprilis, is, m. aprill
äpūd (praep. c. acc.) juures
äqūā, ae, f. vesi
äquilā, ae, f. kotkas
ärbör, öris, f. puu
ärgētüm, i, n. hõbe

ärmä, örüm, n. relvad, kaitse-
relvad
ärō, 1 kündma
ärx, ärcis, f. kindlus, kants
Äsiä, ae, f. Aasia; Väike-Aasia
äsinūs, i, m. eesel
ät aga, kuid
Athēnae, ärüm, f. Ateena
ättētüs, ä, üm tähelepanelik
auctör, öris, m. algataja, rajaja,
autor
auctörität, ätis, f. mõju, autori-
teet
audäciä, ae, f. julgus; jultumus
audäctēr julgesti, jultunult
audāx, äcis julge; jultunud
audiō, 4 kuulma, kuulama
Augüstüs, i, m. August, meester.
nimi; kuu nimetus
aulä, ae, f. õu
aurēūs, ä, üm kuldne
auris, is, f. kõrv
aurüm, i, n. kuld
aut vōi
aut — aut kas — vōi
autēm aga, kuid
auxiliüm, iī, n. abi
ävē ole tervitatud, tere
Äventinūs, i, m. (üks Rooma
7-st künkast)
äviä, ae, f. vanaema
ävis, is, f. lind
ävüs, i, m. vanaisa

B

bēätüs, ä, üm õnnis, õnnelik
bēllō, 1 sõdima
bēllüm, i, n. sõda
bēllüm cīvilē, bēlli cīvilis, n.
kodusõda
bēnē hästi
bēstiä, ae, f. loom, metsloom
bibō, bibi, —, 3 jooma

bõnũm, i, n. hüve
bõnũs, ă, ũm hea
brẽvĩ varsti
brẽvis, e lühike

C

cădăvēr, ēris, n. korjus, laip
caecũs, ă, ũm pime (mitte-
năgija)
caedō, cēcīdī, caesũm, 3 raiuma,
tapma
Caeliũs, mōns (üks Rooma 7-st
künkast)
Caesār, ăris, m.
călămitās, ātis, f. õnnetus, häda,
kaotus
călcār, āris, n. kannus
Cămĩllũs, i, m. (diktaator, gallide
võitja)
Cămpāniă, ae, f. (maakond Kesk-
Itaalias)
cămpũs, i, m. väli
cănĩs, is, c. koer
cântō, 1 laulma
Căpitōliũm, iĩ, n. Kapitolium,
(muistse Rooma linna kindlus)
căpũt, itis, n. pea
cărcēr, ēris, m. vangla
cărmēn, inis, n. laul, luuletus
cărō, cārnis, f. liha
Cărōlũs, i, m. Karl, Kaarel
cărpō, psĩ, ptũm, 3 kitkuma,
noppima
Cărthāginiēnsēs, iũm, m. kartaa-
golased
cărũs, ă, ũm kallis, armas
căsă, ae, f. onn, hurtsik
căstră, ōrũm, n. laager
causă, ae, f. põhjus
cāvō, 1 õõnestama
cělēbēr, bris, brē rahvarikas;
kuulus
cělēbrō, 1 rohkearvuliselt külas-
tama, pühitsema

cělēr, ēris, ērē kiire
cēnă, ae, f. lõunasõök
cētũm (käändumatu) sada
cértāmēn, inis, n. võitlus, võist-
lus
cértē kindlasti
cértō, 1 võitlema, võistlema
cěrvũs, i, m. hirv
Christũs, i, m. Kristus
cībũs, i, m. toit
Cicērō, ōnis, m. (kuulus rooma
kõnemees ja kirjanik)
circũs, i, m. tsirkus
citō kiiresti
civĩlis, e kodanlik, kodanikkude
civĩs, is, c. kodanik
civĩtās, ātis, f. riik, kogukond
clāmō, 1 kisama, karjuma
clāmōr, ōris, m. kisa
clārũs, ă, ũm selge, kuulus
clăssis, is, f. klass, laevastik
clēmēntiă, ae, f. armulikkus
cōgnōscō, gnōvĩ, gnĩtũm, 3 ära
tundma, teada saama
cōgō, cōēgĩ, cōăctũm, 3 sundima
cōllis, is, m. kungas
cōllōcō, 1 asetama, paigutama
cōllōquiũm, iĩ, n. vestlus, kõne-
lus
cōlō, cōlũi, cũltũm, 3 harima,
austama
cōlōr, cōlōris, m. värv
Cōlōssēũm, i, n. (kuuuis amfi-
teater Roomas)
cōlũmbă, ae, f. tuvi
cōmpōrtō, 1 kokku kandma
cōncōrdiă, ae, f. üksmeel
cōndō, didĩ, ditũm, 3 asutama,
rajama
cōnsciēntiă, ae, f. kaasteadmine,
südametunnistus
cōnsiliũm, iĩ, n. nõu, nõuanne,
kavatus, plaan
cōnsũētũdō, dinis, f. harjumus

cōnsūl, sūlis, m. konsul
cōnsulō, sūlūi, sūltūm, 3 nõu
 küsima
cōntēndō, ndī, ntūm, 3 ruttama,
 tõttama
cōntinēō, tinūi, tēntūm, 2 (koos)
 hoidma, sisaldama
contūmēliā, ae, f. sõim, sõima-
 mine
cōpiā, ae, f. tagavara, küllus, hulk
 plur. **cōpiae, ārūm, f.** sõjavägi
cōr, cōrdīs, n. süda
cōrnū, ūs, n. sarv, tiib (sõjaväes)
cōrpūs, pōris, n. keha
crās homme
crāssūs, ā, ūm paks, rammus
crēdō, didī, ditūm, 3 (c. dat.)
 uskuma, usaldama
Crētā, ae, f. Kreeta
crūdēlis, ē julm
cūiūs (gen. sing. pron. quī ja
 quīs) millise, kelle, mille
cūlpā, ae, f. süü
cūm kui, iga kord kui
cūm (c. abl.) ühes, -ga
cūr miks, mispärast
cūrā, ae, f. hool, mure
cūrō, 1 hoolitsema, ravima
cūrrō, cūcūrrī, cūrsūm, 3
 jooksuma, sõitma
cūrrūs, ūs, m. vanker
cūrsūs, ūs, m. jook, käik
Cyclōps, ōpis, m. kükloop
 (kreeka mütoloogia ühe silmaga
 hiiglane)

D

dē (c. abl.) üle, kohta; -st
dēā, ae, f. jumalanna
dēbeō, būi, bitūm, 2 võlgnema,
 pidama (kohustatud olema)
dēcēm kümme
Dēcēmbēr, brīs, m. detsember

dēcērnō, crēvī, crētūm, 3 otsus-
 tama
dēindē seejärel, siis
dēlēctō, 1 lõbustama, kütkestama,
 rõõmustama
dēlēō, lēvī, lētūm, 2 hävitama,
 lõhkuma
dēmōnstrō, 1 näitama; selgitama
dēniquē lõpuks, viimaks
dēns, dēntīs, m. hammas
dēnsūs, ā, ūm tihe
dēscribō, scripsi, scriptūm, 3
 kirjeldama
dēspērō, 1 lootust kaotama, meelt
 heitma
dēūs, ī, m. jumal
dēvōrō, 1 alla neelama
dēxtēr, trā, trūm parem, parem-
 poolne
dicō, dixi, dictūm, 3 ütlema, rää-
 kima
dīēs, dīēi, m. päev
difficilis, e raske, ränk
digitūs, ī, m. sõrm
diligēns, gentīs hoolas
diligēntiā, ae, f. hoolsus
discēdō, cessī, cēssūm, 3 lahku-
 ma, ära minema
disciplinā, ae, f. õpetus; kord
discipulā, ae, f. naisõpilane
discipulūs, ī, m. meesõpilane
discō, didicī, —, 3 õppima
discōrdiā, ae, f. lahkmeel
disimilis, ē mittesarnane, erinev
diū kaua
dīversūs, ā, ūm vastupidine,
 erinev
dīvēs, vitīs rikas
divitiāe, ārūm, f. rikkus(ed)
dūcēō, cūi, ctūm, 2 õpetama
dōlōr, ōris, m. valu; kurbus
dōmī kodus, kodu
dōmiciliūm, īi, n. eluase, elamu
dōmūs, ūs, f. maja

dōnēc seni kui, kuni
dōnō, 1 kinkima, andma
dōnūm, **i**, **n.** and, annetus; kink,
 kingitus
dōrmīō, 4 magama
dūbiūm, **iī**, **n.** kahtlus
dūcō, **dūxī**, **dūctūm**, 3 juhtima
dūlcis, **ē** magus
dūō, **dūae**, **dūō** kaks
dūrūs, **ā**, **ūm** kõva, karm
dūx, **dūcis**, **c.** juht, pealik

E

ē, **ēx** (praep. c. abl.) seest; -st
ēccē ennäe
ēcquīd kas, vist, ju
ēdūcō, 1 (üles) kasvatama
ēgō mina
ēgrēgiūs, **ā**, **ūm** väljapaistev,
 oivaline
ēligō, **lēgī**, **lēctūm**, 3 välja valima
ēnim sest, nimelt
ēōdēm sinnasamasse
ēpistulā, **ae**, **f.** kiri
ēpūlae, **ārūm**, **f.** sööming
ēquēs, **itīs**, **m.** ratsanik, ratsa-
 väelane
ēquēstēr, **trīs**, **trē** ratsa- (adjekt.)
ēquitātūs, **ūs**, **m.** ratsavägi
ēquūs, **i**, **m.** hobune
ērrōr, **ōris**, **m.** eksitus, viga
ēstō olgu, ta peab olema (ka
 2. is. kohta)
ēt ja, ning
ētiām ka, isegi, -gi
Eurōpā, **ae**, **f.** Euroopa
Eurōtās, **ae**, **f.** (jõgi Lakoonias)
ēvēntūs, **ūs**, **m.** tulemus, tagajärg
ēx vt. **ē**
ēxcitō, 1 (üles) äratama; ergu-
 tama
ēxēmplūm, **i**, **n.** näide, ceskuju
ēxercitūs, **ūs**, **m.** sõjavägi

ēxigūūs, **ā**, **ūm** vähene, kasin
ēxpēdiō, 4 välja aitama, päästma
ēxplēō, 2 täitma, küllastama
sitīm ~ janu kustutama
ēxplicō, 1 seletama
ēxpūgnō, 1 vallutama

F

fābulā, **ae**, **f.** jutt
fācilē kergesti
fācilis, **ē** kerge, hõlpus
fālsō ekslikult, valesti
fālsūs, **ā**, **ūm** ekslik, vale
fāmēs, **is**, **f.** nälg
fēbris, **is**, **f.** palavik
Fēbrūāriūs, **iī**, **m.** veebruar
fēlix, **icīs** õnnelik
fēmīnā, **ae**, **f.** naisterahvas, naine
fēnēstrā, **ae**, **f.** aken
fērē peaaegu
fērrūm, **i**, **n.** raud
fērtilis, **ē** viljakas, viljakandev
fēstinō, 1 ruttama, tõttama
filiā, **ae**, **f.** tütar
filiūs, **iī**, **m.** poeg
fiŋgō, **fiŋxī**, **fiŋctūm**, 3 kujundama;
 välja mõtlema
finis, **is**, **m.** piir, lõpp
finitīmūs, **ā**, **ūm** naabruses asuv
finitīmūs, **i**, **m.** naaber
firmō, 1 tugevdama, kinnitama
firmūs, **ā**, **ūm** tugev, kindel
flōs, **flōris**, **m.** õis, lill
flūmēn, **inīs**, **n.** jõgi
flūō, **flūxī**, —, 3 voolama
fluviūs, **iī**, **m.** jõgi
foedūs, **ēris**, **n.** liit, leping
fōns, **fōntis**, **m.** allikas, läte
fōrtis, **ē** tugev, vahva
fōrtūnā, **ae**, **f.** saatus; õnn
trātēr, **tris**, **m.** vend
frīgidūs, **ā**, **ūm** külm
frōns, **frōntis**, **f.** laup, otsaesine

fructūs, ūs, m. vili; tulu
 frūgifer, fērā, fērūm viljakandev,
 viljakas
 frūmentūm, ī, n. teravili
 frūstrā asjata
 fūgō, 1 põgenema ajama
 fōrtitūdō, īnis, f. vahvus
 fūlmēn, īnis, n. välk
 fūndāmentūm, ī, n. alus, vunda-
 ment
 fūrōr, ōris, m. maruviha, hul-
 lustus
 fūrtūm, ī, n. vargus

G

gālēā, ae, f. kiiver (tavaliselt
 nahkne)
 Gālli, ōrūm, m. gallid, Gallia
 elanikud
 Gāllia, ae, f. (umb. nüüdse Prant-
 susmaa ala)
 gāllinā, ae, f. kana
 gāllūs, ī, m. kukk
 gēnēr, ēri, m. väimees
 gēns, gēntis, f. suguharu, rahvas
 Gērmānī, ōrūm, m. germaanlased
 gērō, gēssi, gēstūm, 3 kandma,
 korda saatma, pidama
 glādiātōr, ōris, m. gladiaator
 glādiūs, īi, m. mõök
 glōriā, ae, f. kuulsus, au
 grācilis, ē graatsiline, sale
 Graeci, cōrūm, m. kreeklased
 Graeciā, ae, f. Kreekamaa
 Graecūs, ā, ūm kreeka
 grātiā, ae, f. tänu; arm
 grātiās āgērē tänama
 grāvis, ē raske
 grēx, grēgis, m. kari
 gūbērnō, 1 tüürima, juhtima, va-
 litsema

H

hābēō, būi, bitūm, 2 omama,
 evima
 sē ~ ennast tundma
 hābitō, 1 elama, asuma
 Hānnibāl, ālis, m. (kuulus Kar-
 taago väepealik)
 Hērculēs, īs, m. Herakles (kree-
 ka muinaskangelane)
 hērī eile
 hīc siin
 hic, haec, hōc see (siin, 1. is-
 kohta)
 hiēms, ēmis, f. talv
 hinc siit
 Hispāniā, ae, f. Hispaania
 hōdiē täna
 Hōmērūs, ī, m. Homeros
 hōmō, īnis, m. inimene
 hōnēstūs, ā, ūm auväärne, õilis
 hōrā, ae, f. tund
 Hōrātūs — Quintūs Hōrātiūs
 Flāccūs, Quinti Hōrāti Flācci,
 m. (kuulus rooma luuletaja
 keiser Augustuse ajal)
 hōrtūs, ī, m. aed
 hōstis, īs, c. vaenlane
 hūmānūs, ā, ūm inimese-, inim-
 lik
 hūmidūs, ā, ūm vt. ūmidūs
 hūmilis, ē madal
 hūmūs, ī, f. maa(pind)

I

iām juba
 Iānūārīūs, īi, m. jaanuar
 Iānūs, ī, m. (vana Itaalia päikese-
 jumal, hiljem olid kõik algused
 temale pühendatud)
 ibi seal
 ictūs, ūs, m. löök
 idēm, ēādēm, idēm seesama,
 sama

idõneüs, ä, üm kõlblik, sobiv
ignis, is, m. tuli
ignõtüs, ä, üm tundmatu
iliäs, ädis, f. (Homeroose kange-
 laslugu Trooja sõjast)
illé, illä, illüd too
impediõ, 4 takistama
impērätõr, õris, m. ülemjuhataja;
 keiser
impēriüm, iī, n. võim; ülemjuha-
 tus; riik
impētüs, üs, m. rünnak
impiüs, ä, üm jumalakartmatu,
 nurjatu
implörõ, 1 paluma (härdesti)
impörtõ, 1 sisse vedama
imprõbüs, ä, üm autu
imprüdēntēr ebateadlikult, ette-
 vaatamatult
in (praep.) a) c. acc. sisse, peale,
 -sse, -le; b) c. abl. sees, peal,
 -s, -l
inārescõ, ārui, —, 3 ära kuivama
incitõ, 1 kiiresti liikuma panema,
 ergutama
incõlā, ae, c. elanik
incõnstantiä, ae, f. püsimatus,
 muutlikkus
indē sealt; sellest ajast
indüstriä, ae, f. töökus, usinus
indüstriüs, ä, üm töökas, usin
infērī, õrüm, m. manala jumalad;
 manala, allilm
infēriõr, iüs allpool asuv, alumine
ingēniüm, iī, n. iseloom, vaimu-
 anne
ingēns, gēntis tohutu, määratu
 suur
inītium, iī, n. algus
iniüriä, ae, f. ebaõiglus, ülekohtus
iniüstüs, ä, üm ebaõiglane, üle-
 kohtune
inquit ta ütles, iausus
insülä, ae, f. saar

intelligõ, lēxi, lēctüm, 3 aru
 saada
intēr (praep. c. acc.) vahel; kes-
 tel
intērdüm mõnikord
intērrögõ, 1 küsima
intrõ, 1 sisse astuma
invitõ, 1 (külla) kutsuma
ipsē, ipsä, ipsüm ise
irä, ae, f. viha
irätüs, ä, üm vihane
irridēõ, risi, risüm, 2 pilkama,
 (millegi üle) naerma
irritõ, 1 ärritama
is, eä, id see; tema
istē, istä, istüd too, see (sinu)
itä nõnda, nii
itätliä, ae, f. Itaalia
itäquē ja nõnda; niisiis
itēr, itinēris, n. tee, teekond
itērõ, 1 kordama
Iüliüs, ä, üm (rooma suguvõsa
 nimi)
Iüliüs, iī, m. juuli
Iüniüs, iī, m. juuni
Iünõ, õnis, f. (Jupiteri abikaasa)
Iüppitēr, Iõvis, m. Jupiter (roo-
 ma peajumal)
iüs, iüris, n. õigus
iüstitiä, ae, f. õiglus
iüvenis, is, m. noormees

L

lābõr, õris, m. töö, vaev
lābõrõ, 1 töötama
lāc, lāctis, n. piim
Lācēdaemõniüs, iī, m. lakedai-
 monlane, spartalane
lācrimä, ae, f. pisar
lācüs, üs, m. järv
laetus, ä, üm röömus
lāpis, idis, m. kivi
Lätinüs, ä, üm ladina

lātūs, ā, ūm lai
laudō, 1 kiitma
laus, laudīs, f. kiitus
lāvō, lāvī, lautūm, 1 pesema
lēgiō, iōnis, f. leegion
lēgō, lēgī, lēctūm, 3 lugema
lēniō, 4 leevendama
lēntūs, ā, ūm sitke; aeglane, ra-
hulik
lēō, ōnis, m. lõvi
Lēōnidās, ae, m. (Sparta kunin-
gas)
lēpūs, pōris, m. jānes
lēx, lēgis, f. seadus
libēllūs, ī, m. raamatuke; märk-
mik; kiri
libēntēr meelsasti
libēr, brī, m. raamat
libēr, hērā, bērum vaba
libērī, ōrūm, m. lapsed
libērō, 1 vabastama
libértās, ātis, f. vabadus
lignūm, ī, n. puit, puu
linguā, ae, f. keel
littērā, ae, f. (kirja)täht
littērae, ārūm, f. pl. kiri; teadu-
sed
litūs, ōris, n. rand
lōcūs, ī, m.; pl. lōcā, ōrūm, n.
koht
lōngitūdō, dīnis, f. pikkus
lōngūs, ā, ūm pikk
lōricā, ae, f. raudrüü, soomusrüü
lūdō, lūsī, lūsūm, 3 mängima
lūdūs, ī, m. mäng
lūpūs, ī, m. hunt
Lýdiā, ae, f. (naisterahva nimi)

M

māgis (komp. adv. māgnōpērē)
enam
māgistēr, trī, m. õpetaja
māgistrātūs, ūs, m. riigiamet;
ametnik

māgnitūdō, dīnis, f. suurus
māgnōpērē väga
māgnūs, ā, ūm suur
Māiūs, īi, m. mai
mālūm, ī, n. halbus, pahe
mālūm, ī, n. õun
mālūs, ā, ūm halb
mālūs, ī, f. õunapuu
māndō, 1 ülesandeks tegema; üle
andma, usaldama
māné (käändumatu subst.), n.
hommik, hommikul
mānēō, mānsī, mānsūm, 2 jääma
Mānliūs, īi, m. (üks Rooma kaits-
jad gallide sissetungi ajal)
mānūs, ūs, f. käsi; salk
Mārcūs, ī, m. (rooma meeste-
rahva eesnimi)
mārē, īs, n. meri
mārmōr, ōris, n. marmor
Mārs, rtis, m. (roomlaste sõja-
jumal)
Mārtiūs, īi, m. märts
mātēr, trīs, f. ema
mē (acc. ja abl. isikul. pron. ēgō)
mind, minuga
mēdicūs, ī, m. arst
mēl, mēllis, n. mesi
mēliūs (compar. adv. bēnē) pa-
remini
mēmbrūm, ī, n. liige
mēmōrābilis, ē tähelepanuväärne
mēmōriā, ae, f. mälu; mälestus
mēnsīs, īs, m. kuu (aastas)
mēō, 1 minema
mērcātōr, ōris, m. kaupmees
mēridiēs, ēī, m. keskpäev; lõuna
(ilmakaar)
mērx, rcis, f. kaup
mēūs, ā, ūm minu (oma)
mīgrō, 1 rändama, (üle) minema
mihī (dat. isikul. pron. ēgō) mi-
nule
mīlēs, ītis, m. sõdur

millē (pl. mīliā) tuhat
 mīnimūs, ā, ūm (superl. adj.
 pārvūs) vähim, kõige väiksem
 mīnistēr, trī, m. teenija, abiline
 Mīnōs, oīs, m. (mütoloogiline
 Kreetaa saare kuningas)
 Mīsēnūm, ī, n. (linn Kampaaniast,
 Itaalias)
 mīsēr, ērā, ērūm vilets, õnetu
 mōdūs, ī, m. mōõt, viis
 mōnēō, nūi, nītūm, 2 meelde tu-
 letama, manitsema
 mōns, mōntis, m. māgi
 mōntānūs, ā, ūm mae-; māgine
 mōnūmēntūm, ī, n. mälestus-
 märk
 mōrdēō, mōmōrdī, mōrsūm, 2.
 hammustama
 mōrs, rtis, f. surm
 mōrtūūs, ā, ūm surnud
 mōrtūūs, ā, um ēst suri, on sur-
 nud
 mōs, mōris, m. komme, viis
 mōtūs, ūs, m. liikumine
 mōvēō, mōvī, mōtūm, 2 liigu-
 tama, mõjustama
 mōx varsti
 mūltī, ae, ā paljud
 mūltitūdō, dīnis, f. hulk
 mūltō (abl. adj. mūltūs) palju
 mūltūm (adv.) palju
 mūndūs, ī, m. maailm
 mūrūs, ī, m. müür
 Mūsā, ae, f. muusa
 mūsēūm, ī, n. muuseum
 mūtō, 1 muutma

N

nām sest; nimelt
 nārrō, 1 jutustama
 nātālis, ē sünni-
 nātūs, ā, ūm sündinud
 nātūs, ā, um ēst sündis, on sün-
 dinud; on vana

nautā, ae, m. meremees
 nāvīgō, 1 laevaga sõitma
 nāvis, is, f. laev
 nāvis lōngā sõjalaev
 -nē kas (küsimuses)
 Nēāpōlis, is, f. Napoli
 nēc ja ei, ega
 nēc — nēc ei — ega
 nēcō, 1 tapma
 nēglēgō, lēxī, lēctūm, 3. hoole-
 tusse, tähele panemata jätma
 nēgōtūūm, īi, n. toimetus, tegevus
 Nēptūnūs, ī, m. (merejumal)
 nēquē ja ei, ega
 nēquē — nēquē ei — ega
 nēsciō, 4 mitte teadma
 nēūtēr, trā, trūm mitte kumbki
 Nīcōlāūs, ī, m.
 nigēr, grā, grūm must
 nihīl (mitte) midagi
 nimis liiga
 nisī kui ei, kui mitte
 nōbilis, ē tuntud; kuulus
 nōcēō, cūi, cītūm, 2 (c. dat.) kah-
 justama, kahju tegema
 nōmēn, inis, n. nimi
 nōn ei, mitte
 nōndūm veel mitte
 nōnnūllūs, ā, ūm mõni
 nōn sōlūm — sēd ētiām mitte
 ainult — vaid ka
 nōs meie, meid
 nōstēr, trā, trūm meie (oma)
 nōtō, 1 märkima, üles tähendama
 nōtūs, ā, ūm tuntud, tuttav
 nōvēm üheksa
 Nōvēmbēr, brīs, m. november
 nōvūs, ā, ūm uus
 nōx, nōctīs, f. öö
 nūbēs, is, f. pilv
 nūbilūs, ā, ūm pilvine
 nūllūs, ā, ūm ei ükski, mitte
 mingi
 nūm ega (ometi)

Nūmā Pōmpiliūs, Nūmae Pōmpiliī, m. (teine Rooma kunin-
gas)
nūmērō, 1 loendama, loetlema
nūmērūs, ī, m. arv, hulk
nūnc nüüd
nūnquān mitte kunagi; mitte
iaalgi

O

ō oo, oh
ōbtēpērō, 1 (c. dat.) kuulekas
olema (kellelegi), (kellegi)
tahtmist täitma, alistuma
ōbcūrūs, ā, ūm pime, valguseta,
tume
ōbtinēō, nūī, tēntūm, 2 käes pi-
dama; saavutama
ōccidō, cidī, cisūm, 3 tapma
ōccūltō, 1 peitma, varjama
ōccūpō, 1 enda alla võtma, oku-
peerima
**Octāviānūs Augūstūs, Octā-
viānī Augūstī, m.** (esimene
Rooma keiser)
ōctō kaheksa
Octōbēr, brīs, m. oktoober
ōcūlūs, ī, m. silm
ōdōr, ōris, m. lõhn
Odýssēā, ae, f. (Odüsseia, Home-
rose kangelasluugu Odysseuse
eksisõitudest)
ōmnīs, ē iga; kogu, kõik
ōpērā, ae, f. töö, tegevus
ōppidūm, ī, n. (väike) linn
ōpprimō, prēssi, prēssūm, 3 alla
suruma
ōppūgnō, 1 ründama
ōptō, 1 soovima
ōpūlētūs, ā, ūm rikas
ōpūs, ēris, n. töö, teos
ōrātiō, iōnis, f. kõne
ōrātōr, ōris, m. kõnemees

ōrbīs, īs, m. ring, sõõr
ōrdō, dinīs, m. rida; seisus; kord
ōrigō, ginīs, f. päritolu; algus;
algupära
ōrnō, 1 kaunistama
ōrō, 1 paluma, palvetama
ōs, ōssīs, n. kont, luu
ōs, ōris, n. suu; nägu

P

**Pālātīnūs, ā, ūm — mōns Pālā-
tīnūs** (üks rooma 7-st künkast)
pālūs, ūdis, f. soo
pālūstēr, trīs, trē soine
pārēns, ēntīs, c. vanem (isa, ema),
plur. vanemad
pārēō, rūī, —, 2 sõna kuulma,
alistuma
pārō, 1 valmistama
pārs, rtīs, f. osa
pārvūs, ā, ūm väike
pāssūs, ūs, m. samm
pātēō, tūī, —, 2 laiuma, ulatuma
pātēr, trīs, m. isa
pātriā, ae, f. isamaa
pātūlūs, ā, ūm laiaoksaline, lai
Paulā, ae, f.
Paulūs, ī, m. Paul
paupēr, ēris vaene
pāx, pācis, f. rahu
pēcūniā, ae, f. raha
pēdēs, dītīs, m. jalakäija, jala-
väelane
pēdēstēr, trīs, trē jala-
peditātūs, ūs, m. jalavägi
pēnsūm, ī, n. õppetükk
pēr (praep. c. acc.) läbi, mööda
pērēgrīnūs, ā, ūm välismaine,
võõras
pērīcūlōsūs, ā, ūm hädaohtlik
pērīcūlūm, ī, n. hädaoht
pērītūs, ā, ūm kogenud
pērnicīēs, ēī, f. hukatus

pērniciōsūs, ā, ūm hukutav, hukatuslik
pērpētūō kestvalt, pidevalt
pēs, pēdis, m. jalg
pētō, pētīvi, pētītūm, 3 paluma
Phrýgiā, ae, f. Friiugia (maakond V.-Aasias)
pictūs, ā, ūm maalitud
piētās, ātis, f. vagadus, jumalakarlikkus
pīgēr, grā, grūm laisk
pilūm, ī, n. viskoda
pīngō, pīnxī, pictūm, 3 maalima
pīrātā, ae, m. meriröövel
piscīs, is, m. kala
piūs, ā, ūm vaga, jumalakarlik
plācēō, cūi, citūm, 2 meeldima
plāntā, ae, f. taim
Plātō, ōnis, m. (kuulus kreeka mõtteteadlane)
plēnūs, ā, ūm täis
plērūmqūē enamasti
plūviā, ae, f. vihm
pōemā, ātis, n. poeem
pōētā, ae, m. poeet, luuletaja
Pōmpēii, iōrūm, m. (linn Kampanias, Itaalias)
pōmūm, ī, n. puuvili
pōnō, pōsūi, pōsitūm, 3 asetama, panema
pōns, pōntis, m. sild
pōpūlūs, ī, m. rahvas
pōpūlūs, ī, f. pappel
pōrticūs, ūs, f. sammaskäik
pōrtō, 1 kandma
pōrtūs, ūs, m. sadam
pōst (praep. c. acc.) pärast, taga
pōstēā pärast(poole), hiljem
pōstquām pärast seda kui
pōstūlō, 1 nõudma
pōtētās, ātis, f. võim
pōtiūs ennem, pigemini
praebēō, būi, bitūm, 2 pakkuma, andma

praecēptūm, ī, n. eeskiri, õpetus
praedā, ae, f. saak
praedicō, 1 ülistama
praepārō, 1 ette valmistama
praesidiūm, iī, n. kaitse
praesūm, fūi, ēssē (c. dat.) eesotsas seisma, juhtima
prēx, prēcīs, f; tavaliselt pl. **prēcēs, cūm, f.** palve
prīncēps, cīpis esimene; juht, valitseja
prīncipātūs, ūs, m. esikoht, ülemvõim
prō (praep. c. abl.) eest, asemel
prōbitās, ātis, f. ausus
prōbō, 1 heaks kiitma, proovima
prōbūs, a, ūm aus
prōciūl kaugel
proeliūm, iī, n. lahing
prōfundūs, ā, ūm sügav
prōpē (praep. c. acc.) juures, lähedal
prōptēr (praep. c. acc.) pärast, tõttu
prōximūs, ā, ūm lähim
prūdēns, dēntis mõistlik, arukas
pūblicūs, ā, ūm avalik
pūellā, ae, f. tütarlaps
pūēr, ēri, m. poiss, laps
pūēritia, ae, f. lapsepõlv
pūgnā, ae, f. lahing
pūgnō, 1 võitlema
pūlchēr, chrā, chrūm ilus
pūlvīs, ēris, m. tolmu
pūniō, 4 karistama
pūppīs, is, f. laevapära, ahter
pūrūs, ā, ūm puhas
pūtō, 1 arvama, pidama

Q

quaestiō, iōnis, f. küsimus
quām kui (võrdluses)
quāmquām ehkki, kuigi
quāsi otsekui, just nagu

quättüör neli
-quē ning, ja
quērcūs, ūs, f. tamm
quī, quae, quōd kes, mis; mis-
 sugune, milline
quiā sest et, sellepärast et
quid? mis? miks?
quidē igatahes, küll, aga
quies, ētis, f. puhkus
quinquē viis
Quintilis, is, m. juuli
Quintūs, ī, m. (rooma eesnimi)
quis? kes?
quō kuhu
quōd sest et, sellepärast et, sest
quōmōdō kuidas
quōquē ka
quōt kui palju

R

rādix, icis, f. juur
rāmūs, ī, m. oks
rāptō, 1 röövima
rārō harva
rārūs, ā, ūm haruldane, harv
Rāvennā, ae, f. (linn Põhja-Itaalia)
rēcēdō, cēssī, cēssūm, 3 tagasi astuma, taanduma
rēcitō, 1 ette lugema
rēcrēō, 1 värskendama, kosutama
rēditūs, ūs, m. tagasitulek
rēgnūm, ī, n. (kuninga) võim; kuningriik
rēgō, rēxī, rēctūm, 3 juhtima, valitsema
rēlinquō, liqui, lictūm, 3 (maha) jätma
rēliquūs, ā, ūm ülejäänud
rēmēō, 1 tagasi tulema
Rēmūs, ī, m. (Rooma esimese kuningana Romuluse kaksikvend)
rēpēriō, rēppēri, rēpērtūm, 4 (üles) leidma, avastama

rēpōrtō, 1 tagasi kandma
rēs, rēi, f. asi
rēspōndēō, spōndī, spōnsūm, 2 vastama
rēs publicā, rēi publicae, f. riik
rēx, rēgis, m. kuningas
risūs, ūs, m. naer
rivūs, ī, m. oja
rōbūr, ōris, n. tamm; tugevus, kõvadus
rōbustūs, ā, ūm tugev
Rōmā, ae, f. Rooma
Rōmānī, ōrūm, m. roomlased
Rōmānūs, ā, ūm rooma
Rōmūlūs, ī, m. (Rooma rajaja ja esimene kuningas)
rūmōr, ōris, m. kuulmus, kuulujutt
rūsticūs, ī, m. talupoeg

S

Sābīnā, ae, f. sabiinlanna
Sābīnī, ōrūm, m. sabiinlased (vana Itaalia rahvas)
Sābīnūs, ī, m. sabiinlane
sācēr, crā, crūm püha, pühitsevad, pühendatud
sācērdōs, dōtis, c. preester
sācrificō, 1 ohverdama
saepē sagedasti, sageli
sāgittā, ae, f. nool
sāl, sālis, m. sool
sālūtō, 1 teretama, tervitama
sālvē ole terve, tere
sālvētē olge terved, tere
sānguīs, inīs, m. veri
sāpiēns, ēntis tark
sātis küllalt
sāxūm, ī, n. kalju, kivi
schōlā, ae, f. kool, õppetund
scilicēt igatahes, muidugi
sciō, 4 teadma

Sciipiō — **Pūblius Cōrnēlius Sciipiō**, **Pūblii Cōrnēlii Sciipiōnis**, **m.** (kuulus rooma väejuht, Hannibali võitja)

scribō, **scripsi**, **scriptum**, **3** kirjutama

scriptor, **ōris**, **m.** kirjanik

scūtum, **i**, **n.** kilp

sēcrētō salaja, eraldi

sēcūris, **is**, **f.** kirves

sēd kuid, vaid

sēdēō, **sēdī**, **sēssum**, **2** istuma

sēdō, **1** vaigistama, rahustama

sēdulūs, **ā**, **um** usin

sēgēs, **ētis**, **f.** külv, nurm

sēmpēr alati

sēnēx, **nīs**, **c.** rauk

sēntēntiā, **ae**, **f.** mõte, mõttetera

sēptēm seitse

Sēptēmbēr, **bris**, **m.** september

sērō hilja

sērvō, **1** (alal) hoidma, päästma

sērvūs, **i**, **m.** ori

seu või (sidesõna)

sēx kuus

Sēxtilis, **is**, **m.** august

sī kui (tingivalt)

sīc nii, nõnda

Sīciliā, **ae**, **f.** Sitsiilia

sīgnūm, **i**, **n.** märk; väeosa märk

silvā, **ae**, **f.** mets

similis, **ē** sarnane

simulācrum, **i**, **n.** kujutis, kuju

sinē (praep. c. abl.) ilma

sītis, **is**, **f.** janu

sītūs, **ā**, **um** asetatud, asetsev

Sōcrātēs, **is**, **m.** (kuulus kreeka mõtteteadlane)

sōdālis, **is**, **m.** seltsimees, mängu-seltsiline

sōl, **sōlis**, **m.** päike

sōlāciūm, **iī**, **n.** lohutus

sōlūm ainult

sōlūs, **ā**, **um** ajnus, ainuke

spēctō, **1** vaatama, vaatlema

spēlūncā, **ae**, **f.** koobas

stātūā, **ae**, **f.** (raid)kuju

stō, **stēti**, **stātum**, **1** seisma

strēnūm, **ā**, **um** agar

stūdiūm, **iī**, **n.** taotlus, õping,

harrastus

stultūs, **ā**, **um** rumal

suāvis, **ē** meeldiv, mõnus

sūb (praep.) a) c. acc.: alla;

b) c. abl. all

sūbitō äkki

sūi (tema) enese, enda

sūm, **fūi**, **ēssē** olema

sūmmūs, **ā**, **um** (superlat.) kõrgeim

sūpēriōr, **iūs** (comparat.) ülalpool asuv, ülemine

sūpērō, **1** ületama, võitma

sūrdūs, **ā**, **um** kurt

sūrgō, **sūrrēxi**, **sūrrēctum**, **3** tõusma (üles, püsti)

sūtōr, **ōris**, **m.** kingsepp

sūūs, **ā**, **um** (tema, nende) oma

Sūlvīā, **ae**, **f.**

T

tābūlā, **ae**, **f.** tahvel, maakaart

tācēō, **cūi**, **citum**, **2** vaikima

Tācitūs, **i**, **m.** (rooma ajaloo-kirjanik)

tāmēn siiski

Tāntālūs, **i**, **m.** (mütoloogiline Früügia kuningas)

tāntum niipalju; ainult

tārdūs, **ā**, **um** aeglane

taurūs, **i**, **m.** härg

tē (acc. ja abl. isikul. pron. **tū**) sind, sinuga

tēgō, **tēxi**, **tēctum**, **3** katma

tēllūs, **ūrīs**, **f.** maa

tēlūm, **i**, **n.** viskerelv, pealetungirelv

tēmpēstās, ātis, f. torm
 tēmplūm, ī, n. tempel
 tēmpūs, ōris, n. aeg
 tēnēō, nūi, ntūm, 2 (kāes) hoidina,
 (kinni) pidama; kütkestama
 tēntō, 1 katsetama, proovima
 tērrā, ae, f. maa
 tērrēō, rūi, ritūm, 2 hirmutama,
 kohutama
 tērribilis, ē hirmuāratav, kohutav
 tēstis, is, c. tunnistaja
 Tibēris, is, m. (tähtsaim jõgi
 Kesk-Itaalias)
 Ticinūs, i, m. praegu Ticino (Po
 haru)
 timēō, mūi, —, 2 kartma
 Titūs, ī, m. (rooma eesnimi)
 tōtūs, ā, ūm kogu, terve
 trāctō, 1 käsitlema
 trādūcō, dūxi, ductūm, 3 üle, läbi
 viima
 Trēbiā, ae, m. (jõgi Põhja-Itaa-
 lias)
 trēs, triā kolm
 tridēns, dēntis, m. kolmeharuline
 ahing
 trīstis, ē kurb
 Trōiā, ae, f. (muistne linn Frūi-
 gias, Väike-Aasia loodeosas)
 tū sina
 Tūlliā, ae, f. (rooma naisterahva
 nimi)
 tūm siis
 tūrbō, 1 segi ajama, segama;
 erutama
 tūrpis, ē inetu; häbistav
 tūrris, is, f. torn
 tūtūs, ā, ūm kindel, hädaohutu
 tūūs, ā, ūm sinu (oma)
 tūrānūs, ī, m. türann
 Tūrrehēnūs, ā, ūm Tūrreeni
 mārē Tyrrehēnūm Tūrreeni
 meri

U

ūbi kus
 ūllūs, ā, ūm mingi, mõni
 ūmbrā, ae, f. vari
 ūmidūs (hūmidūs), ā, ūm niiske,
 mārg
 ūnā koos, ūhes(koos)
 ūndā, ae, f. laine
 ūnguis, is, m. küüs
 ūnūs, ā, ūm üks
 ūrbs, bis, f. (suur) linn, tavaliselt
 Rooma
 ūsque ād (c. acc.) kuni
 ūsūs, ūs, m. harjumus, kasuta-
 mine, harjutamine, kasu
 ūt nagu
 ūtēr, ūtrā, ūtrūm kumb
 ūtērque, ūtrāque, ūtrūmque
 kumbki, mõlemad

V

vāccā, ae, f. lehm
 vācō, 1 vaba olema
 vālēō, lūi, —, 2 terve olema
 vāllis, is, f. org
 vāriētās, ātis, f. mitmekesisus,
 vaheldus
 vāriūs, ā, ūm mitmekesine, kirju
 vās, vāsīs, n.; plur. vāsā, ōrūm
 nōu, riist
 vāstō, 1 laastama
 vēhēmēns, mēntis āge; tugev,
 võimas
 vēhō, vēxi, vēctūm, 3 vedama;
 pass. sōitma
 vēniō, vēni, vēntūm, 4 tulema
 vēr, vēris, n. kevad
 vērbūm, ī, n. sõna
 Vērgiliūs — Pūbliūs Vērgiliūs
 Mārō, Pūblii Vērgiliū Mārōnis,
 m. (kuulus rooma luuletaja)
 vērtēx, ticis, m. keeris; tipp, latv
 vērūs, ā, ūm tõeline

vēspēr, ērī, m. õhtu
vēspērī õhtul
vēstēr, trā, trūm teie (oma)
vēstiō, 4 riietama, katma
Vēsūviūs, īī, m.
vētūs, ēris vana
vēxō, 1 piinama
viā, ae, f. tee
vicīnūs, ā, ūm naabruses asuv
vicīnūs, ī, m. naaber
victōriā, ae, f. võit
vicūs, ī, m. küla
vidēō, vīdi, vīsūm, 2 nägema
vīginti kakskümmend
villā, ae, f. villa, talu, mõis
vincō, vīci, victūm, 3 võitma
vīnūm, ī, n. vein
viōlō, 1 rikkuma, solvama

vīr, vīrī, m. mees
virtūs, ūtis, f. mehisus, vaprus,
voorus
vīs, —, f. jõud
visitō, 1 külastama
vītā, ae, f. elu
vītiūm, īī, n. pahe
vitō, 1 vältima
vitūpērō, 1 laitma
vivō, vīxi, victūm, 3 elama
vocō, 1 hüüdma, kutsuma
volō, 1 lendama
vōs teie, teid
vōx, vōcis, f. hääl
vūlgūs, ī, n. lihtrahvas
vūlnērō, 1 haavama
vūlpēs, īs, f. rebane

SISUKORD.

	Lk.
Eessõna	3
1. Ladina alfabeet ehk tähestik. Hääldamine	5
2. Kvantiteet ehk vältus. Rõhk	6
3. Esimese konjugatsiooni praesens ind. act. ja imperativus	7
4. Sõnade sugu. Deklineerimine (käänamine). Esimene deklinatsioon	8
5. Teise konjugatsiooni praesens ind. act. ja imperativus	10
6. Kolmanda konjugatsiooni praesens ind. act. ja imperativus. <i>De Lydia puella</i>	10
7. Neljanda konjugatsiooni praesens ind. act. ja imperativus. <i>Tullia sero in scholam venit</i>	11
Praesens ind. act. ja imperativus (tabel)	12
8. Teise deklinatsiooni <i>us</i> -lõpulised substantiivid. <i>Marcus discipulus ambulat</i>	12
9. Teise deklinatsiooni <i>er</i> -lõpulised substantiivid. <i>De vita in vico</i>	13
10. Teise deklinatsiooni <i>um</i> -lõpulised substantiivid. <i>De templis</i> Teise deklinatsiooni käänamistabel	14
11. Esimese ja teise deklinatsiooni <i>us</i> -, <i>a</i> -, <i>um</i> -lõpulised adjektiivid. <i>De amicitia vera</i>	16
12. Esimese ja teise deklinatsiooni <i>er</i> -, <i>a</i> -, <i>um</i> -lõpulised adjektiivid. <i>Pueri scholam linguae Latinae habent</i>	17
13. Esimese ja teise deklinatsiooni substantiivide sugu. <i>De agricola vicino</i>	18
14. Esimese ja teise deklinatsiooni erandlikud vormid. <i>De rusticis Romanis</i>	19
15. Imperfectum ind. act. — esimene ja teine konjugatsioon. <i>De armis Romanorum</i>	20
16. Imperfectum ind. act. — kolmas ja neljas konjugatsioon. <i>De Italia antiqua</i>	21

	Lk.
17. Futurum I ind. act. — esimene ja teine konjugatsioon. <i>Marcus aviam visitare parat</i>	22
18. Futurum I ind. act. — kolmas ja neljas konjugatsioon. <i>Alexander Marco respondet</i>	22
19. Esse — praesens, imperfectum, futurum I indicativi ja imperativus	23
20. Kolmanda deklinatsiooni meessoost sõnad. <i>De Caesare, imperatore et scriptore claro</i>	24
21. Kolmanda deklinatsiooni naissoost sõnad. <i>Sententiae</i>	25
22. Genitivus plur. -ium. <i>Varia</i>	26
23. Erandid eelmisest reeglist. <i>De civitate Romana</i>	27
24. Kolmanda deklinatsiooni keskssoost sõnad. <i>De Cyclopiibus</i>	28
25. Keskssoost sõnad lõpuga -e, -al ja -ar. <i>De Neptuno</i>	29
26. Kolmanda deklinatsiooni erandlikud vormid. <i>De classe Romana</i>	30
27. Kolmanda deklinatsiooni sooerandid. <i>Varia</i>	32
28. Verbide põhivormid. Perfectum ind. act. <i>De Gallis</i>	34
29. Kolmanda deklinatsiooni kolmelõpulised adjektiivid. <i>Varia</i>	36
30. Kolmanda deklinatsiooni kahelõpulised adjektiivid. <i>De Hannibale</i>	37
31. Kolmanda deklinatsiooni ühelõpulised adjektiivid. <i>De moribus Germanorum</i>	38
32. Plusquamperfectum ind. act. <i>De Romulo et Remo</i>	40
33. Futurum II ind. act. <i>Varia. De gallina et vulpe</i>	41
Indicativus activi (tabel)	42
34. Sum, fui, esse — perfectum, plusquamperfectum, futurum II indicativi. <i>De ludis puerorum</i>	44
35. Neljanda deklinatsiooni meessoost sõnad. <i>De pugna ad Trebiam flumen</i>	44
36. Neljanda deklinatsiooni keskssoost sõnad. <i>De cornibus</i>	45
37. Neljanda deklinatsiooni sõnade sugu ja erandlikud vormid. <i>Varia</i>	46
38. Viies deklinatsioon. <i>De diebus</i>	47
39. Praesens ind. pass. — esimene konjugatsioon	48
40. Praesens ind. pass. — teine konjugatsioon. <i>De exemplis virorum clarorum</i>	49
41. Praesens ind. pass. — kolmas konjugatsioon. <i>Alius in scholam, alius ad sutorem ducitur</i>	50

	Lk.
42. Praesens ind. pass. — neljas konjugatsioon. <i>Dolores solacio et precibus leniuntur</i>	51
Praesens ind. pass. (tabel)	51
43. Adjektiivide kompareerimine (omadussõnade võrdlemine)	52
44. Erandlikud superlatiivid. <i>De Neapoli</i>	53
45. Eritüvelised võrdlusastmed. <i>De imperio Romano</i>	54
46. Imperfectum ind. pass. <i>Nicolaus, servus Graecus, de pueritia sua narrat</i>	55
47. Futurum I ind. pass. — esimene ja teine konjugatsioon. <i>Nicolaus, servus Graecus, de disciplina belli Lacedaemoniorum narrat</i>	56
48. Futurum I ind. pass. — kolmas ja neljas konjugatsioon. <i>Varia</i>	57
49. Participium perfecti pass. Perfectum ind. pass. <i>De Roma ab anseribus servata</i>	57
50. Plusquamperfectum ind. pass. <i>Colloquium</i>	59
51. Futurum II ind. pass. <i>Varia</i>	60
Indicativus passivi (tabel)	62
52. Isikulised asesõnad (pronomina personalia). Enesekohane asesõna (pronomina reflexivum). <i>De lupo et agno</i>	64
53. Omastavad asesõnad (pronomina possessiva). <i>De museo</i>	65
54. Hic, haec, hoc. <i>De Roma</i>	66
55. Is, ea, id. <i>De Tantalo</i>	67
56. Idem, eadem, idem	68
57. Ille, iste, ipse. <i>Varia</i>	69
58. Qui, quae, quod. Quis, quid. <i>Varia</i>	70
59. Adjekt. ja pronoom. gen. <i>-ius</i> , dat. <i>-i</i> . <i>Nonnullae quaestiones</i>	72
60. Põhiarvud (numeralia cardinalia) 1—20	74
61. Ülejäänud põhiarvud	75
62. Järgarvud (numeralia ordinalia) 1—20. <i>De mensibus</i>	76
63. Adverbide (määrsõnade) tuletamine. <i>De Minoe</i>	77
64. Erandlikult tuletatud adverbid. <i>De moribus Gallorum</i>	78
65. Adverbide kompareerimine. <i>Sententiae</i>	79
Sõnad (teksti järjekorras)	80
Eesti-ladina sõnastik	93
Ladina-eesti sõnastik	106

TÜ RAAMATUKOGU

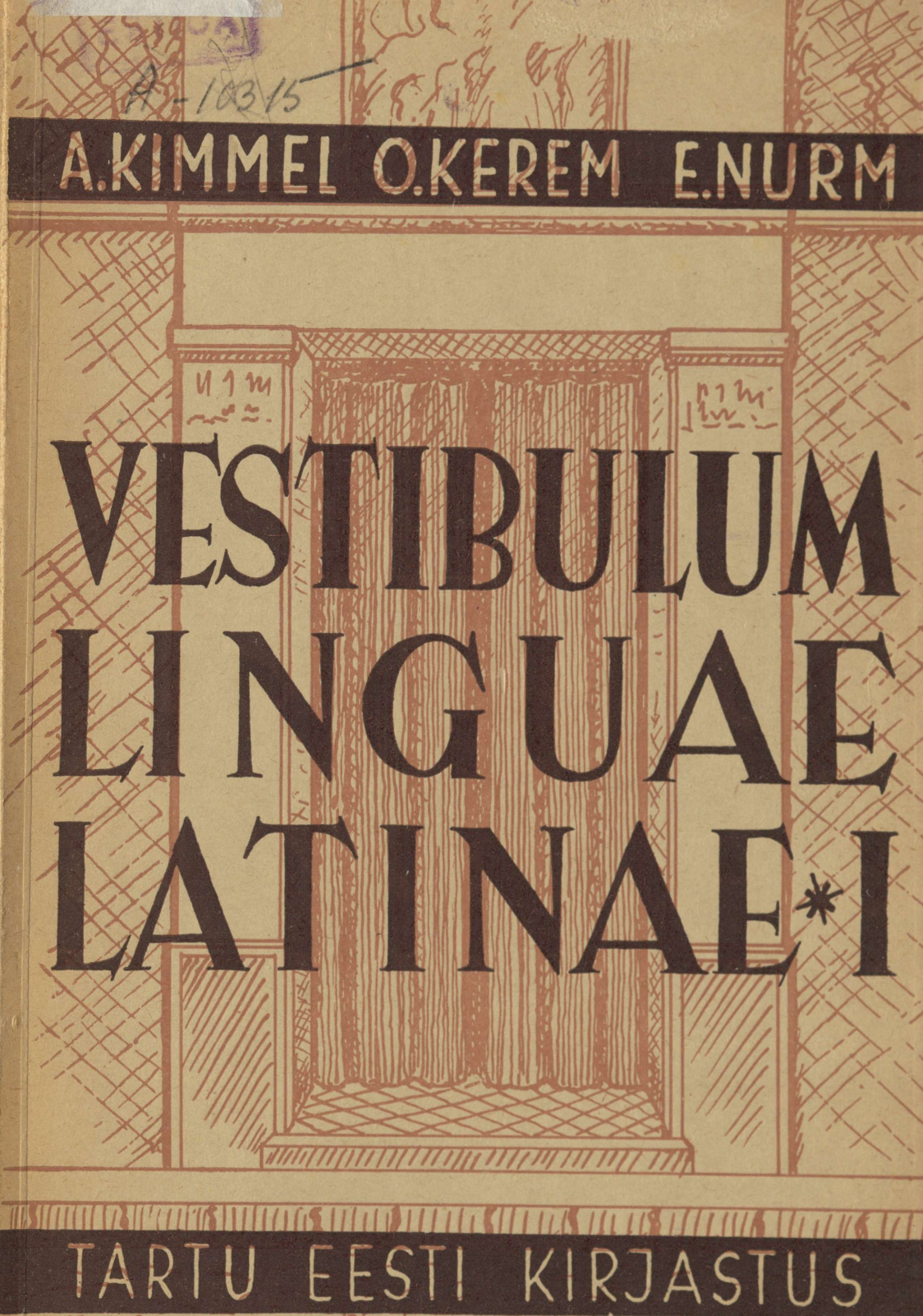

10300015935382

A

34464

A st
34464
29733

A-10315
A.KIMMEL O.KEREM E.NURM

U 1 M
n 1 M
n 1 M

VESTIBULUM LINGUAE LATINAE* I

A. KIMMEL / O. KEREM / E. NURM — VESTIBULUM LINGUAE LATINAE I

TARTU EESTI KIRJASTUS

Hind Rmk. 3.25